

СЕКЦІЯ 1

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ НАУКОЄМНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*В.М. Головатюк, д.е.н., ст.н.с.,
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного
потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»*

Необхідність формування в Україні науково-інноваційного середовища, спроможного забезпечити зменшення технологічного розриву з економічно розвиненими країнами Європи й світу, інноваційної периферійності національного господарського комплексу та обумовлених ними політичних ризиків євроінтеграційного процесу не викликає сумнівів.

Про поглиблення технологічного розриву між українською економікою та економіками розвинених країн засвідчують, зокрема, матеріали моніторингу індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) [1] (цей моніторинг обрано тому, що його методологія враховує різні стадії інноваційного розвитку національних економік). Так, упродовж 2007-2018 рр. (2007 р. передувє світовій економічній кризі 2008-2009 рр.) рейтинг нашої країни в ньому за величиною рангу GCI погіршився з 73 позиції (матеріали 2007-2008 рр.) до 81 позиції (матеріали 2017-2018 рр.) – на 8 пунктів. Погіршився за цей же період рейтинг України і за субіндексом «фактори розвитку та інноваційного потенціалу», але меншою мірою – з 75 рангу (матеріали 2007-2008 рр.) до 77 рангу (матеріали 2017-2018 рр.) – на 2 позиції.

Щодо економік розвинених країн, то у досліджуваний період, країна-лідер (матеріали 2017-2018 рр.) означеного моніторингу Швейцарія покращила свої позиції. Упродовж 2007-2018 рр. ранг

GCI цієї країни зріс з 2 до 1 позиції, потіснивши при цьому США з 1 на 2 позицію (матеріали 2017-2018 рр.). Якщо порівнювати особливості погіршення рейтингу США та України, то доцільно мати на увазі, що, по-перше, динаміка такого погіршення першої країни не порівнянна з темпами погіршеннями, що характерні для української економіки. По-друге, абсолютно не зрівнянні базові точки відліку таких погіршень. На 3 позиції в цьому рейтингу (матеріали 2017-2018 рр.) опинився Сінгапур. Його рейтинг покращився з 7 рангу до 3 третього.

Слід звернути увагу і на ту особливість, що упродовж усіх 12 досліджуваних років (2007-2018 рр.) Швейцарія, Сінгапур і США належали до тих країн світу, які були у списку незмінних лідерів цього моніторингу і займали в ньому з 1 по 3 місце. До списку лідерів, окрім вже означених Швейцарії, США та Сінгапуру, входили також Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія, Фінляндія, Данія. У рейтингу вони займали з 4 по 12 місце.

Враховуючи ту обставину, що вимірювання, оцінювання та ранжування досліджуваних країн у методології GCI ВЕФ відбувається в залежності від рівня інноваційності стадії розвитку національної економіки, яка визначається субіндексом «фактори розвитку та інноваційного потенціалу» з відповідним ваговим коефіцієнтом, то погіршення рейтингу України в індексі глобальної конкурентоспроможності упродовж останніх 12 років на 8 пунктів є переконливою ознакою інноваційної стагнації й поглиблення периферійності української економіки. Натомість, розвинені економіки, навпаки, посилюють свої наукоємні позиції. Тим самим можна переконатися, що вектори науково-інноваційного розвитку української економіки та економічно розвинених країн мають протилежні напрями: у них покращання – у нас погіршення.

Таким чином, за умов, коли українська державна науково-інноваційна політика не спромоглася, практично за весь період новітньої доби, забезпечити необхідний рівень наукоємного розвитку національного господарського комплексу та його зростання (країна ще має вагомий науковий потенціал), а також реалізувати історичний шанс для України увійти не тільки до клубу найбільш розвинених держав Європи та світу, але й стати

впливовим гравцем на глобальній арені науково-інноваційного розвитку, суттєво актуалізується проблема політичних ризиків інноваційної спроможності нашої країни.

У цьому контексті доречно звернути увагу на нормативний документ, який мав би регламентувати науково-інноваційний модернізаційний поступ України, упереджуючи при цьому можливе зростання політичних ризиків євроінтеграційного процесу – Концепцію (нині діючу) розвитку національної інноваційної системи, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. №680-р., положення якої нещодавно обговорювались на парламентських слуханнях «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку» (21 березня 2018 р.). Згідно чинної Концепції передбачається до 2025 р. збільшити у 5-7 разів обсяг вітчизняного експорту високотехнологічної продукції та технологій, що влада вже мала б реалізовувати. Сучасні ж реалії такі, що за період 2000-2009 рр. високотехнологічний експорт України у дол. США зріс всього у 2,6 рази, а з 2009 р. по 2015 р. зростання відбулося на рівні 0,11% (дані Світового банку), а отже і ризики політичної складової євроінтеграційного процесу, звісно, за рахунок цього зросли.

Виходить, що, за сучасних обставин, наявна система державного управління в Україні не спроможна забезпечити виконання положення Концепції щодо суттєвого нарощування наукоємного потенціалу національної економіки і, на цій основі, зростання високотехнологічного експорту, що тільки посилює актуалізацію проблеми зростання політичних ризиків, обумовлених українськими особливостями модернізаційних трансформацій на шляху євроінтеграції. Відтак, означені процеси лише суттєвіше поглиблюють розрив між національним науково-технологічним та інноваційним потенціалом і відповідним потенціалом економічно-розвинених країн, а соціально-економічне середовище в країні продовжує залишатись інноваційно-периферійним.

Зараз у Верховній Раді України ініціюється пропозиція щодо створення Міністерства промисловості та інновацій України. Передбачається, що означене міністерство буде займатись формуванням і реалізацією державної промислової та інноваційної політики [2]. Залишається лише сподіватись на ефективну реалізацію

цього заходу та виправлення ситуації в науково-технологічній та інноваційній сферах української економіки, а також зниження відповідних політичних ризиків.

Список використаних джерел

1. Global Competitiveness Report 2007–18 [Electronic Resource]. – Режим доступу:www.weforum.org/gcr.
2. В Україні пропонують створити Міністерство промисловості та інновацій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.radiosvoboda.org/a/news/29230320.html>.

МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ – ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

*Н.І. Волкова, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

Історія людської цивілізації – це, перш за все, історія економіки. Історичний наслідок народів визначається саме в тому, що внесли вони в цивілізацію, що побудували, створили, винайшли. Економіка – це результат економічної діяльності людей. На протязі тисячоліть економіка на нашій планеті розвивалась поступово. Стартові умови у всіх народів були приблизно однакові, однак темпи розвитку були різні.

На розвиток економіки впливають різні фактори: природне середовище, прогрес у засобах комунікації, демографічний фактор, релігійний світогляд, система правових відносин, національна психологія, проте більшість вчених у якості ведучого фактору виділяють науково технічний прогрес та ступінь забезпеченості енергією і її видами. НТП має еволюційну та революційну форми розвитку.

В історії НТП виділяють три промислово-технічні революції, а сьогодні мова йде і про четверту революцію [1, С.43]:

– 1-а промислова революція – епоха пара (60-і роки XVIIIст.-40-і роки XIX ст.);

–2-а промислова революція – епоха електрики (70-і роки XIXст.-початок XX ст.);

– 3-а промислова революція – інформаційна (40-50 роки XXст.-сьогодення);

– 4-а промислова революція – прорив передових технологій у сферах нових матеріалів, нової енергетики, штучний інтелект і квантова комунікація (теперішній час).

Індустрія 4,0 на відміну від попередніх промислових революцій не зводиться до революційного прориву в окремо взятій галузі. Її базове ядро –«Інтернет речей». Це концепція вычислительной сети физических объектов («вещей»), оснащенных встроенными технологиями для взаимодействия

друг с другом или с внешней средой, которая может происходить частично или полностью без участия человека [2, С. 28].

Під впливом радикальних змін, які викликані науково-технічними перетвореннями, проходить переосмислення багатьох положень економічної теорії. Найбільш доказовою та популярною стає класифікація історичного розвитку суспільства індустріального характеру, яка відображає перехід від доіндустріального к індустріальному, а від нього і до постіндустріального суспільства. Якісними перетвореннями соціально-економічних систем стають такі фактори: матеріально-енергетичні, інформаційні, синергетичні.

Сучасну епоху можна назвати епохою поступової трансформації і переходу суспільства від традиційної ринкової системи господарювання, основою якої є природні, трудові та капітальні ресурси, промислові технології і індустріальний спосіб масового виробництва товарів і послуг, до нової високоорганізованої системи господарювання, основою якої є накоплені інформаційні ресурси, передові інформаційно-комунікаційні технології і постіндустріальний спосіб виробництва нових наукових знань та інформаційних продуктів і послуг; синергетична основа стає рушійною силою перетворень соціально-економічних систем.

З позиції вище сказаного, можна констатувати, що світова цивілізація розвивається нерівномірно. В епоху аграрного суспільства центрами світової економіки були окремі міста, чи міста-держави: Венеція, Генуя, Антверпен, Амстердам, в період процесу індустріалізації такі держави – Англія, Іспанія, Голландія, Португалія, Франція, США. В теперішній час центр глобальної економіки зосереджені в країнах Європейського Союзу, США, Японії тощо. Поряд з цим існують великі масштаби проблем слабкорозвинутості. В деяких випадках рівні розвитку настільки різняться між собою, що складається видимість існування поруч країн з різних віків історії людства.

Місце України в системі індустріальної класифікації досить чітко не визначено. Країна знаходиться в індустріальному стані з «острівками» сучасних постіндустріальних точок росту. Рівень розвитку України орієнтовано можна визначити як «дискретно-

індустріальний». В країні є ще маси ручної чи машино-ручної праці. Врахування конкретних історичних наслідків розвитку країни потребує економічного реалізму. Недостатність інвестицій, слабкий менеджмент, демографічні процеси, заборгованість стають тормозом економічного розвитку. В країні ще не реалізовані в певній мірі цінності індустріальної цивілізації. Необхідно базуватися на основоположних принципах економічної теорії, таких як:

- ринкової стратегії як основи економічних перетворень;
- тотальній трансформації економіки і всього суспільства;
- експортно-орієнтованої концепції національної економіки;
- імпорту капіталу і технологій з постіндустріальних країн;
- покращення умов для міжнародної торгівлі і доступу на світові фінансові ринки;
- впровадження синергетичного фактору;
- регулювання демографічних процесів.

Вирішальна роль соціально-економічних змін належить людському капіталу, його бажанню, вмінню і здібності здійснювати модернізацію економіки і суспільства.

Список використаних джерел

1. Четыре этапа промышленной революции / Журнал «Китай». – 2016. – №11(133). – С.42-43.
2. Мельник Л.Г. Четвертая промышленная революция: предпосылки и содержание / Л.Г.Мельник // Актуальные проблемы экономики. – 2016. – № 9(183). – С.26-30.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ

*О.М. Козакова, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

Реалії сьогодення з усією гостротою ставлять проблему реформування ринку праці, який би відповідав національним інтересам України. Ринок праці як система виробничих відносин щодо формування, купівлі-продажу та організації сукупної робочої сили має вплив на всі аспекти соціально-економічного життя суспільства. Водночас, він є віддзеркаленням загальної ситуації в країні, усіх соціально-економічних, політичних та інших процесів. Ринок праці, як будь-який ринок, формується на конкурентних основах і тому стихійно вирішує проблеми щодо розподілу і перерозподілу сукупної робочої сили, її використанню, адаптації до структурних зрушень в економіці. Між тим, стихійний характер процесів на ринку праці України веде до неефективного використання трудового і наукового потенціалів суспільства, передислокації робочої сили в тіньову економіку та за кордон. Крім того, звужується демографічна база відтворення робочої сили. За показниками чисельності, природного та міграційного руху населення, починаючи з 1994р., простежуються від'ємні природний та міграційний прирости населення, погіршення статево-вікової структури та загальне старіння населення [1]. Низький рівень заробітної плати не забезпечує відтворення робочої сили на суспільно-нормальному рівні, а незначна градація в оплаті кваліфікованої і некваліфікованої праці стає бар'єром на шляху людського розвитку [2, С.189]. Все це веде до знецінення трудового і наукового потенціалів країни, ставить під загрозу не тільки соціально-економічні, але й політичні, культурні та моральні устої держави.

У вітчизняній економічній літературі аналізу ринку праці присвячено багато досліджень. Вагомий внесок у вирішення

проблем ринку праці зробили такі науковці як Д. Богиня, М.Долішній, О. Новикова, Е. Лібанова, Л. Лісогор, О. Грішнова та ін. Дослідження стосуються широкого кола питань з використанням значного обсягу емпіричного матеріалу щодо інфраструктури ринку праці, зайнятості, безробіття, їх форм тощо. На наш погляд, чисельні методи дослідження мають значення для визначення поточного стану ринку праці, але не є вирішальними в дослідженні проблеми перспектив його розвитку відповідно до національних інтересів країни, її національної безпеки. «Ринковий підхід» не тільки не знижує ролі держави, навпроти, розширює і ускладнює її функції. Прерогативою держави має стати науково обґрунтований алгоритм регулювання ринку праці, спрямований на створення умов для реалізації економічної активності кожного працездатного громадянина держави. Має бути сформований організаційний механізм державного впливу на масштаби і тенденції руху потоків зайнятості, доходів, підготовки і перепідготовки кадрів.

Організаційний механізм державного регулювання ринку праці, на наш погляд, представляється багатоконтурною системою, що складається з таких блоків: інформаційна система ринку праці; система управління ринком праці; система «підтримки» ринку праці. Кожен блок містить підсистеми організаційних елементів, які пов'язані між собою, та визначають ціль, зміст та направленість дій.

Особливе місце в організаційній структурі займає інформаційна система, ціллю якої є оптимізація отримання інформації щодо складових ринку праці, їх стану та динаміки – попиту, пропозиції, конкуренції та ціни робочої сили. Інформаційна система має містити такі підсистеми: накопичення інформаційних ресурсів (уніфікована інформаційна база даних); обробка та моделювання інформаційних даних; аналіз і формування звітів. Інформація має носити всеохоплюючий характер за параметрами ринку праці, відображати причинно-наслідкові зв'язки, закономірності та динаміку процесів задля обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Система управління ринком праці має включати підсистеми планування, організації та моніторингу. Визначальним елементом

є планування, яке має охоплювати як стратегічні напрями, пріоритети і цілі розвитку ринку праці, так і тактичні цілі та оперативні програми і заходи. Організація ринку праці розглядається з позиції інфраструктури ринку – правової системи, системи підготовки і перепідготовки кадрів, служби зайнятості, бірж праці. Ці інституції на основі гармонізації економічних та правових методів регулювання мають сприяти ефективному руху сукупної робочої сили [3, С.213]. Моніторинг ринку праці є основою формування сукупності заходів, що дозволяють б вчасно реагувати на зміни параметрів ринку праці. Система «підтримки» ринку праці вбачається як система державного регулювання на рівні локальних ринків праці та секторів в залежності від галузей, регіонів, професійної та кваліфікаційної специфіки, де саме і відбуваються зміни в попиті і пропозиції робочої сили, оплаті праці, динаміці конкурентної боротьби. Система «підтримки», на наш погляд, має включати підсистеми інформаційну та управлінську, тобто бути проекцією перших двох систем на локальний рівень.

Очевидно, що розробка організаційного механізму державного регулювання ринку праці потребує комплексного підходу, ув'язки усіх складових ринку праці, злагоджених цілеспрямованих дій в системі державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Населення України.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/>
2. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е.М. Лібанової. – Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496с.
3. Маршавін Ю.М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу: монографія / Ю.М. Маршавін. – Київ : Альтерпрес, 2011. – 396 с.

ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ГЕНДЕРНА КУЛЬТУРА

*Ю.В. Соколовська, к.іст.н., доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України.*

*О.В. Гегечкори доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України.*

У зв'язку з тим, що українське суспільство знаходиться у стані трансформації власних цінностей, які спрямовані на розвиток демократичної моделі суспільства європейського зразка, проблема забезпечення гендерної рівності є важливою ланкою у досягненні цієї мети. Об'єктивна тенденція в умовах і способі життя жінки за останні десятиліття істотно змінилася. Жінка стає членом ще однієї, крім сім'ї, соціальної спільноти – професійної. Сьогодні доводить, що з кожним роком кількість жінок у армії зростає. Американська дослідниця Меді Сігел виокремила три групи чинників, що спричиняють інтеграцію жінок в армію: зміни збройних сил; зміни соціальної структури суспільства та зміни культури. Під змінами у збройних силах дослідниця розуміє зміну концепції національної безпеки, воєнної технології, організаційної структури армії, призначення збройних сил та політики рекрутування військовослужбовців.

Зміна соціальної структури суспільства полягає у тому, що протягом останніх десятиліть жінки активно вийшли на ринок праці та в публічну сферу. До культурних факторів Сігел відносить зміни культурних цінностей по відношенню до ролі жінки в західних суспільствах та популярність ліберального принципу рівності прав і можливостей. Як наслідок таких суспільних трансформацій, стає необхідним аналіз «гендерної культури» як суспільного феномена, що накопичує знання стосовно поведінки жінки й чоловіка та формування принципів і норм їх взаємин у сім'ї, місця кожного з них у реалізації суспільних потреб, зокрема у професійному полі.

Гендерна культура – це сукупність суспільних цінностей, які склалися в тому чи іншому суспільстві, відшліфовувалися в

перебігу його історії, і їй повинен підлягати кожен індивід, дотримуючись норм і щодо чоловіка, і щодо жінки.

Такі трансформації породили низку нових соціальних та моральних проблем. Жінки прагнуть гармонійно поєднувати сімейні та професійні обов'язки. Залучення жінок до професійної діяльності відбувався надзвичайно швидко, а норми культури щодо перерозподілу обов'язків між усіма членами родини змінювалися вкрай повільно. Технічний прогрес полегшує працю жінки в домашньому колі, сприяє скороченню затрат її фізичних сил і часу. Рівність жінки та чоловіка у правах в багатьох аспектах є декларативною. Жінки зазнають дискримінації у підвищенні кваліфікаційного рівня, кар'єрному зростанні. В Україні, зокрема, практично не впроваджуються гнучкі графіки роботи та неповний робочий день. Результати опитування 42 жінок, які воюють в зоні АТО, засвідчили, що основні проблеми, на які вказали майже всі респондентки: проблема їхньої можливості приймати рішення в армії.

Змінюється рольова структура сім'ї – функції чоловіка і дружини стають симетричнішими, змінюється уявлення про «годувальника» родини.

Проблеми, яких ми торкнулися, для сучасного суспільства, зокрема для військово-професійного контексту, є важливими і потребують високої особистісної відповідальності й уважного вивчення. Гендерна рівність поки що існує переважно формально.

Нині у складі управління кадрової роботи Головного управління НГУ вже створено службу з гендерної інтеграції, планується введення посад з гендерної інтеграції в оперативно-територіальних об'єднаннях НГУ. Передбачається зняття всіх обмежень щодо проходження військової служби жінками на всіх штатних посадах рядового, сержантського і старшинського складу. Планується впровадження в навчальний процес Національної академії НГУ навчальної дисципліни «Гендерна перспектива», а також включення гендерної тематики в розробку науково-дослідних робіт, у магістерські та докторські дослідження з метою підтримання мотивації у курсантів та викладацького складу Національної академії НГУ щодо вивчення

гендерної інтеграції в секторі безпеки, включення гендерної перспективи в програми курсів підвищення кваліфікації та центрів підготовки особового складу.

Необхідною умовою у вирішенні проблеми гендерної рівності, складовою якої є формування та підвищення рівня гендерної культури, є поступовість і послідовність, інакше існує ризик – перерости в іншу крайність – надмірну і нездорову політкоректність, як це сталося в США і низці європейських країн.

Внаслідок цього постала проблема захисту прав чоловіків: будь-яка відмова жінці з боку роботодавця, вирок у суді не на користь жінки, або звільнення (навіть якщо воно мало підстави) може розцінюватися як порушення прав жінки, гендерну дискримінацію і приниження жіночої гідності. Крім того, деякі дії, які з погляду здорового глузду традиційно вважалися нормальними, почали сприйматися як певні домагання, що потребують адміністративного покарання. Зважаючи на неналежно підготовлений ґрунт в українському суспільстві щодо гендерних перетворень і недостатній рівень гендерної культури, загроза повороту основних засад фемінізму у деструктивне русло є досить високою.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШОВИХ СИСТЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІТКОІНА

*С.І. Рассадникова к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
О.П. Саввіч, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Глобалізація світової економіки, стрімкий розвиток інформаційного суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій приводять до еволюції грошових систем та появи віртуальних криптовалют, зокрема біткоїнів. Bitcoin, або Біткоїн – це віртуальна валюта згідно цілого ряду досліджень [1, 2], концепт якої був озвучений 2008 р. Сатосі Накамото, і представлений ним 2009 р., базується на самоопублікованому документі Сатосі Накамото. У 2009 р. він закінчив розробку протоколу і опублікував код програми-клієнта. Мережа «біткоїнів» була запущена. 10 грудня 2017 р. Чикагська біржа опціонів CBOE розпочала торгівлю ф'ючерсами на біткоїн. Наплив відвідувачів на сайт біржі був значним, що сайт був у непрацездатному стані.

Повна капіталізація ринку біткоїнів на 5 грудня 2017 р., коли курс сягав 12 000 \$, становить 200 млрд. \$ USD. Середня ціна одного біткоїна на 30 листопада 2017 р. – понад 10 000 \$. У грудні 2017 р. став шостою за капіталізацією валютою світу, обійшовши рубль, фунт і південнокорейську вону. 7 грудня курс досяг свого історичного чергового максимуму в 17,7 тис. \$, наступний ріст до 20 тис. \$ відбувся 17 грудня, потім курс впав до 16 тис. [3].

Bitcoin не має централізованого управління та емітентів. Транзакції із цифровим підписом між двома вузлами передаються до всіх вузлів мережі peer-to-peer, а самі дані про переміщення коштів зберігаються у розподіленій базі даних. Для запобігання можливості втрати чужих грошей або використання своїх коштів двічі використовуються криптографічні методи. Для скорочення замість слова «Bitcoin» часто пишуть абревіатуру латинськими

буквами BTC. Такий запис схожий на коди валют, однак подібний код міжнародним стандартом ISO 4217 поки не присвоєно.

Використання біткоіна розповсюджується у всьому світі та поширюється у різних сферах обігу. BTC приймають сотнях західних магазинів електроніки, косметики, компанії з надання послуг хостингу, замовлення їжі, лотереї, віртуальні ігри тощо. У результаті переговорів з компанією Amazon було досягнуто домовленості про використання BTC в її інтернет-магазинах (сума покупки повинна перевищувати 30\$).

Курс біткоінів коливається залежно від попиту й пропозиції. На початку березня 2017 р. вартість 1 біткоіна сягнула приблизно 1250 американських доларів. У ніч на 6 червня 2017 р. середньозважений курс біткоіна впритул наблизився до 3 тисяч доларів, що стало історичним рекордом [4].

В Україні справжня популярність криптовалют розпочалася у 2014 р., коли ентузіастами було створено громадську організацію, що має на меті поширення, розвиток та вивчення біткоін та інших віртуальних валют на території нашої держави — Bitcoin Foundation Ukraine (BFU). Приблизно в цей час також почали з'являтися перші компанії та агенції, які пропонували фізичний обмін криптовалют за готівку, а також здійснення грошових онлайн-операцій.

До характерних рис криптовалюти біткоіна відноситься: це актив, яким бажають володіти; незалежно від кількості людей, які здійснюють обмін біткоіни або користується цією криптовалюта, вона дефіцитна річ та її дефіцитність підтримується автоматично; криптовалюта не може постаріти та є нескінченно довговічною: автоматичний контроль грошової маси допомагає устоятися в суспільстві; вона мобільна та проста у сплачуванні послуг; впізнавальна завдяки номеру і засіб захисту купюри та зручна у в нескладності відстежування. Спостерігається експоненціальне зростання інтересу до криптовалюта і ідеям, які вони несуть з собою та біткоін має вплив на маркетингову середу, економічні та соціальні відносини у світової економіці. Перспективними напрямками розвитку біткоіна є застосування в міжнародні грошові перекази, особливо для заробітчан закордоном, на ринках B2B і B2C та в сфері

продажі цифрових товарів як з високим ступенем безпеки такої платіжної системи. Біткоїн також привабливий для країн, що розвиваються, тільки близько 20 країн мають розвинену і сучасну банківську і платіжну системи, а інші 175 країн ще знаходяться на стадії її розробки і досягнення. Тому, такі країни позбавлені товарів і послуг, які широко використовуються на Заході.

Біткоїни є еволюцією платіжних засобів та є незалежними від держави і анонімними валютами, тому потрібно введення і розвиток заходів щодо захисту споживачів, регулювання процесом інтеграції в систему існуючих фінансових та економічних інститутів і традиційних платіжних систем в міжнародному форматі, підсилити загальну безпечність цієї системи і визначити її юридичний статус.

Список використаних джерел

1. Григоревська О.О., Салазкін С.Л. Особливості функціонування віртуальних криптовалют: економічний аспект/О.О. Григоревська, С.Л. Салазкін //Збірник наук. праць Миколаївського нац. університету ім. В.О. Сухомлинського. – 2016. – Вип.14. – С.760-765.
2. Власов А.В. Електронні гроші і еволюційна теорія походження грошей / А.В. Власов // Наука і освіта: господарство і економіка; підприємництво; право і управління. – 2012. – №12. – С.13-23.
3. Книш Я.М. Прогноз курсу біткоіна станом на 01.01.2018 р. /Я.М. Книш. [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://libfor.com/engine/print.php?newsid=3146>.
4. Біленька В.А. Прогноз Bitcoin на 01.12.2017р. /В.А.Біленька//Стратегічні орієнтири. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=3141>

ПУТЬ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СИНГАПУРА

*Н.А. Задорожнюк, к.э.н., доцент,
доцент кафедры экономических систем и управления
инновационным развитием*

*Д.В. Парфенюк, студент
Одесский национальный политехнический университет*

Любое государство, независимо от размера и месторасположения, должно стремиться к развитию. Так, Сингапур как небольшое государство достигло своего развития главным образом за счет внедрения различных инноваций. Правительство Сингапура первостепенную роль в развитии страны отдало образованию и информационным технологиям (ИТ), что отобразилось в разработанных и успешно реализованных стратегических программах-пятилетках, направленных на превращение Сингапура в страну с самым высоким уровнем проникновения Интернета.

В 1981 г. был создан Государственный комитет национальной компьютеризации (Committee For National Computerization), который совместно с правительством Сингапура разработал государственную программу развития ИТ-индустрии. Главная цель этой программы – обеспечить компьютеризацию правительства и повысить уровня технического образования всех слоев населения. А уже в 1986 г. был разработан Национальный технологический план (National Technology Plan), в процессе реализации которого был внедрен электронный обмен данными (Electronic Data Interchange) для коммуникации между правительственными системами и промышленностью. Это позволило перевести отчетность в электронный формат, а государственные институты объединить в сеть IDNet. В основе этого плана лежали следующие ключевые направления: создание специального фонда, содействующего развитию НИОКР; предоставление грантов и налоговых льгот для стимулирования развития НИОКР в предпринимательском секторе; подготовка научных кадров; формирование и поддержка инфраструктуры, способствующей ведению НИОКР [1]. В 1992 г. была представлена программа «IT 2000», главной целью которой

было создание единого информационного пространства и глобального центра, поставляющего информационные услуги по всему миру. В рамках этой программы были успешно реализованы различные проекты, включая электронную сеть всех публичных библиотек Сингапура, безопасную инфраструктуру для электронной коммерции, экспертную систему для проверки планов строительства.

С 1996 г. началась работа над проектом «Singapore ONE» (ONE Network for everyone), в основе которого лежало создание общенациональной широкополосной сети для предоставления мультимедийных услуг. Таким образом, благодаря эффективной государственной политике, около 90 % территории страны было подключено к высокоскоростной сети Singapore ONE, а 99 % офисов, школ и домов подсоединены к компьютерной сети [1].

В 1999 г. был учрежден Инвестиционный фонд технологического предпринимательства (Technopreneurship Investment Fund), главной целью которого было развитие в стране венчурного капитала путем стимулирования ведущих зарубежных венчурных фондов к ведению бизнеса в Сингапуре, а с 2000 г. начала свою реализацию программа «Infocomm 21», главной целью которой было включение Сингапура в динамичный рынок ИТ-капитала с преуспевающей и развивающейся электронной экономикой. Ключевым элементом развития этой программы стала полная либерализация телекоммуникационного рынка для улучшения компетенций и обеспечения телекоммуникационными услугами, включая основную фиксированную связь.

Одна из наиболее значимых подпрограмм является Wired with Wireless, главными задачами которой были: обеспечение развития Сингапура в области беспроводной связи в Азии; создание индустрии беспроводной связи, с инфраструктурой, продуктами и услугами беспроводной связи мирового уровня; продвижение и облегчение доступа к беспроводной связи в Сингапуре. С 2006 г. и по настоящее время реализуется программа «Умная нация» (Smart Nation), которая предполагает повсеместное использование информационно-коммуникационных технологий практически во всех сферах

жизни общества. Программа способствует объединению исследовательских институтов, предприятий, университетов, инноваторов и правительственных органов для создания инновационных решений. Для этой задачи разработаны два решения: мобильные приложения (например, Beeline app) и различные хакатоны. В рамках данной программы реализовываются: «Умная мобильность» (Smart Mobility), направленная на предоставление более широкого доступа к информации о транспорте в реальном времени; «Умное проживание» (Smart Living) и создаются «умные» города (HDB Town) [2]. Также следует отметить, что значимым фактором развития инноваций и бизнеса в Сингапуре послужили созданные правительством максимально простые и привлекательные условия для регистрации и ведения бизнеса.

Таким образом, Сингапур является государством, максимально ориентированным на применение новых технологий на всех уровнях экономики, включая государственные проекты. Правительство проводит планомерную политику по внедрению инноваций, что обеспечило успешный путь инновационного развития Сингапура.

Список использованной литературы

1. ConnectedSingapore. A new blueprint for infocomm development [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.ida.gov.sg/~/_/media/Files/About%20Us/Corporate%20Publications/Past%20Infocomm%20Plans/Connected.pdf

2. Официальный сайт Управления премьер-министра Сингапура «Smart Nation» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pmo.gov.sg/smartnation>

КЛЮЧЕВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КУБЫ

*Н.А. Задорожнюк, к.э.н., доцент,
доцент кафедры экономических систем и управления
инновационным развитием*

*Н.Д. Мищенко, студент
Одесский национальный политехнический университет*

Свое начало Куба берет после победы революции в 1959 г., после чего наука и различные технологии в стране начались стремительно развиваться. В начале 1960 г. Фидель Кастро, провозгласил, что сферы образования, различных технологий и медицины будут развиваться и обязательно станут научным базисом в будущем. Следует отметить, что в 1960 г. население острова Свободы составляло 6 млн. человек из которых 18 % были безграмотными. Поэтому появилась бесплатная возможность для населения ко всем ступеням образования. Произошла общенациональная ликвидация неграмотности, что повлияла на стремление граждан Кубы на зарождение нового, независимого и сильного государства.

Одной из основных веток научного развития современной Кубы, считается 1981 г., когда руководство страны предложило стратегическое решение, которое предусматривало направление всех возможных средств и сил на «биологический научный фронт». В результате чего были открыты несколько научных учреждений, такие как, Центр инженерии и биотехнологий, Центр фармацевтической химии, Центр молекулярной иммунологии и другие, которые соответствовали международным стандартам [1]. Продуктивная работа этих научных учреждений позволила Кубе развиваться и заложить фундамент для дальнейшего развития.

На данном этапе развития, одной из ведущих отраслей экономики Кубы является сахарная промышленность. Она занимает важную роль как во внешней, так и во внутренней политиках государства. На острове Свободы успешно функционируют 156 сахарных заводов, которые в год производят до 9-9,5 млн. тонн сахара в год. При этом, интересно отметить,

что сахар во внешней политике используется как один из ее инструментов. Куба заключила взаимовыгодные контракты со странами СНГ, Европы, и Америки (в большинстве случаев это «сахар-нефть», в которой нуждаются кубинцы).

В настоящее время экономика страны полностью зависит от конъюнктуры цен на сахар, никель и табак на мировом рынке. Поскольку Куба является лидером по производству никеля, и по запасам которого занимает первое место в мире, республике удалось выйти на самый высокий уровень, который составляет около 68 тыс. тонн.

Важным достижением Кубы является то, что в научных центрах отходы от сахарной промышленности перерабатывают в производство более 50 продуктов, которые кубинцы реализуют на международных рынках. К этим продуктам относятся: искусственные волокна, краски, пластмассы, сырье для производства бумаги и технической резины, кормовые добавки для скота и т.д. В будущем Куба намерена увеличить количество производных сахарного тростника до 100 наименований. Это направление признано одним из приоритетных в реализации научно-технического прогресса на Кубе [2].

Особое внимания на острове уделяется развитию сфер связи и информационных технологий. В республике действуют около 30 предприятий которые занимаются разработкой программного обеспечения, средствами информационных услуг и автоматизации в проектах. Исходя из вышеизложенного, значительные усилия направлены в разработку компьютерных программ в области медицины и образования.

С начала 1990-х годов Куба выбрала курс на обновление культуры страны в целом. Поскольку туризм в республике является весомой частью экономики страны, правительство решило провести реконструкцию туристических объектов и реализовать мощную рекламную кампанию. В 1992 г. Кубу посетило около 500 тыс. туристов из Европы, Канады и стран Латинской Америки, а в 2003 г. – уже 2 млн. человек. К 2020 г. кубинцы прогнозируют увеличить поток туристов до 6-7 млн. человек в год. С начала 2000-х годов помимо развития туристического сектора, Куба, на основе взаимовыгодного

сотрудничества с Канадой, начала совершенствовать свои сахарные, нефтяные и сельскохозяйственные угодья.

Также на Кубе развивается армия, которую формируют 60 тыс. человек и более 5000 единиц военной техники. Поэтому вооружённые силы острова, бесспорно, являются самой мощной, сплоченной и профессиональной организацией, существующей на современной Кубе.

Еще одним важным направлением развития Кубы – интеграция экономики страны в экономическую систему стран Латинской Америки и Карибского бассейна и расширение диапазона экономической деятельности посредством создания в различных отраслях совместных предприятий с европейскими, канадскими и латиноамериканскими компаниями.

Интересным фактом является то, что сейчас на острове действует два вида валют: обычный песо – используется внутри страны и конвертируемый песо – для туристов в так называемых долларовых магазинах. В 2017 г. Госсовет Кубы поставили вопрос о том, что нужно унифицировать песо, так как сейчас валюта превратилась в одно из главных препятствий на пути прогресса страны.

Таким образом, благодаря успешным реформам Куба смогла побороть бедность и достигнуть своего развития, а также в полной мере внедрить свои научные технологии по всему миру.

Список использованной литературы

1. Егорова О. Наука на Кубе: история и перспективы развития / О. Егорова // Международная жизнь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://interaffairs.ru/news/show/13792>
2. Экономика Кубы: промышленность и сельское хозяйство. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gecont.ru/articles/econ/cuba.htm>

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОАЕ

*Н.О. Задорожнюк, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
М.Д. Швагірев, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Термін «інновації» можна визначити як «дія або процес впровадження нових ідей, пристроїв або методів». У сучасних людей цей термін асоціюється з образами різних гаджетів та пристроїв, мобільних додатків, що полегшують їх життя. Але справжня сутність інновацій полягає у креативності та сміливості творців і підприємців знаходити та застосовувати кращі рішення, що відповідають новим вимогам людства. Жителі ОАЕ, виходячи з цього визначення, завжди були досить прогресивними з позицій розробки та впровадження інновацій. Протягом століть жителям Аравійського півострова доводилося проявляти винахідливість, щоб вижити в щодо суворому кліматі, та в подальшому навіть процвітати в таких умовах. Системи управління в ОАЕ характеризуються певною інноваційністю: це єдина федерація серед арабських країн, а її конституція поєднує в собі елементи парламентської, спадкової та виконавчої форм управління. Це дозволило створити систему, яка забезпечила значне економічне зростання: від 1,8 млрд. доларів в 1972 році, до більш ніж 418 млрд. доларів в минулому році. Значно зросла грамотність населення: з 35 % в 1972 р. до 94% в даний час. Також за досліджуваний період часу тривалість життя населення ОАЕ збільшилась з 63 років до 77 років [1].

У будь-якій країні розробка інновацій пов'язана з діяльністю великих компаній і корпорацій. Компаніям ОАЕ вдалося ввести значні зміни в низку основних галузей економіки. Так, вільна економічна зона Fujairah Creative City (FCC), яка була недавно заснована та націлена на створення медійного та технологічного середовища, в межах якого є всі необхідні умови для реалізації і розвитку широкого спектру послуг. Перевагами FCC є: надання різних програм розвитку усіх видів підприємництва; одні з

найнижчих реєстраційних зборів на території ОАЕ; гнучкість по відношенню до видів діяльності (недавно були додані до переліку послуг «Інтернет тренінги» та «Юридична консультація»); відсутня вимога до здачі щорічної аудиторської звітності, що знижує витрати акціонера на операційні витрати компанії; висока оперативність і організованість обслуговування клієнтів; забезпечення підприємства усіма необхідними документами, візами і ліцензіями для успішного ведення бізнесу. Всі зазначені переваги роблять FCC дуже привабливим місцем для бізнесменів з усього світу.

Малий бізнес в ОАЕ є основою національної економіки. З огляду на всю важливість даного сектора, уряд ОАЕ визначив його як найбільш пріоритетний в реалізованій державній політиці. Така ініціатива держави відображається в першу чергу на інвестиційному кліматі держави, а також можливості для організації і розвитку малих підприємств. Варто відзначити, що малий бізнес в ОАЕ може розраховувати на низку можливостей для збільшення дохідної частини: відсутність податків на одержуваний дохід і додану вартість; звільнення співробітників компанії від прибуткових податків; відсутність державного фіскального контролю та зовнішньої фінансової звітності.

На думку міжнародних економічних експертів, малий бізнес в ОАЕ дуже важливий для економічної політики держави, спрямованої на відхід від нафтової залежності та диверсифікацію національної економіки.

Підприємства малого бізнесу в ОАЕ зайняті переважно в таких ринкових сегментах, як: легка промисловість, сфера надання професійних послуг, роздрібна торгівля, туризм, готельний та ресторанний бізнес. Більше 60 % ВВП припадає на частку представників малого бізнесу. При цьому вони становлять близько 90 % від загального числа зареєстрованих в ОАЕ компаній і підприємств. Значна частина місцевої робочої сили (92%) працює на малий бізнес в ОАЕ [2]. Щорічно відкриваються нові підприємства, що забезпечують додаткові робочі місця. У подальшому прогнозується стрімке зростання кількості підприємств, задіяних в зазначених сферах.

Уряд ОАЕ розуміє, що для активного розвитку малого бізнесу недостатньо допомоги в розвитку, необхідно максимально сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємців та надавати їм комерційну та фінансову підтримку. Для цього успішно реалізуються державні програми фінансової підтримки та субсидування представників малого бізнесу, особливо інноваційного підприємництва.

Уряд також представив національну стратегію впровадження інновацій (National Innovation Strategy), яка допоможе ОАЕ стати однією з найбільш розвинених країн світу до 2021 р., за рахунок концентрації уваги на наступних галузях: транспорті, освіті, охороні здоров'я, різних технологій, поновлюваних джерелах енергії, водопостачанні, космічній галузі [1]. Перший етап реалізації стратегії – проведення заходів, спрямованих на навчання, розвиток науково-дослідних партнерських зв'язків і стимулювання державного і приватного секторів. Це допомагає створити нові вдосконалені методи роботи. Другий етап – залучення понад 700 експертів з технологій, орієнтованих на майбутнє, забезпечення реалізації інновацій. Як результат реалізації стратегії – перетворити ОАЕ в світового лідера інновацій.

Список використаних джерел

1. Лермонтова М. Инновации и развитие бизнеса в ОАЭ / М. Лермонтова // Бизнес за границей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://offshorewealth.info/offshore-business-abroad/innovations-and-development-of-business-uae/>

2. Развитие малого бизнеса в Эмиратах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dubai-freezone.ae/stati-o-biznese-v-oae/razvitie-malogo-biznesa-v-emiratax.html>

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СУЧАСНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

*С.І. Рассадникова к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Д.П. Ніколаєв, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Значна частина проблем здійснення макроекономічної політики пов'язана з умовами, в яких вона проводиться, а саме з трансформаційним станом вітчизняної економіки, нестабільністю процесів, що в ній відбуваються. Це є об'єктивним чинником низької ефективності заходів макроекономічної політики. Тому цілком очевидно є необхідність адекватного глибині нинішньої кризи підвищення масштабів і ступеня державного регулювання. Це необхідно для подолання структурної недосконалості вітчизняної економіки, яка зумовлює її низьку сприйнятливість до стимулюючих заходів макроекономічної політики і вимагає прискорення структурної перебудови. Неузгодженість засобів макроекономічної політики, непослідовність в її проведенні знижують ефективність державного регулювання і роблять ситуацію в економіці недостатньо ефективною.

Надмірна кількість цілей і завдань макроекономічної політики породжує велику кількість проблем. Серед них проблема дієвості окремих важелів впливу на макроекономічну ситуацію, а також невизначеність впливу заходів уряду на цільові показники. Надзвичайно актуальною проблемою для нашої країни є неузгодженість засобів макроекономічної політики між собою, їх внутрішня суперечливість і непослідовність у застосуванні. Економічні засоби макроекономічної політики поділяються на фіскальні і монетарні, засоби соціальної і зовнішньоекономічної, інвестиційної політики та політики доходів. Більш детально в роботі розглядаються інструменти фіскальної, грошово-кредитної та інвестиційної політики [1, С.18-19].

Державне регулювання ґрунтується на певній системі засобів впливу на ринок, їх можна розділити на дві великі групи: засоби прямого державного впливу (державне замовлення і ліміти, фінансування цільових комплексних програм і деяких галузей з державного бюджету та інше) та засоби опосередкованого впливу (податки, субсидії, ціни? тощо).

На жаль, останні кілька років частка бюджету у ВВП зменшувалася. Якщо у 2015 р. і частка ВВП складала 44%, у 2016р. – 42%, то у 2017 р. частка складала – 38%. Спрямованість до дерегуляції в економіці, яка не має характеру селективного відбору, слід вважати поспішною, тому що це сприяє зростанню розбалансованості і викривленням в структурі окремих сфер економіки. Підвищення ефективності макроекономічної політики вимагає раціонального поєднання дії керованих централізовано і ринкових саморегулюючих процесів, створення сприятливих економічних умов для розвитку підприємництва у тих сферах, які адаптовані до конкурентного середовища.

Оскільки вся економічна діяльність носить цілеспрямований характер, існує необхідність вдосконалення і оптимізації її розвитку за допомогою системи економічної політики, в рамках якої виокремлюються її цілі, пріоритети та завдання з метою формування оптимального напрямку розвитку економіки. Принцип економічної оптимальності набуває у такому разі загального, універсального значення, оскільки само національне виробництво стає організованим і спрямованим на реалізацію єдиної і спільної мети – соціально-економічного розвитку [2, С.31-33]. До основних меж, що визначають суть оптимальної структури національного виробництва можна віднести наступні:

- можливість створення потрібного асортименту товарів в достатній кількості і відповідного рівня якісних і споживчих характеристик;
- максимально повна відповідність структури виробництва структурі потреб;
- досягнення високої конкурентоспроможності товарів, що випускаються, для реалізації як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках;

– швидке реагування структури виробництва на зміни, що відбуваються в продуктивних силах, розподілі праці і ринковій кон'юнктурі;

– постійне вдосконалення структури виробництва відповідно до змін, як його матеріальної основи, так і суспільних потреб, створення умов, що сприяють конкуренції, спеціалізації і комбінуванню виробництва, прогресивним поєднанням використовуваних економічних ресурсів, кількісній і якісній відповідності праці і капіталу.

Трансформаційні процеси вимагає від заходів макроекономічної політики більшої гнучкості, а від її аналітичної бази – більш адекватного відображення реальних економічних процесів. Таким чином, теоретичні і методологічні питання проведення макроекономічної політики вимагають свого подальшого вивчення і вирішення. Особливої уваги потребує розробка ефективних трансформаційних процесів, прийомів та методів проведення макроекономічної політики. Необхідно поглиблювати пошук шляхів вдосконалення засобів макроекономічної політики, їх узгодження та приведення у відповідність до умов трансформаційної економіки.

Список використаних джерел

1. Штаудт К. Україна на шляху до світової економіки: глобалізація як можливість забезпечити макроекономічну стабільність/ К. Штаудт //Економічний часопис. – 2014. – №11-12. –С. 18-20.

2. Зянько В.В. Монетарні інструменти макроекономічного регулювання і їх застосування національним банком України/ В. В. Зянько //Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2017. – № 2. –С. 31-35.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

*Н.О. Задорожнюк, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
О.Д. Наумов, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Інноваційне підприємництво – це вид підприємницької діяльності, заснований на пошуку нових рішень і нових можливостей з орієнтацією на інновації. З 2007 р. Корнельський університет, французька бізнес-школа і дослідний інститут INSEAD, а також Всесвітня організація інтелектуальної власності публікують Глобальний інноваційний індекс, який дозволяє оцінити інноваційні процеси в світі. Відповідно до цього індексу, Україна в 2017 р. піднялася на 50 місце (в 2013 р. вона займала 71 місце) [1]. Найсильнішими сторонами України, з точки зору інноваційності, визнаються: охоплення населення вищою освітою, патентна активність, інтенсивність науково-дослідних робіт, технологічні можливості промисловості. Разом з тим в країні спостерігається низька ефективність економіки в цілому. Тобто при наявності значного інноваційного, інтелектуального і творчого потенціалу в нашій державі, цей потенціал практично не має істотного впливу на національну економіку. Незважаючи на наявність значного наукового потенціалу та досвід створення технологічно складної продукції, Україна втрачає свої позиції на ринках високотехнологічних товарів і послуг [2]. Це обумовлено повільним становленням ефективного взаємовигідного співробітництва науки і бізнесу в Україні. Промислові підприємства країни, в основному, не готові до активного інвестування в інновації, а в науковому середовищі відсутня бізнес-культура. Також однією з проблем, яка гальмує становлення національної інноваційної економіки, є досить низький рівень підприємницької активності [3].

За даними [4] в сфері інноваційної діяльності, питома вага підприємств, які впроваджували інновації, з роками зростає: у 2006 р. їх було 10 %, у 2010 р. – 11,5 %, в 2016 р. – 16,6 % від

загальної кількості промислових підприємств. У той же час, частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в 2016 р. – всього 1,4 %. З державного бюджету на фінансування інноваційної діяльності в 2016 р. було виділено всього 179 млн. грн. (0,022% від ВВП). Для порівняння – частка в загальному фінансуванні наукових досліджень в більшості розвинених держав знаходиться на рівні 20-40 %. Ще один важливий показник – матеріальне забезпечення працівників наукової сфери, яке є вагомим фактором для відтоку інтелектуального капіталу з країни: щорічно з України їде понад 6000 представників інтелектуальних професій, в тому числі професорів і кандидатів наук.

Всі ці фактори є перешкодами на шляху розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Але, незважаючи на це, інноваційні проекти, які характеризуються проривами в Україні існують. Наприклад, компанія Viewdle, що займається розробкою технології розпізнавання осіб і об'єктів мобільними пристроями. Окремо заслуговують на увагу компанії, які працюють на outsourcing ринку, наприклад, SoftServe – українська ІТ-компанія, що працює в сфері розробки програмного забезпечення і надання консультаційних послуг; компанія Infomir, основний галузевою спеціалізацією якої є проектування, виробництво і супровід устаткування і клієнтських пристроїв для сучасних послуг широкосмугових мереж.

У 2016 р. Forbes Україна представив перший рейтинг інноваційних компаній країни. Найбільш високу комплексну оцінку за різними інноваціями отримали Приват Банк, Південмаш, Нова Пошта та Фармак [3]. Однак для забезпечення інноваційного розвитку підприємницького сектора необхідна грамотна державна політика в сфері інновацій, головними напрямками якої можуть бути:

– посилення стимулювання суб'єктів підприємництва до інвестиційно-інноваційної активності шляхом збільшення обсягів держзамовлень у інноваційно-активних малих і середніх підприємств;

- фінансування грантів з розробки та впровадження виробництва інноваційної продукції;
- законодавча підтримка інноваційної діяльності;
- надання населенню консультаційної підтримки та доступних фінансових умов зі створення власного бізнесу.

Більшість з перерахованих вище напрямків відображені в Стратегії розвитку малого та середнього бізнесу в Україні до 2020 року [5]. Для вирішення існуючих проблем розвитку інноваційного підприємництва і досягнення поставлених цілей необхідна послідовна реалізація цієї стратегії на практиці.

Список використаних джерел

1. Глобальный индекс инноваций 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/>
2. Інноваційна Україна: національна доповідь / за ред. В.М. Гейця та ін. – Київ: НАН України, 2015. – 336 с.
3. Корнелюк Р. Спасти будущее: первый рейтинг инновационных компаний Украины / Р. Корнелюк, П. Харламов, Е. Шишацкий // Forbes Украина, 2016. – № 5 (май). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1416757-spasti-budushchee-pervyj-rejting-innovacionnyh-kompanij-ukrainy>
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 1990-2016 роки [Електронний ресурс] / І.М. Жук // Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Розпорядження «Про схвалення стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504-2017p>

ОСНОВНІ ІННОВАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

*Т.В. Аверіхіна, к.е.н.
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та
інноваційної діяльності
А.Б. Коваленко, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Україна, яка має надзвичайно сприятливі природні та кліматичні умови для сільськогосподарського виробництва, внаслідок технологічної відсталості та нераціональної організації реформованого за неоліберальною моделлю аграрного сектору сьогодні не в змозі забезпечити своє населення доступною за ціною і достатньою за стандартними нормами харчовою продукцією [1].

Недоліки економічної політики останнього десятиріччя відбилися на розвитку всього агропромислового комплексу, а особливо у сфері сільського господарства: відбулось відставання аграрного сектору від інших галузей національного господарства за ключовими технічними, економічними й організаційними параметрами. Сільське господарство потрапило до жорстких цінових диспропорцій, втратило постійні канали збуту своєї продукції та придбання матеріально-технічних ресурсів. Як наслідок, відбулось порушення обігу фінансових ресурсів галузі за всіма основними параметрами – зокрема, отримання виручки від реалізації продукції та залучення кредитів й інвестицій, а також отримання державної фінансової підтримки [2].

На сьогодні інноваційний розвиток – це єдина реальна основа соціально-економічних перетворень у сільському господарстві. На жаль, у сфері АПК (агропромислового комплексу) України нині надзвичайно мало суб'єктів господарювання, які повною мірою здійснюють інноваційну діяльність. Сучасний стан інноваційної сфери в Україні свідчить про серйозні проблеми її функціонування, серед яких можна виділити:

- відсутність чіткої державної політики;
- слабка мотивація і зацікавленість в освоєнні інновацій у сільськогосподарських товаровиробників;
- деградація науково-технічного та виснаження кадрового потенціалів.

На підприємствах АПК України у багатьох випадках продовжують використовуватись застарілі засоби виробництва. Це веде до значного зниження продуктивності праці. Інновації в людський капітал при всій очевидній значущості цього напрямку здійснюються вкрай повільно. Це ускладнює загальний підйом виробництва продукції АПК [3]. У сільському господарстві навіть найменший недогляд загрожує небажаними наслідками.

До числа пріоритетів розвитку інноваційних процесів у регіональному АПК слід віднести: модернізацію агрокомплексу; запровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій виробництва; відновлення родючості ґрунтів; розвиток виробництва органічної продукції сільського господарства.

Слабкою ланкою у формуванні ефективного інноваційного розвитку АПК є вивчення попиту на інновації. Як правило, при відборі проектів не проводиться глибока економічна експертиза, не оцінюються показники ефективності і ризиків, не спрацьовують схеми просування отриманих результатів у виробництві. Це призводить до того, що багато інноваційних розробок так і не стають інноваційним продуктом.

Для подолання відсталості інноваційного розвитку АПК необхідна державна інноваційна політика, заснована на глибокому аналізі світового досвіду інноваційного розвитку, особливостей і тенденцій соціально-економічного і науково-технічного розвитку економіки, її інноваційного потенціалу, визначенні можливостей взаємодії учасників інноваційного процесу. Також необхідний пошук і створення таких організаційних форм інноваційної діяльності, які забезпечували б ефективну взаємодію її учасників, безперервність і єдність процесу створення інноваційного продукту.

АПК України повинен розвиватися за інноваційним сценарієм, втілюючи в життя результати досліджень і нові технології. Однак для цього необхідно здійснювати наступні

завдання:розвивати виробничу та соціальну інфраструктуру села; провадити активну і системну аграрну політику; перебудувати систему аграрної освіти, посиливши інноваційну підготовку фахівців для всіх галузей агропродовольчого комплексу;організувати навчання, перепідготовку і стажування фахівців у передових вітчизняних і закордонних господарствах; збільшити обсяги випуску спеціалізованої навчальної і науково-популярної літератури.

Таким чином, комплексний підхід до вирішення інноваційних проблем в агропромисловому комплексі оцінки дасть можливість обґрунтування стратегічних цілей, стане підґрунтям опрацювання і прийняття управлінських рішень, формування вимог, яким повинні відповідати плани інноваційного розвитку суб'єктів цієї сфери. Крім того, інноваційна складова стане вагомим чинником формування організаційно-економічних взаємовідносин підприємств АПК.

Список використаних джерел

1. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобальних викликів: Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010 №2632-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.
2. Ревенко М. Удосконалення державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки // Економіка України.– 2011.– №12. – С.51-55.
3. Ковальова Т.М. Аналіз стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу в контексті промислово-інвестиційної політики України / Ковальова Т.М. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.iee.org.ua/files/conf/conf_article10.pdf

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

*А.Г. Уліцький, аспірант
Інститут законодавства Верховної Ради України*

Питання трансформацій та перетворень органів державної влади є вкрай важливими для ефективного функціонування національної економіки. Здійснюючи будь-які перетворення, керівництво держави повинно вживати усіх можливих заходів для зростання рівня життя громадян України, підвищення їх добробуту, створення сприятливих умов для роботи та усунення перешкод для ведення бізнесу. На сьогодні, надзвичайно важливим аспектом є питання реформування Державної фіскальної служби України (далі – ДФС). Зазначений центральний орган виконавчої влади формує та реалізує державну податкову і митну політику. Починаючи з 2014 р. і по цей час, реформування митної складової Державної фіскальної служби України є пріоритетом всіх урядових програм.

Необхідно зазначити, що Законом України «Про інноваційну діяльність» передбачені основні принципи державної інноваційної політики. Серед таких принципів є здійснення сприятливої митної політики у сфері інноваційної діяльності [1].

У свою чергу, митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [2]. Тобто, митна політика держави повинна сприяти інноваційній діяльності, що у свою чергу, неможливо без впровадження інновацій у діяльність митної складової ДФС.

Проблемним питанням є відсутність в Україні чітко структурованої митної складової у вигляді служби, агенції або іншого відомства. На сьогодні, державну митну справу здійснюють окремі підрозділи центрального апарату, митниці та митні пости ДФС, яку, у свою чергу, спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через Міністерство фінансів України.

Фактично, всі ці органи тим чи іншим шляхом становлять сучасну митну систему України. У свою чергу, пропонується виокремити митну складову ДФС, яка не є чітко формалізованою й структурованою у структурі фіскального відомства, але вона складається з безлічі структурних елементів митної системи України, які безпосередньо вживають заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Із вищевказаного вбачається, що актуальним питанням має стати затвердження Кабінетом Міністрів України Стратегії інноваційного розвитку державної митної справи України. У зазначеному програмному документі найбільш значущими, могли бути впровадження інновацій у ключові сфери здійснення державної митної справи.

1. Розроблення сучасних програмно-інформаційних комплексів з питань здійснення митного контролю та митного оформлення відповідно до сучасних вимог держави.

2. Автоматизація та аналіз митної статистики із залученням систем штучного інтелекту.

3. Створення зручної системи обміну інформацією з митних питань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, громадян та підрозділів ДФС, які безпосередньо здійснюють державну митну справу.

4. Впровадження інновацій та інноваційних підходів й методів у роботу підрозділів ДФС, які безпосередньо здійснюють діяльність із запобігання та протидії контрабанді, а також боротьбу з порушеннями митних правил.

5. Впровадження інновацій та інноваційних методів роботи з персоналом, усунення корупційних проявів та зловживань.

6. Розбудова пунктів пропуску через державний кордон України тощо.

До речі, деякі інновації таки впроваджуються керівництвом ДФС. Так, під час 9-ї Сесії Комітету інституційного розвитку Всесвітньої митної організації, що проходив у березні 2018 р., Департаментом спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФС було представлено напрацювання з впровадження інновацій (використано новітні технології та сучасні засоби відтворення віртуальної реальності) в систему

підвищення професійної компетенції працівників митниць. Фахівці ДФС розробили навчальні модулі для інтерактивних електронних навчальних програм з комп'ютерного моделювання практичних ситуацій у процедурах митного оформлення та митного контролю для наближення реальних ситуацій у процесі навчання [3]. На жаль, впровадження інновацій має хаотичний та позасистемний характер. Впровадження інновацій у ДФС повинно стати питанням першочерговим. Інновації необхідно впроваджувати шляхом проведення певних експериментів, нетривалих за часом. Після швидкого аналізу та розрахунку ефекту (економічного, фінансового або іншого) інновації необхідно негайно впроваджувати у діяльність. Тестовими майданчиками для апробації інновацій повинні стати невеликі пости або митниці ДФС. В окремих питаннях доречно проводити експерименти у структурних підрозділах митниць або у структурних підрозділах центрального апарату ДФС.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. ДФС: Українські митні інновації представлено на сесії Всесвітньої митної організації у Брюсселі // Офіційний веб-портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mk.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/329155.html>

АНБАЛДІНГ НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» І РИЗИКИ ЙОГО ПРОВЕДЕННЯ

*М.В. Берлоус, асистент
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу*

Заснування нової компанії – оператора ГТС обумовлене приєднанням інтеграцією ПЕК України з східноєвропейськими країнами. Приєднавшись до Договору про заснування Енергетичного співтовариства Україна вже у 2010 р. фактично стала асоційованим членом ЄС. Щоправда до Договору про заснування Енергетичного співтовариства, тільки в частині енергоспівробітництва [1].

Заснування нової компанії дозволяє створити оператора ГТС, який буде привабливим для міжнародних партнерів, що відкриває додаткові можливості для створення в Україні ефективного ринку природного газу, протидії Північному потоку-2 та схожим проектам, максимізації цінності державних активів.

Перелічимо недоліки Укртрансгазу як оператора ГТС:

– активи зі зберігання природного газу, які на сьогодні є збитковими і в Україні, і в Європі, а також непрофільні активи зі спірною, або навіть від’ємною цінністю для акціонера;

– непрозора структура менеджменту, яка ускладнює та затримує впровадження ефективної системи корпоративного управління відповідно до принципів ОЕСР;

– «Історичні проблеми» Укртрансгазу, зокрема спори із Укрнафтою та Укргаз-Енерго щодо 11,7 млрд.куб.м. природного газу, відповідно;

– надлишок чисельності персоналу (у 10 разів вищий ніж для деяких схожих європейських компаній);

– високий ризик того, що компанія не пройде перевірку потенційних партнерів (due diligence).

Переваги нової компанії як оператора ГТС створеної шляхом амбалдінгу:

– лише профільні активи, які задіяні у транспортуванні природного газу і які створюють чітко визначену цінність для акціонера та замовників;

– план корпоративного управління що передбачає перебудову ефективної системи за принципами корпоративного управління ОЕСР з нуля, що дозволить уникнути протидії старої системи;

– жодних історичних проблем;

– лише персонал, необхідний для ефективного і безпечного виконання функцій оператора ГТС;

– чиста і прозора компанія [2].

У лютому 2017 р. в групі «Нафтогаз» було розпочато початкову оцінку ризиків. Наведемо основні виявлені ризики, що можуть спричинити істотний негативний вплив на виробничі показники, грошові потоки та фінансовий стан групи «Нафтогаз»:

– техніко-експлуатаційні ризики (охорона праці, екологічна та промислова безпека, геологічні ризики, виконання інвестиційної програми);

– ризики пов'язані з ринками (нормативно-правова база внутрішнього ринку, сезонна ліквідність, запуск Турецького потоку та Північного потоку-2);

– макроекономічні ризики (валютні ринки, локальні економічні умови);

– реформа корпоративного управління (виконання Плану дій щодо корпоративного управління);

– корпоративна культура та розвиток (процес анбалдінгу оператора ГТС, можливе відокремлення Укргазвидобування);

– Антитерористична операція (проведення АТО на сході України, наслідки анексії Криму);

– судові процеси (арбітражні провадження щодо контрактів з Газпромом, ризик вимоги АТ «Газпромбанк» дострокового погашення кредиту).

Проте схема реструктуризації згідно із затвердженим Планом відокремлення уже вводиться в дію. Невідворотні зміни у структурі групи Нафтогаз призводять до створення нової організаційної архітектури, зміни у якісному і кількісному складі персоналу. Змінився також підхід до виробництва, адже раніше

акцент робився на технічному забезпеченні, а працівники розглядалися лише як додаток до нього.

В сьогоденнішніх реаліях підбір персоналу стає надзвичайно важливим процесом. Команда професіоналів і фахівців своєї справи здатні вивести на передові позиції компанію з таким же технічним забезпеченням як і в конкурентів. Інтеграція ГТС України на світовий ринок змушує оператора ГТС привести організаційну архітектуру компанії до світових норм. Необхідно розробити програму «віталізації» – пожвавлення компанії, задля створення ефективної архітектури організації.

Список використаних джерел

1 Берлоус М.В. Ревіталізація підприємств НГК України в умовах Третього енергетичного пакету / М.В. Берлус // Сталий розвиток економіки. – 2017. – №2.

2. Перші паростки. Річний звіт НАК «Нафтогаз України» 2016. Офіційний сайт «Нафтогаз України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.naftogaz.com

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

*З.Я. Сенета,
інженер кафедри екологічної економіки
Національного лісотехнічного університету України*

На сьогоднішній день туризм відіграє важливу роль у формуванні економіки багатьох країн світу, а туристична діяльність на сучасному етапі розвитку суспільства стає однією з провідних та високоприбуткових галузей господарства. Останнім часом як окрема форма туризму та проведення дозвілля все активніше починає розвиватись сільський зелений туризм, що являє собою специфічну форму відпочинку, яка передбачає перебування туристів у сільській місцевості з розміщенням на відпочинок у будинку сільського господаря та включає в себе пішохідні та кінні прогулянки, екскурсії, полювання, рибальство, ознайомлення з місцевим побутом, національною кухнею, фольклорною творчістю, традиціями проведення народних свят та унікальними особливостями відповідної місцевості.

Певні складнощі у тлумаченні сутності дефініцій «сільський туризм», «сільський зелений туризм» та «екотуризм», зумовлені тим, що у різних нормативно-правових актах один і той же вид туризму подається по-різному. В Україні існує проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» (від 16.11.2004 р.) [1]. Але до цього часу він ще не прийнятий. Згідно проекту цього закону «сільський зелений туризм» – це відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостевому) будинку або на території особистого селянського господарства. У цьому проекті також подано трактування понять екотуризму та сільського туризму.

Екотуризм – це вид сільського туризму, що передбачає відвідування туристами територій, що мають культурологічну, природничу та етнографічну цінність [1]. Сільський туризм – це відпочинковий вид туризму, який передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (на селі) [1].

Зазначимо, що термін «сільський зелений туризм» був введений Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, а суть його полягала не лише у проведенні відпочинку у сільській місцевості, а й у пізнанні, відновленні та збереженні природи.

Відродження сільських громад, їх подальший соціальний та економічний розвиток в Україні пов'язують з майбутньою індустрією сільського зеленого туризму. Наукові дослідження у цій сфері свідчать про хорошу можливість поповнення місцевих бюджетів, здатність забезпечити демографічну та економічну рентабельність у сільських місцевостях та вирішення їх соціально-економічних проблем.

Литвин І.В., розглядаючи особливості надання послуг сільського зеленого туризму в Україні, виявляє головні проблеми, що гальмують розвиток цього виду туризму, групуючи їх у три блоки: інституційний; фінансовий; організаційний [2, С. 84].

До інституційного блоку проблем розвитку сільського зеленого туризму можна віднести відсутність законодавчої бази, необхідної для чіткого регулювання діяльності, єдиних інститутів, які б займалися аналізуванням і прогнозуванням розвитку сільського зеленого туризму.

Організаційний блок проблем включає низьку інформаційну грамотність щодо можливостей розвитку нового виду туризму між потенційними суб'єктами сільського зеленого туризму, слабкі комунікації, відсутність чіткого поділу і категоризації садиб (агроосель), недостатню поінформованість населення як споживача нових туристичних послуг [2, С. 85].

Практична відсутність фінансової підтримки з боку держави, високі ставки за кредитами, відсутність пільг чи спрощеного оподаткування для суб'єктів сільського зеленого туризму віднесено до фінансового блоку проблем розвитку цієї сфери туризму [3].

Отже, для успішного розвитку сільського зеленого туризму у нашій державі, потрібна чітка державна політика та державне регулювання у цій сфері, упорядкування нормативно-правової бази шляхом прийняття Верховною Радою Закону «Про сільський та сільський зелений туризм», що забезпечить

сприятливе правове середовище для розвитку інноваційної діяльності у сфері сільського зеленого туризму, удосконалення інформаційного забезпечення туристичної діяльності в Україні шляхом створення загальнонаціональної мережі туристично-інформаційних центрів, що містила б дані по усіх агрооселях з різних регіонів України, створення розгалуженої системи інформаційно-рекламного забезпечення сільського зеленого туризму, ефективне міжнародне співробітництво України з країнами, що мають значний досвід ефективного ведення бізнесу у сфері сільського зеленого туризму. Важливою також є участь України в міжнародних туристичних організаціях та міжнародних програмах розвитку сільського зеленого туризму.

Розвиток сільського зеленого туризму – це ефективний шлях покращення економічної, екологічної і культурно-побутової ситуації у сільських населених пунктах, один з напрямків підвищення доходів сільських жителів, розвитку малого і середнього бізнесу у сільській місцевості, охорони природи, збереження національної, культурної та історичної спадщини. Сільські садиби у фірмовому та етнічному українському стилях – це не тільки додатковий потік іноземних туристів і значні доходи для власників сільських осель та їх родин, але й зростання туристичного іміджу України на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Про сільський та сільський зелений туризм: Проект Закону України від 23.11.2003 р. – № 4299. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4299&sk1=5
2. Литвин І.В. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні / І.В. Литвин, М.О. Нек // Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 81-88.
3. Забарна Е.М. Особливості підприємницької активності в сфері «зеленого туризму» як складової розвитку сучасного регіону / Е.М. Забарна // Зб. наук. пр. «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2017. – Випуск 14 (53). – С. 90-98.

ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

*А.В. Мазур, к.е.н., доцент
Н.А. Абрамчук, студент
Національний університет «Львівська політехніка»*

Забезпечення сталого розвитку економіки є одним з першочергових завдань передових країн світу. Сталий розвиток залежить від великої кількості економічних, екологічних та соціальних факторів. В умовах глобалізації та модернізації економіки важливим є забезпечення конкурентоздатності країни, підтримка світових тенденцій розвитку, тому актуальним є дослідження проблеми забезпечення сталого розвитку економіки в Україні.

Під поняттям сталого розвитку розуміють такий розвиток, який задовольняє потреби сучасного суспільства за рахунок використання обмежених ресурсів та не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти їх власні потреби. Концепція сталого розвитку включає три складові: економічний розвиток, соціальний розвиток та навколишнє середовище [1, С. 326-329].

Виділяють п'ять напрямів на шляху до запровадження сталого розвитку: «зелене відбілювання» – базується на маркетингу, наприклад, «зелене» маркування товарів; вирішення екологічних проблем за допомогою технологічних рішень – зменшення викидів промислових підприємств; «реформа зеленої економіки» – формування нових правил звітності; зростання зі справедливістю – підвищення рівня життя бідних народів; комплексний підхід – інтеграція зусиль в сфері економічного та соціального розвитку поруч з охороною навколишнього середовища [1, С. 331].

Україна є підписантом міжнародних угод, що стосуються забезпечення сталого розвитку, а саме: Кіотського протоколу та Паризької кліматичної угоди, що несуть за собою ряд зобов'язань перед світовою спільнотою. Окрім того, дотримання вимог цих

угод дає шанс на отримання додаткової фінансової та технологічної допомоги на цілі розвитку.

У процесі переходу до сталого розвитку, необхідним було створити систему внутрішніх програмних документів, що включали б забезпечення сталого розвитку в стратегію країни. В 2015 р. в Україні було схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», що містить цілі та напрямки діяльності для забезпечення сталого розвитку.

На сьогодні, Україна значно відстає від розвинених країн, що вже успішно впровадили корпоративну соціальну відповідальність бізнесу (КСВ). Це пояснюється рядом факторів: застаріла структура виробництва, недостатність власних джерел фінансування, складна політична ситуація в країні, недостатня інноваційна активність підприємств [2, С. 26].

До можливих шляхів мобілізації міжнародних державних та приватних фінансових ресурсів для фінансування сталого розвитку можна віднести офіційну допомога розвитку, податкові надходження, позики міжнародних фінансових інститутів та установ ООН, прямі та портфельні інвестиції [3, С. 234]. Офіційна допомога розвитку – це гранти та позики країнам, що розвиваються, є основним зовнішнім джерелом на цілі розвитку. Організації ООН надають кошти, в основному, на програми боротьби з бідністю та голодом, стимулювання економічного та соціального розвитку, збереження природних ресурсів. Мобілізовані міжнародні фінансові ресурси спрямовуються відповідно до програм розвитку на соціальну, економічну та виробничу сфери, захист довкілля і раціональне використання природних ресурсів [3, С. 236].

Характеризуючи початкові етапи переходу України до сталого розвитку, слід звернути увагу на міжнародну практику забезпечення сталого розвитку. До прикладу, в Польщі досить ефективно впроваджено звітування CSR, що здійснюється на засадах норми ISO 26000. Його суть полягає в формуванні звітів CSR підприємствами, що мають більше ніж 500 працівників, віднедавна звітувати почали й провідні університети Польщі. В звітах CSR подається інформація щодо заходів на підприємстві економічного, соціального та екологічного характеру, детально розписується стратегія фірми та розраховується показники GRI.

Таке звітування має ряд переваг: формування позитивного іміджу, залучення додаткових інвестицій, приваблення нових клієнтів, підвищення конкурентоздатності.

В Україні принципи сталого розвитку не набули активного впровадження порівняно з іншими країнами[4]. Тому варто було б враховувати соціально-екологічні аспекти в діяльності підприємств, запровадити на державному рівні обов'язок звітування CSR для формування соціально відповідального бізнесу.

Отже, для повноцінного переходу України до сталого розвитку орієнтиром має стати стратегічний підхід до КСВ, що забезпечить перетворення соціальної та екологічної відповідальності в інструмент управління ризиками, забезпечить конкурентоздатність, зростання економічного потенціалу та задоволення потреб суспільства.

Список використаних джерел

1. Свистун К.О. Генезис поняття «сталий розвиток» та підходи до його запровадження / К. О. Свистун. // Молодий вчений. – 2017. – С. 326–333.

2. Баула О.В. Перспективи інноваційного розвитку економіки України у контексті інноваційного табло ЄС / О.В.Баула, Л.В. Савощ, О.М. Лютак. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – №12. – С.24–28.

3. Кожухова Т.В. Забезпечення сталого розвитку країн, що розвиваються: механізм мобілізації та розподілу міжнародних фінансових ресурсів / Т.В. Кожухова. // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – №1. – С. 233–239.

4. Zabarna E. Regional constituent of integration process of Ukraine in the European space / E. Zabarna // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – №4. – С. 241-249.

THE ROLE OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN MIGRATION PROCESSES

*O.M. Matsenko, Ph.D. in Economics, Assoc.Prof.
T.V. Turchina, language consultant
O.M. Tkachenko, student
E.D. Solodova, student
Sumy State University*

The main capital in the modern economy is the human capital. It is the bearer of intellectual capital and also the main driving force of innovation development. The preservation and development of this capital is a competitive advantage of any country. The welfare of countries depends on the processes of moving of human capital.

Today Ukraine – as a commodity country – exports not only grain, metal, honey, but also the most valuable kind of capital – knowledge and human capital. Therefore, instead of exporting intellectual digital services in the form of rent from intellectual capital, we are depriving ourselves of this opportunity and thus enhancing the competitive advantages of other countries. Today, neighboring countries are preparing strategies to drag the most valuable out of Ukraine. These are not black earths, which today are not so relevant in modern agrarian technology and not a metal of low purification. The most valuable resource today is people.

According to various data, there are six to eight million citizens, who migrated to earnings abroad. Even official statistics reflect this trend: the number of registered unemployed in 2017 decreased from 429 thousand people in January, to 354 thousand in December, but the number of vacancies in the Ukrainian labor market, by contrast, over the same period increased from 47 to 50.5 thousand. Ukraine, since 2015, lost about 40 billion UAH annually due to the migration of Ukrainians abroad. According to Bloomberg, more than 1 million Ukrainians migrated to earnings abroad from 2015 to 2017, in particular to Poland (507 thousand people), Russia (343 thousand people), Italy (147 thousand people), the Czech Republic (122 thousand people), the USA (23 thousand people) and Belarus (22 thousand people) [1].

Migration depends on many factors, the main of which are low economic welfare, social insecurity, military conflicts, the absence of barriers to migration, etc. We statistically analyzed the impact of economic welfare, which is reflected by GDP per capita, on the migration of the population, which is represented by the indicator of net migration: the excess of the number of people entering the country, over the number of departing. The net migration rate (coefficient) indicates the contribution of migration to the overall level of population change. The net migration indicator does not distinguish between economic migrants, refugees, and other categories of migrants and does not distinguish between legal and illegal migrants [2]. The scheme of the interconnection is shown in the figure.

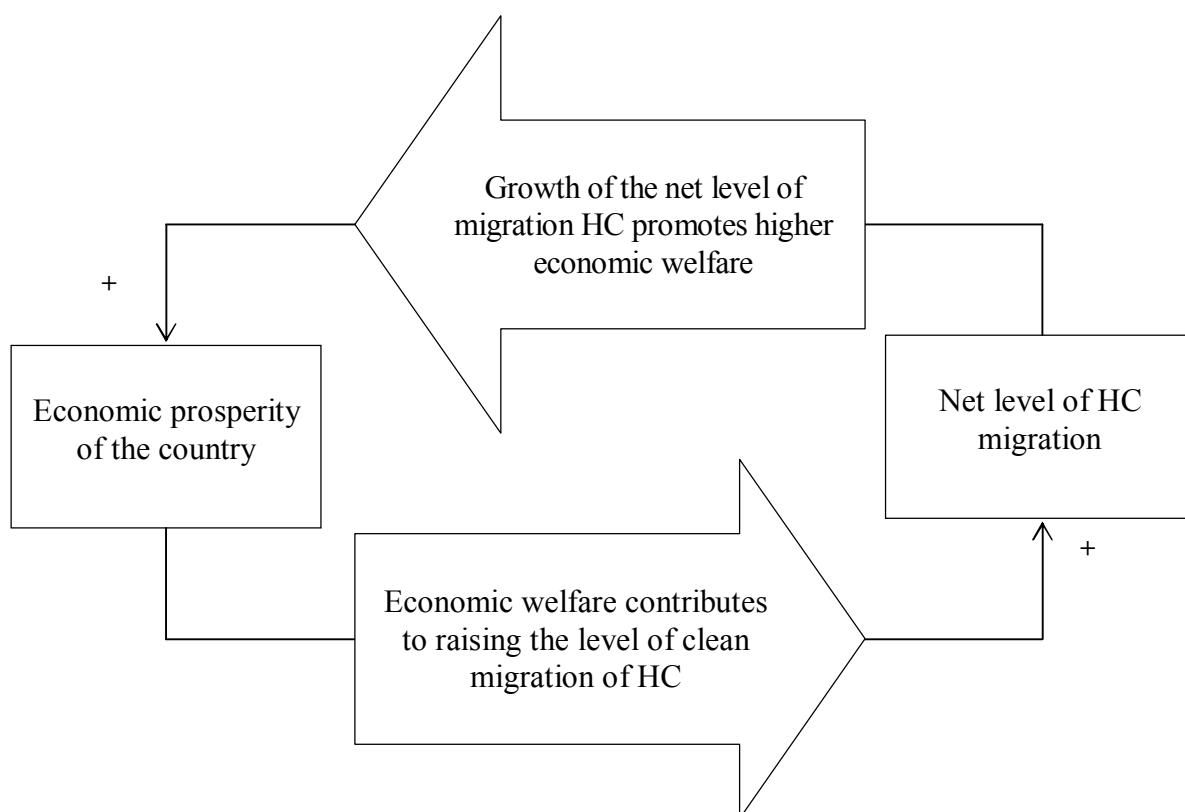

Figure –Diagram of the interconnection of economic welfare and human capital migration (HC)

We processed data in 186 countries around the world. It is established that the correlation coefficient is equal to 0.6, which indicates the dependence of migration on economic welfare by 60%

and 40% it depends on the other factors. This conclusion suggests that the main efforts today should be directed towards creating institutional conditions for the economic development of the national economy. This will stabilize the pace of migration and develop better strategies for the preservation and development of the human capital. This can be achieved by creating new jobs by increasing the share of small businesses and increasing the number of private entrepreneurs. At the same time wages should be raised to the competitive level of neighboring countries. It is also worth simplifying the terms of registration and business. Particular attention should be paid to optimizing the tax system so that it is transparent and profitable both to the state and to employers.

References

1. The labor migration from Ukraine can be stopped in a few years – Groisman [Electronic version] / UNIAN. – Access mode: <https://economics.unian.ua/finance/10076504-trudovu-migraciyu-z-ukrajini-mozhna-zupiniti-za-kilka-rokiv-groisman.html>.
2. List of countries by migration rating [Electronic resource] – Wikipedia. – Access mode: <https://ru.wikipedia.org>.

ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*О.М. Козакова, к. е. н, доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
К.А. Козоровська, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Всеохоплюючий інтенсивний характер переходу сучасної цивілізації від індустріального до постіндустріального суспільства пов'язаний, насамперед, із формуванням економіки знань. Досвід розвинених країн свідчить, що довгострокова конкурентоспроможність національної економіки забезпечується переходом саме до економіки, пріоритетом якої є знання, інтелект, інвестиції в формування людського капіталу. За підрахунками експертів, приріст ВВП в розвинених країнах за рахунок сучасних знань, нової інформації та інноваційних технологій становить від 50 до 70% [1].

Проблемі становлення та розвитку економіки знань присвятили свої дослідження такі вітчизняні та закордонні вчені як Ю. Бажал, П. Дракер, М. Згуровський, Ф. Махлуп, В.Семиноженко, Е. Тоффлер, Л. Федулова та ін. Концепція економіки знань – це сукупність поглядів, ідей науковців щодо переходу економіки до інтенсивного використання знань, заснованих на творчій праці переважної більшості зайнятих. На думку О. Гапоненко, економіка знань – це економіка, що створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого зростання та конкурентоспроможності [2]. В такій економіці знання збагачують та розвивають усі сфери суспільної діяльності, усіх її учасників і ведуть до створення інноваційних високотехнологічних благ та якісної системи освіти. Знання стають невід'ємними від продукту чи послуги, та, в свою чергу, набувають ознак особливого блага, якому притаманні дискретність, доступність для всіх та інформативність. Саме на цій основі можуть відкриватися нові можливості для

перетворення знань у нові технології та корисні винаходи. В широкому розумінні економіка знань є інноваційною економікою, бо тільки знання є основою для формування потреби у нововведеннях та їх втілення в життя [3]. В цьому плані для України, економіка якої на сьогодні характеризується переважно низько технологічними галузями (3-го і 4-го укладів), стоїть проблема вибору: чи обрати шлях повільного поступового розвитку і залишатися країною-аутсайдером за технологічною ознакою, чи зробити інноваційний прорив, який буде відзначатися стрімким розвитком галузей вищих укладів. Необхідні передумови для такого прориву в Україні є – це наявний людський капітал і достатньо високий рівень освіти та науки. Але має бути сформована здатність до комплексного процесу – не просто генерувати знання, а їх зберігати, прирощувати, оновлювати та використовувати з отриманням прогнозованих результатів. У зв'язку з цим вкрай значущою вбачається потреба у стратегічному управлінні процесом формування економіки знань. Як показує практика розвинених країн, стратегічна спрямованість на знання забезпечує:

- підсилення інвестиційної орієнтації на формування людського капіталу;
- можливість створення нових освітніх технологій;
- активізацію кооперування освіти, науки і виробництва;
- активізацію надання суспільству ефективних інформаційних та комунікаційних послуг;
- можливість створення комплексної системи освоєння наукових та технологічних нововведень.

Стратегічне управління процесом формування економіки знань має бути прерогативою держави. Держава повинна стати ініціатором, координатором економіки знань, формувати та стимулювати попит на знання в суспільстві. Активна політика держави має бути спрямована на:

- інвестування в формування людського капіталу, тобто інвестування в розвиток якісної і доступної системи освіти, системи підготовки і перепідготовки кадрів, медичного обслуговування, системи мотивацій і стимулів до творчої інтелектуальної праці;

- фінансування НДДКР як обов'язковий вклад держави в економіку, без якого неможливий інноваційний розвиток;
- стимулювання фінансування науки та інноваційних розробок на всіх рівнях національної економіки;
- посилення забезпечення захисту інтелектуальної власності через вдосконалення законодавчої бази;
- забезпечення конкурентних умов господарювання на макро-, мезо- та регіональному рівнях;
- структурування системи управління інноваційною сферою з визначенням повноважень кожного державного органу управління;
- створення інституційного органу, до складу якого входили б урядовці, представники державних органів, громадських організацій, провідних підприємств, приватні особи, діяльність яких пов'язана з формуванням і розвитком людського капіталу.

Успіх формування економіки знань потребує узгоджених дій, чіткого алгоритму прийняття управлінських рішень на всіх щаблях державної системи. Очевидно, що подальші дослідження науковців мають бути спрямовані на розроблення і обґрунтування державної стратегії економіки знань в Україні та сукупності методів й інструментів щодо її реалізації.

Список використаних джерел

1. Федулова Л.І. Економіка знань: Підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І. Федулова. –Київ : Либідь – 2009. – 600 с.
2. Экономика, основанная на знаниях: Учеб. пособие / Под общ. ред. А.Л. Гапоненко. – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 352 с.
3. Забарна Е.М. Наукове обґрунтування та запровадження системи організаційно-управлінських інновацій в розвитку регіону / Е.М.Забарна, Є.Ю.Щьокіна // Проблеми економіки. – 2017. – №3. – С.152-156.

НОВАЦІЇ У СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

*Ш.А. Ахмедова,
Т.В. Пономарьова к.е.н., доцент
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна*

Сплата податків дозволяє країні покращувати своє фінансове становище, яке дає можливість в подальшому розвиватися як самій країні, так і її громадянам. Податок на додану вартість (ПДВ) є одним з основних джерел наповнення державного бюджету, від якого залежить зростання економіки держави та добробут громадян.

Через значну кількість суперечностей, які виникають у сучасній системі оподаткування, провести її реформування є надзвичайно складним процесом. Часті зміни податкового законодавства і проблема адміністрування податків постають перед українськими підприємцями мало не щодня. Тому вирішення цих питань мають велику актуальність, що дасть змогу хоча б частково стабілізувати складне становище у податковій системі України [1].

Цим податком обкладаються не лише суб'єкти підприємницької діяльності, а й інші юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з продажу товарів (робіт, послуг). Сильним аргументом на користь цього податку є його економічна ефективність, яка полягає у тому, що ПДВ, як податок на споживання, сплачується споживачем і надходження від нього збільшуються відповідно до зростанням споживання.

Згідно чинного законодавства України ставки ПДВ встановлюються у відсотках до бази оподаткування [3]. Для операцій, що є об'єктом оподаткування ПДВ, застосовуються такі ставки податку:

– стандартна ставка 20% – застосовується для всіх операцій, що є об'єктом оподаткування. Переважна більшість операцій з продажу товарів, робіт і послуг в Україні оподатковується ПДВ за стандартною ставкою;

– знижена ставка 7% – застосовується щодо операцій з постачання на митній території України лікарських засобів які

дозволені для виробництва і застосування в Україні та внесені до Державного реєстру лікарських засобів.

– нульова ставка – полягає у звільненні платника ПДВ від нарахування податкових зобов'язань з ПДВ за операціями з поставки товарів (послуг) зі збереженням права такого платника податку на відшкодування податкового кредиту, набутого за операціями з придбання товарів (послуг).

У політичних та ділових колах України часто обговорюється можливість блокування (призупинення) реєстрації податкових накладних (ПН). 7 грудня 2017 р. під час розгляду проекту Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 р.» (Законопроект № 6776-д.) було оголошено поправки, якими внесено зміни в порядок роботи системи блокування ПН.

Проблема реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), через недоліки механізму припинення реєстрації. Фіскальна система планує здійснювати моніторинг ПН/РК (РК – розрахунок коригування) при їх відповідності наступним критеріям:

– обсяги постачання товарів у податковій накладній, що була подана на реєстрацію у 1,5 або більше разів більша за залишок різниці обсягу постачання такого товару, який було зазначено у податкових накладних, що були зареєстровані з 01.01.2017 р. в ЄРПН. Сума ПДВ, зазначена у зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних з придбання товарів платником податків з кодами УКТ ЗЕД, більше 50 % загальної суми ПДВ, зазначеної у податкових накладних із придбання товарів таким платником податків, зареєстрованих з 01.01.2017 р. в ЄРПН його контрагентами;

– у платника податків відсутні дозвільні документи, що засвідчують право суб'єкта господарювання на провадження певного виду діяльності стосовно товарів чи послуг, що зазначені платником податків у податковій накладній, що подана на реєстрацію до ЄРПН;

– відношення суми ПДВ, вказаної у РК, з урахуванням коригування для покупців, що не є платниками податків, зареєстрованих платником податків у ЄРПН у поточному місяці,

що передбачає зменшення суми компенсації вартості товарів чи послуг постачальнику, до суми ПДВ, сплаченої до бюджету у місяці, за який подано такі розрахунки коригування більше за 0,2 [2].

Необхідно констатувати, що більшість пропозицій щодо вдосконалення адміністрування ПДВ свідчать про недостатнє розуміння дійсних його проблем. Натомість розробники обходять важливі напрямки поліпшення адміністрування ПДВ.

Список використаних джерел

1. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю. Г. Кім. – Київ: ЦУЛ, 2014. – 600 с.
2. ПДВ 2017 зі змінами та новаціями : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/5919-qqq-16-m10-20-10-2016-pdv-2016>.
3. Податковий кодекс України : від 07.12.2017 Розділ V. Податок на додану вартість. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-v--podatok-na-dodanu-vartist>.

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Н.С. Кулик, студент
Н.А. Протопопова, старший преподаватель,
М.Л. Маргарян, ассистент
Приднепровская государственная академия
строительства и архитектуры

Криптовалюта – это новый вид электронных денег, который с каждым годом играет все более заметную роль в международном бизнесе и набирает большую популярность среди европейских стран, что ведет к потребности правового регулирования.

В Украине позиция государственных органов относительно валют и использования их, является неоднозначной. При этом в Украине активно растет интерес к использованию Bitcoin (одноранговая платежная система). Кроме того здесь же осуществляет свою деятельность крупнейшее в СНГ биткоин-агентство Kuna, одним из проектов которого является криптовалютная биржа [1].

В ноябре 2014 г. Национальный банк дал определение Bitcoin как денежный суррогат, который не имеет обеспечения реальной стоимостью и не может использоваться физическими и юридическими лицами, как средство платежа, поскольку это не соответствует украинскому законодательству [2].

При этом прямого запрета на использование этой денежной валюты не было, участники финансовых отношений могут использовать их, брав за основу и руководствуясь принципом свободы предпринимательской деятельности, которая не запрещена законом.

В июне 2015 г. состоялось заседание Комиссии по вопросам платежей физических лиц Общественного совета при Национальном банке Украины, на которой обсуждался проект развития Bitcoin в Украине, представленный одним из основателей и директоров Bitcoin Foundation Ukraine, создателем KUNA Bitcoin Agency и Посольства Bitcoin

Михаилом Чобаняном.

На этом совете было отмечено, что нужно приложить усилия для формирования понятий майнинг и криптовалюта, кроме того нужно создать правовое регулирование в рамках лицензии Нацбанка.

В март 2016 г. был подписан меморандум о запуске блокчейн-платформы e-Auction 3.0. Эта платформа должна была стать первым в мире примером использования государством децентрализованной горизонтальной системы для приватизации и аренды государственного имущества и т.д.

В декабре 2016 г. Украинская биржа стала первой в мире площадкой, где торгуются деривативы на криптовалюту.

В начале 2018 г. Секретарь СНБО Украины Александр Турчинов на заседании Национального координационного центра кибербезопасности заявил, что развитие рынка криптовалют не может оставаться без внимания государства, поскольку их неконтролируемый оборот на территории Украины не только вызывает ряд вопросов, но и содержит потенциальные риски.

Отсутствие контроля за этим процессом способствует легализации незаконно полученных средств, оплате и распространению запрещенных товаров, финансированию терроризма, незаконной деятельности.

В результате заседания было поручено профильным органам власти разработать нормативно-правовую базу для регулирования этого вопроса, определить орган контроля и порядок функционирования рынка криптовалюта в Украине, а так же порядок осуществления мониторинга за транзакциями и идентификации участников операций и налогообложение полученных из них доходов.

Также планируется обязать криптовалютные биржи хранить информацию обо всех транзакциях в течение срока и раскрывать информацию о клиентах по запросу правоохранительных органов.

В настоящее время, можно наблюдать, что спрос и интерес к криптовалюте возрастает, при этом Украина открыла для себя цифровую валюту относительно недавно и поэтому еще находится на первоначальных стадиях разработки стабильной нормативной базы. Существуют страны, которые легализировали

криптовалюту, создали законодательную базу и активно внедряют в экономику новый вид электронных денег. Украине следует учитывать опыт и знания развитых стран, таких как США, Япония, Швейцария, Германия, Сингапур, Швеция и Норвегия.

Список использованных источников

1. Лихута В. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса / В. Лихута, А. Каплан, Д. Гадомский, К. Король. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>.

2. ГФС считает биткоин в Украине «денежным сурогатом», а не средством платежа // Интернет-издание «СТРАНА.ua». – 2008. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://strana.ua/news/90023-hosfiskalnaja-sluzhba-razjasnila-status-bitkoina-v-ukraine.html>.

ОПОДАТКУВАННЯ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ ТА СПЕЦИФІКА

*Р.О. Година,
Т.В. Пономарьова, к.е.н., доцент
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна*

Сплата податків є однією з конституційних обов'язків в Україні. І отримання спадщини також обкладається податком на дохід фізичних осіб. Використання даного податку при отриманні спадщини обумовлюється тим, що успадковане майно також вважається доходом, при його отриманні спадкоємцем.

Податок на дохід фізичних осіб (ПДФО) стягується від вартості успадкованого майна. Існує три види ставки ПДФО.

1. Нульова ставка.

З 25 березня набрав чинності Закон України від 23 лютого 2017 р. № 1910-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування спадщини» [1]. Даним Законом №1910-VIII внесено зміни до Податкового кодексу України щодо визначення членів сім'ї фізичної особи першого та другого ступенів споріднення, а також щодо оподаткування спадщини за нульовою ставкою у разі успадкування майна цими категоріями осіб. Тепер згідно з підпунктом 14.1.263 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, з 1 січня 2018 р., із змінами та доповненнями, членами сім'ї фізичної особи першого ступеня споріднення для цілей розділу «Податок на доходи фізичних осіб» Податкового кодексу України вважаються її батьки, її чоловік або дружина, діти такої фізичної особи, у тому числі усиновлені. Членами сім'ї фізичної особи другого ступеня споріднення вважаються її рідні брати та сестри, її баба та дід з боку матері і з боку батька, онуки [2].

Отже, за нульовою ставкою податку на доходи фізичних осіб оподатковується спадщина, успадкована членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступеня споріднення [3].

2. П'яти відсоткова ставка.

Фізичні особи-резиденти, які отримують спадщину від фізичної особи-резидента, але не відносяться до членів сім'ї першого та другого ступенів споріднення, сплачують податок на

доходи фізичних осіб за ставкою 5% від вартості будь-якої спадщини.

3. Ставка вісімнадцять відсотків.

Будь-яке майно, успадковане від нерезидента оподатковується за ставкою 18%. Згідно з підпунктом 174.2.3 п. 174.2 ст. 174 Податкового кодексу встановлено, що для будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується, зокрема, спадкоємцем-нерезидентом від спадкодавця-резидента, застосовується ставка податку на доходи фізичних осіб, визначена п. 167.1 ст.167 Кодексу [4].

Цими змінами також скасовано необхідність оцінки майна у разі спадкування будь-яких об'єктів спадщини, які оподатковуються за нульовою ставкою та дарування об'єктів, які оподатковуються за нульовою ставкою[3].

Незважаючи на позитивні зрушення, у механізмі оподаткування спадщини існує ряд упущень і недоліків, які за своїми наслідками можна умовно розділити на фіскально-адміністративні та соціальні-економічні.

До фіскально-адміністративних упущень можна віднести механізм оподаткування спадщини, отриманої нерезидентом. Законом визначено, що нерезидент є платником податку, якщо отримує доходи з джерела їх походження в Україні. Проте юридичні умови отримання спадщини нерезидентами не уточнені в законодавстві, що значно ускладнює роботу податкової інспекції щодо стягнення податку з таких категорій платників. У ряді випадків у таких платників-нерезидентів з'являється можливість виїхати за межі України не сплативши податок з отриманої спадщини.

До соціально-економічних недоліків оподаткування спадщини в Україні відносимо також відсутність неоподаткованого мінімуму або встановленої мінімальної величини спадку, який можна передати неоподаткованим. Без зафіксованого на достатньо високому рівні неоподаткованого мінімуму сучасна модель оподаткування спадщини в Україні ще не відповідає світовим стандартам. Адже при існуючому режимі оподаткування спадщини найбільший тягар падає на соціально незахищені, малозабезпечені верстви населення, малий та

середній бізнес. Це без сумніву негативно впливає на формування міцного середнього класу населення та процеси капіталізації.

І це зазначене не усі упущення та недоліки, виправлення яких буде сприяти більш успішній реалізації соціально-економічних і фіскальних функцій, покладених на оподаткування спадщини в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України № 1910-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування спадщини» [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1910-19>
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]– Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Вінницька обласна державна адміністрація «Останні новини». [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/6857-u-2017-rotsi-opodatkuvannia-spadshchyny-ta-podarunkiv-zmineno>
4. Офіційне видання державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005398-spadkuvannya-ta-opodatkuvannya>.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*Є.І. Конак, бакалавр
Науковий керівник: О.П. Чукурна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу
Одеський національний політехнічний університет*

Еволюцію економіки можна уявити у вигляді циклічного процесу руху економіки від одного сталого стану через період його порушення та відновлення на якісно новому рівні до іншого, за допомогою проходження особливого етапу переходу економіки. Трансформаційна економіка – це особливий стан економічної системи на етапі її становлення (еволюції до зрілого врівноваженого стану) та реформування (еволюції до нової економічної системи). Основні риси трансформаційної економіки зумовлюють специфічні закономірності її розвитку: з одного боку, інерційність – збереження у перехідній економіці старих економічних форм, що свідчить про спадкоємність еволюційного процесу; з другого – інтенсивність розвитку нових форм як виявлення необоротності трансформаційних процесів в суспільстві [1].

Перехідному стану в економіці приділяють найбільшу увагу економісти-теоретики протягом останніх десятиліть. Загальним проблемам перехідних процесів в економіках різних країн, а також проблемі трансформаційної економіки, як поняттю присвячені роботи таких українських вчених, як М. Долішній, А.Гальчинський, В. Геєць, А. Грищенко, М. Гуревичов, І.Лукшин, А. Покритан, В. Тарасович та ін., а також зарубіжних вчених А. Бузгалін, А. Іларіонов, Я. Корнаї, В. Мау, Р. Нурєєв. В Україні відбувся перехід до ринкової економіки, до її певної моделі. Визначальним аспектом при характеристиці типу економічної системи є власність на засоби виробництва. Для ринкової економіки та ринкової економічної системи основним, домінуючим типом власності є приватна. Проведення

приватизації в Україні – не мета, а засіб підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва [2].

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, мають певну специфіку, пов'язану з такими проблемами як трансформація відносин власності та ролі держави в економіці. В процесі трансформації відносин власності спостерігаються зміни на шляху її роздержавлення та приватизації, спрямовані на утвердження плюралізму форм власності та господарювання, розвиток конкурентного середовища, подолання жорсткого централізму та командно-адміністративних методів управління, відродження стимулів до інноваційної підприємницької діяльності. Другою основною проблемою трансформації економіки України є трансформація ролі держави. Україна мала найкращі стартові умови для ринкових перетворень серед пострадянських країн й показала найгірші результати. На етапі ринкової трансформації першочерговим завданням є проведення ефективної економічної політики, яка забезпечується функціонуванням чіткої моделі економіки, вибором напряму розвитку, використанням економічних інструментів та встановлення активної ролі держави в цьому процесі [3].

Головною перешкодою для інноваційного зростання в Україні є великі втрати науково-технічного потенціалу за роки незалежності. У 1990р. в нашій країні було зосереджено 6,5 % світового науково-технічного потенціалу при кількості населення, яке становило близько 0,1% світового. З кожної тисячі зайнятих 11 осіб працювали в науково-технічній сфері [4, С. 35].

Управління інноваційним розвитком орієнтоване на досягнення наступних цілей: завоювання більшої частки ринку, збільшення прибутку в поточному періоді чи в перспективі, забезпечення високих темпів сталого економічного розвитку та ін. Проте, в умовах конкурентного середовища, цілі інших господарюючих суб'єктів можуть з ними не збігатися. Це протиріччя слід належним чином враховувати, узгоджуючи намічені цілі з можливостями їхнього досягнення.

В цілому, в масштабах ринку, таке узгодження цілей та інтересів господарюючих суб'єктів відбувається за допомогою ринкових механізмів рівноваги виробництва й споживання, механізму конкуренції та ринкового ціноутворення, механізмів

економічних циклів, організаційно-економічного механізму підприємства, а також механізмів державного і регіонального регулювання і підтримки.

Управління інноваційним розвитком здійснюється на декількох рівнях: рівні держави, рівні регіону чи галузі, рівні конкретного суб'єкта господарської діяльності. Перші два становлять макрорівень управління, а останній – мікрорівень.

Макрорівень управління включає елементи регулюючих механізмів: державного регулювання ринкових процесів, правового регулювання підприємницької діяльності, соціального, політичного регулювання тощо [5].

Список використаних джерел

1. Беляєв О.О. Політична економія: Навч. посібник. / О.О. Беляєв, А.С. Бебело. – Київ: КНЕУ, 2001. – 226 с.
2. Бочан І.О. Системна трансформація економіки України та шляхи подолання кризових явищ: інституціональний підхід. / І.О.Бочан // Вісник економіки транспорту і промисловості. –2010. – №29.
3. Теоретичні аспекти ринкової трансформації економіки України. [Електронний ресурс.] – Режим доступу http://pidruchniki.com/1065091340000/politekonomiya/teoretichni_aspekti_rinkovoyi_transformatsiyi_ekonomiki_ukrayini
4. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник. / С.М.Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.

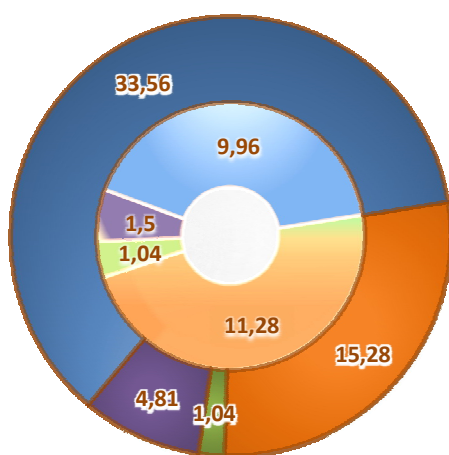

ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

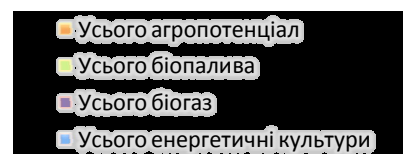
*Н.О. Спаська, студент
Науковий керівник: Л.В. Галаєва,
Національний університет біоресурсів та
природокористування України*

Головною особливістю сучасних глобальних економічних процесів є стрімке зростання конкурентної боротьби між країнами за обмежені природні ресурси, а саме енергетичні ресурси та продукти харчування. Практично жодна країна світу неспроможна повністю задовольнити свої потреби в цих ресурсах. Через це в останні десятиріччя вчені усього світу активно розвивають технології та шукають засоби використання невичерпних і чистих джерел енергії.

За даними Біоенергетичної асоціації України [1], економічно доцільний біоенергетичний потенціал складає близько 20 млн. т., а у 2050 р. він може зрости до 42 млн.т. (рисунок), що стане можливим за рахунок збільшення використання кукурудзи для виробництва біогазу, вирощування енергетичних культур та використання біогазу [2].

Порівняння біоенергетичного потенціалу України 2015, 2050 рр.

Кільце зовнішнє - ймовірний стан боенергетичного потенціалу станом на 2050 рік

Кільце внутрішнє - стан боенергетичного потенціалу станом на 2015 рік

Рисунок – Біоенергетичний потенціал України [2]

Наявний в Україні енергетичний потенціал відходів лісництва та сільського господарства майже не використовується

– тому вкрай необхідно розвивати логістичні мережі зі збору, доставки та збереження біомаси. Для цього біомаси в мережі ЖКГ крім вирішення низки технічних питань потрібні довгострокові контракти на поставки деревини [1, 2].

Когенераційні технології дозволяють одночасно отримувати теплову та електричну енергію. Відновлюваною «сировиною» для таких технологій може бути біогаз, метан-вугільних родовищ тощо. На українському ринку представлені нові когенераційні установки провідних світових виробників, а також ті, що були у використанні (б/в). Основні технічні характеристики когенераційних технологій, використаних для моделювання довгострокових сценаріїв розвитку енергосектору, наведено в таблиці.

Таблиця – Основні вартісні характеристики когенераційних технологій на біомасі

Показник	Нова	Б/в
Капітальні витрати, євро/кВтел	532	250
Операційні витрати, євро/кВтел	20	20
ККД, %	87,2	87,2

Джерело: складено автором на основі [3]

При технології сумісного спалювання біомаси з вугіллям інвестиції складають \$50-\$250/кВт, вартість електроенергії – \$20/МВт·год (якщо наявна своя сировина, а транспортні витрати мінімальні). Вартість сировини (біомаси) становить \$3-3,5/ГДж, тож вартість електроенергії може перевищити \$30-50/МВт·год. Станції винятково на біомасі більш дорогі та вимагають інвестицій у розмірі \$1500-3000/кВт. Відповідно, вартість електроенергії може становити \$40-90/МВт·год [3,4].

За інформацією Біоенергетичної Асоціації України, на сьогодні виробництво теплової енергії з біомаси є вигідним за поточних цін на природний газ і залишиться таким у майбутньому. Наразі термін окупності установок з виробництва електроенергії на біомасі за наявності «зеленого» тарифу складає 8 років, а ТЕЦ на біомасі має термін окупності 4,5 роки, що є цікавим для бізнесу[3].

Висновок. Трансформація енергетичного сектора може стати важливим фактором соціально-економічного розвитку України, що призводитиме до покращення умов життя населення, підвищення конкурентоздатності економіки, вирішення проблеми енергетичної залежності тощо. У подальшому дослідження повинні бути розширені з огляду на те, що пов'язані з довгостроковою трансформацією енергетики та економіки потенційні переваги, а також виклики і загрози не є на сьогоднішній день досконало визначеними та вивченими.

Список використаних джерел

1. «Практичний посібник з використання біомаси в якості палива у муніципальному секторі України (для представників державних та комунальних установ)» // Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй, 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uabio.org/img/files/docs/jkhfin.pdf>.

2. Галаєва Л.В. Економіко-математичний словник / [для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів] /Л.В.Галаєва, Т.В.Коваль, Н.Г.Шульга. – Київ : ЦП «Компринт», 2017. – 396 с.

3. «Перехід України на відновлювану енергетику до 2050 року» / О. Дячук, М. Чепелев, Р. Подолець, Г. Трипольська та ін. ; за заг. ред. Ю. Огаренко та О. Алієвої // Пред-во Фонду ім. Г.Бюлля в Україні. – Київ : Вид-во ТОВ «АРТ КНИГА», 2017. – 88 с.

4. Biomass for Power Generation and CHP. // IEA Energy Technology Essentials. – 2007. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/essentials3.pdf>

ДОСВІД США І КАНАДИ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АПК

*А.Д. Швець, студент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Одним з основних умов успішного соціально-економічного розвитку багатьох країн світу є ефективна інноваційна агропродовольча політика. Аналіз сучасного закордонного досвіду здатний зіграти чималу роль при вирішенні низки економічних завдань в агропродовольчому комплексі України. Значний інтерес представляє досвід таких найбільших сільськогосподарських держав світу як США і Канада.

На особливу увагу заслуговує досвід Канади, що займає третє місце в світі з експорту сільськогосподарської продукції, оскільки в цій країні склалися численні ефективні форми і методи державної підтримки аграрного сектора. В якості ключових інструментів управління інноваціями використовуються державні цільові програми: «Сільськогосподарська інноваційна програма» (Agri-Innovation Program) спрямована на просування існуючої і розвиток нової інноваційної продукції з доданою вартістю;

– основним елементом міжнародної стратегії Канади є «Канадська міжнародна сільськогосподарська та харчова програма» (The Canadian Agriculture and Food International Program). Вона розроблена з метою підтримки сільського господарства та харчової промисловості. До того ж, розвиток довгострокових міжнародних стратегій може гарантувати промисловості хороші позиції на ринках, а також відповідати зростаючому попиту і конкурентоспроможності Канади як світового лідера в постачанні безпечних, високоякісних сільськогосподарських продуктів;

– «Сільськогосподарська програма інноваційних біопродуктів» (The Agricultural Bioproducts Innovation Program) дозволяє розвинути дослідження, впровадити нові технології, такі як біопаливо, біохімія і т.д. Програма спрямована на мобілізацію

приватних і громадських дослідницьких секторів для побудови інтегрованої дослідницької системи сільськогосподарської біопродукції.

– «Програма сільськогосподарських можливостей» (Agri-Opportunities Program) і «Програма розвитку взаємодій» (Broker Program) спрямовані на прискорення впровадження наукових розробок на ринки Канади. Реалізуючи ці програми, держава вирішує проблему підтримки взаємодії між аграрним сектором і промисловістю. У Канаді, як і більшості розвинених країн світу програмно-цільовий підхід використовується протягом багатьох років, так як це ефективний спосіб вирішення великих і складних економічних проблем.

За кордоном держава стимулюють наукові дослідження в області агропродовольчого комплексу урядовими гарантіями шляхом надання довгострокових кредитів для перспективних напрямків досліджень[1].

У США в офіційних урядових документах капіталовкладення в науково-технічній сфері навіть іменуються «інвестиціями в майбутнє», а інноваційна діяльність в АПК розглядається як один з найбільш ефективних способів здійснення стратегічних національних цілей. Великий інтерес представляє досвід США, як країни, в якій існує виключно вагома і законодавчо закріплена економічна і політична підтримка аграрних інновацій з боку держави. Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюють такі органи як: Американський науковий фонд, Американський наукову раду, Національне бюро стандартів, Національний центр промислових досліджень, Національна академія наук та інші. Вони здійснюють моніторинг і прогнозування інноваційних економічних, в тому числі і аграрних процесів в країні і за кордоном. Джерела фінансування: близько 50% – приватні фірми і організації, 46% – федеральний уряд, решта – університети, коледжі, неурядові організації. У Канаді інноваційна політика в сфері АПК фінансується державою, провінційним урядом і приватним бізнесом.

У США держава сприяє формуванню ринку інновацій, і саме виступає його агентом. Найбільш витратні аграрні

дослідження держава фінансує повністю через їх складності, високих витрат, ризику, і сильної міжнародної конкуренції. Як і в Канаді, в цій країні все більша увага приділяється державній експертизі інноваційних проєктів, оскільки окремим підприємствам, що здійснюють нововведення, важко оцінити всі їх можливі ефекти в загальноекономічному масштабі.

Тенденції розвитку світової економіки переконливо показують, що в Україні не може бути іншого шляху розвитку, ніж формування економіки, заснованої на знаннях, тобто економіки інноваційного типу[2]. У той же час вітчизняний агропродовольчий комплекс все ще продовжує залишатися досить закритою сферою для інновацій. У зв'язку з цим необхідно поєднувати вітчизняну інноваційну діяльність з передовим зарубіжним досвідом, який є дуже корисним для пізнання процесів, що відбуваються в агропродовольчому комплексі нашої країни. Він дозволяє визначити найбільш ефективні форми і методи державного регулювання АПК, сприяє пошуку необхідних напрямків формування української концепції агропродовольчої політики, дає можливість широко використовувати схеми і способи розвитку та підтримки інновацій, і на основі цього включити Україну в міжнародну систему інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Іванов В.А. Методологічні основи інноваційного розвитку агропродовольчого комплексу / А.В. Іванов. // Економічні і соціальні зміни: факти, тенденції, прогноз. – 2008. – № 2 (2). – С.50-59.
2. Забарна Е.М. Розвиток сучасного регіону на основі організаційно-управлінських новацій / Е.М.Забарна, Є.Ю.Щьокіна // // Worldscientificextent: Collectionofscientificarticles. – AgendaPublishingHouse, Coventry, UnitedKingdom, 2017. – P.108-114.

ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІЛЬГИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

К.І. Ільїна, студент

*Науковий керівник: Т.В. Голобородько, к.е.н.,
асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного
управління та адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

В сучасному суспільстві надання податкової соціальної пільги не суперечить основним принципам побудови податкової системи. Проте формування ефективної податкової політики щодо вирішення проблеми втрат бюджету від надання податкових пільг є актуальним питанням на сьогодні.

Відповідно до статті 30 Податкового кодексу України [3] податкова пільга – передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов’язку щодо нарахування та сплати податку і збору, сплата ним податку і збору в меншому розмірі. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об’єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Податкова пільга надається шляхом: податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; зменшення податкового зобов’язання після нарахування податку та збору; встановлення зниженої ставки податку та збору; звільнення від сплати податку та збору [3]. Проте можна виокремити як переваги, так і недоліки застосування податкових пільги (таблиця).

Соціальна податкова пільга – пільга, що надається шляхом вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору.

Таблиця – Перелік позитивних та негативних наслідків застосування податкових пільг [2, С. 148-149]

Переваги застосування податкових пільг	Недоліки застосування податкових пільг
Можуть бути інструментом подолання економічних деформацій, спричинених провалами ринку, його неспроможністю забезпечити ефективний розподіл ресурсів в умовах обмеження конкуренції, зовнішніх ефектів і неповної інформації	Призводить до ускладнення податкового законодавства
	Сприяє ухиленню від с плати податків
	Зумовлює нерівномірний розподіл податкового тягаря і посилює таким чином несправедливість в оподаткуванні
Можуть надаватися з метою нейтралізації негативних соціальних ефектів, спричинених справлянням окремих податків. Такі пільги відповідають вимогам соціальної справедливості оподаткування.	Спричиняє збільшення адміністративних витрат, пов'язаних із контролем за дотриманням податкового законодавства

Соціальна податкова пільга – це сума на яку платник податку має право зменшити суму загального місячного оподатковуваного доходу, отримуваного від одного роботодавця у вигляді заробітної плати. Податкові пільги надаються окремим платникам податків, включаючи можливість не сплачувати податок або сплачувати його у меншому розмірі.

Ми погоджуємося із тим, що «податкова соціальна пільга не виконує належним чином покладену на неї основну функцію – підвищення платоспроможності громадян у сегменті незаможних верств населення. Перспективним у цьому випадку вбачається перехід на застосування неоподатковуваного мінімуму з прив'язкою до реального розміру прожиткового мінімуму для всіх категорій платників податку з оподаткуванням доходів останніх на основі оподаткування сукупних доходів сім'ї (домогосподарств)» [4, С. 84]. Потребує перегляду система пільг з податку з доходів фізичних осіб з огляду на низький рівень регулятивної ефективності та зважаючи на її значний потенціал. При цьому основні елементи (податкова соціальна пільга та податкова знижка) застосовуються лише до трудових доходів та

поширюються вони на незначну частку населення. Як наслідок, ефект від їх застосування є недостатнім, а отже, необхідним є їх застосування до загального оподаткованого доходу [1, С. 84].

Отже, податкова соціальна пільга повинна виконувати основні свої функції, зменшуючи розриви в економічному забезпеченні відповідних верств населення. Проте у забезпеченні трансформаційних процесів в сучасній економіці України важливим є використання механізмів активізації економічного розвитку економіки, збільшення реальних доходів громадян задля забезпечення виконання принципу соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Задорожня Л. Оцінка ефективності пільг із податку на доходи фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ndi-fr.nusta.edu.ua/report/publication/20161025123114.pdf>.

2. Лебедзевич Я.В. Податкові пільги та їх соціально-економічна спрямованість / Я. В. Лебедзевич // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 148-154. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2014_4_23.

3. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Федосова В.Е. Податкова соціальна пільга в системі податкових преференцій під час оподаткування доходів фізичних осіб / В. Е. Федосова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 23(2). – С. 81-84. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(2)_20)

ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*Н.М. Бакун, студент
Науковий керівник: Т.В. Голобородько, к.е.н.,
асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного
управління та адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

Податок на прибуток підприємств є основою формування бюджету України. Кожного року держава недоотримує певну суму податків до свого бюджету, що призводить до негативних соціально-економічних наслідків для всієї країни. Тому, покращення сучасного стану податку на прибуток підприємств знаходиться в числі найважливіших соціально-економічних проблем, і має великий вплив на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Саме для подальшого його розвитку та покращення необхідно дослідити історію його становлення, щоб не повторювати ті самі помилки і прорахунки, які вже не раз негативно впливали на економічний розвиток.

Відповідно до ст.133 Податкового кодексу України податок на прибуток підприємств – прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії). Прибуток організації, як правило, визначається як дохід від діяльності компанії мінус сума встановлених відрахувань та знижок. Загальнодержавний податок в Україні [1].

Податок на прибуток, як і вся податкова система України має свої особливості та свою історію. Розгляд історичних передумов формування та створення податку допомагає виділити чотири етапи становлення і розвитку податку на прибуток в Україні.

Перший етап (1991-1993рр.) – пов'язаний із формуванням власної системи оподаткування. У 1991 р. набирає чинності Закон Української РСР «Про систему оподаткування», в якому закріплено принципи оподаткування, права та обов'язки платників податків. У 1991 р. діяв Закон СРСР «Про податок з

прибутку підприємств та організацій», відповідно до якого об'єктом оподаткування був балансовий прибуток підприємства, розрахований як сума прибутку від реалізації продукції, інших матеріальних цінностей і доходів від позареалізаційних операцій, зменшених на суму затрат з цих операцій [2].

Другий етап (1994-1999рр.). У 1994 р. ухвалено редакцію Закону України «Про систему оподаткування», яка юридично закріпила зміни 1992-1993 рр., а саме:

– скасовано: податок на прибуток іноземних юридичних осіб від діяльності в Українській РСР; податок з обороту; податок на доходи; податок на фонд оплати праці колгоспників; податок на експорт та імпорт; плата за природні ресурси;

– включено: податок на доходи підприємств та організацій; податок на майно підприємств; податок на нерухоме майно громадян; податок на промисел; плата з відшкодування витрат на геологорозвідувальні роботи; відрахування та збори на будівництво, ремонт і утримання автомобільних доріг [3].

Третій етап (2000-2009рр.) – відбувається вдосконалення податкової системи України на основі набутого досвіду реформування податків шляхом зменшення податкового навантаження на підприємства і запровадження стабільних форм оподаткування для фізичних осіб. Зменшення ставок податків на прибуток підприємств до 25%, на доходи фізичних осіб до 13%, а потім до 15% відбувалось з метою підвищення зацікавленості населення в добровільній сплаті податків, що повинно було дати позитивний результат у формуванні державного бюджету [4].

Четвертий етап (2010 р. – до сьогодні). Однією з головних подій як у сфері бухгалтерського обліку, так і вітчизняної економіки в цілому стало прийняття у 2010 р. Податкового кодексу України, який вступив у дію із 1 січня 2011 р. Кодекс майже не змінив правила розрахунку ПДВ і його відображення у бухгалтерському обліку (залишилося так зване «правило першої події». Прийняття Кодексу стало передумовою для вирішення більшості облікових проблем, які неодноразово піднімалися науковцями та бухгалтерами-практиками [5].

Отже, підсумовуючи вище сказане можна зазначити що протягом етапів становлення податкової системи України жоден із них безпосередньо мав вплив на створення податку на

прибуток. Тому завдяки цим пройденим етапам у своєму історичному розвитку податок на прибуток пройшов багатоетапний шлях розвитку і формування, що тепер має вплив на всю податкову систему України.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>
2. Ярошенко Ф.О. Історія податків та оподаткування в Україні: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ф.О. Ярошенко, В.В. Павленко, В.П. Павленко; за заг. ред. А.М. Подоляки. – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. – 416 с.
3. Про систему оподаткування: Закон Української радянської соціалістичної республіки №1251-XII.
4. Ткаченко А.В. Історія становлення та розвитку податкової системи України / А.В. Ткаченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 2(22). – С. 128-133.
5. Веремчук Д.В. Організація податкового обліку на підприємстві: історичний огляд і систематизація наукових поглядів / Д.В. Веремчук // Проблемы материальной культуры Экономические науки. – 2013. – № 258. – С. 25-27.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

*Є.М. Сита,
Я.В. Податъ*

Херсонський національний технічний університет

Особливістю діяльності значної кількості українських підприємств є відсутність чіткої стратегії розвитку персоналу, а відповідно і стратегії інвестування коштів на ці цілі. Поки що у нашій країні, в умовах економічної та соціальної нестабільності, відсутності тенденцій інтенсивного розвитку високотехнологічних галузей економіки та реальних стимулів для активного впровадження сучасних технологій на більшості підприємств господарського комплексу, людський капітал є недостатньо привабливим для інвестування з боку роботодавців, які орієнтовані передусім на вирішення поточних проблем.

Наразі діє багато факторів, які стримують професійне навчання кадрів на виробництві. Це, зокрема, відсутність економічної зацікавленості підприємств та організацій вкладати кошти у підготовку кадрів [1, С. 93]. Дяків О.В. [2, С. 4] аналізуючи Європейський досвід регулювання взаємодії освіти та ринку праці зазначає, що важливим елементом забезпечення взаємодії освіти і ринку праці є розподіл витрат та відповідальності за збільшення інвестування в людські ресурси. Всі суб'єкти взаємодії (держава, навчальні заклади, представники бізнесу) повинні взяти на себе частину відповідальності за збільшення та підвищення ефективності інвестування у людський капітал.

Важливим чинником удосконалення механізмів регулювання взаємодії освіти і ринку в Україні є вивчення і врахування європейського досвіду. Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів

певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання.

Світовий досвід свідчить, що впровадження дуальної освіти сприяє кардинальному економічному зростанню. Вона активно практикується у багатьох країнах Європи, де у системі дуальної освіти навчається 50 % осіб, що здобувають освіту. Дуальна освіта дала новий імпульс розвитку таким країнам Східної Азії, як Південна Корея і Китай, де вона охоплює 33 % осіб, що навчаються [3, С. 24].

Дуальне навчання – це такий вид навчання, при якому теоретична частина підготовки проходить на базі навчального закладу, а практична – на робочому місці. За цією формою студент не тільки вчиться в навчальному закладі, а й набуває досвід роботи на підприємстві. Підприємства різного рівня роблять замовлення навчальним закладам на можливість прийняти конкретну кількість майбутніх фахівців, а самі студенти проходять практику на підприємстві без відриву від навчання [4, С. 7].

Литовченко О.В. наголошує на тому, що за дуальної системи навчання посилюється і якісно змінюється роль роботодавця в освітньому процесі, змінюється мотивація студентів до навчання. Адже студент, навчаючись на конкретному робочому місці, вчиться приймати свої перші самостійні рішення, працювати в команді. Багато студентів, починаючи з третього курсу вишу, йдуть працювати. Найчастіше вони пропускають заняття, не справляються з навчальним планом.

Після закінчення ВНЗ багато хто не може знайти гідну роботу через брак теоретичних знань. Заборонами боротися неефективно – проблему слід вирішувати, і один з виходів – перехід на дуальну систему навчання або впровадження її елементів. Метою впровадження елементів дуальної системи освіти є спроба усунути основний недолік традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників – розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки кадрів з урахуванням вимог роботодавців в рамках організаційно-відмінних форм навчання.

Запровадження дуальної системи навчання допомагає залучити роботодавців до розробки змісту професійної підготовки, основаної

на компетентнісній основі, формування інноваційної сфери освіти навчального закладу. Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави, навчального закладу, підприємств чи організацій та студентів[5, С. 38]. Важливим є виділення переваг впровадження елементів дуальної системи, серед яких: формування широкої професійної компетентності, необхідної для успішної професійної діяльності; відмінний шанс бути фінансово незалежним та самостійним; посилення мотивації до отримання знань; рання професійна орієнтація; сприятлива адаптація до дорослого життя; набуті вміння корпоративної відповідальності та роботи в колективі.

Підставою для впровадження елементів дуальної системи навчання є: Закон України «Про освіту», Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр. (розділ ІІІ «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти») та Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 р. № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників». Впровадження дуальної системи дозволить забезпечити високу ступінь соціалізації студентів, адаптації у виробничих умовах наближених до реальності та розвитку ефективної системи соціального партнерства у сфері професійної освіти, що, в свою чергу, буде потужним фактором її модернізації.

Список використаних джерел

1. Дрозач М.І. Розвиток професійного навчання кадрів на виробництві в контексті зарубіжного досвіду / М.І.Дрозач // Наука та інновації. 2008. –Т.4.– № 3.– С. 88–94.
2. Дяків О.В. Європейський досвід регулювання взаємодії освіти та ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10dovorp.pdf>
3. Іванова Н.І. З досвіду організації професійної освіти та навчання в Європейських країнах / Н.І. Іванова, Н.Й. Синенко, Л.В.Щербак: Проект ТАСІS «Розвиток системи професійного навчання на робочому місці». – Київ : Державне підприємство «Український науковометодичний центр професійного розвитку»,

2007. – 26 с.

4. Литовченко О.В. Дуальна система підготовки молодшого спеціаліста / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних і науково-педагогічних працівників, науковців та молодих учених «Проблеми та методи підготовки висококваліфікованих фахівців: виклик часу». Зб. наук. пр. / Редкол.: О.В. Литовченко (голова) та ін. – Ніжин, 2015. – 184 с.

5. Докторович В.М. Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників як форма інтеграції професійної освіти і виробництва / В.М. Докторович // Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці: зб. матеріалів наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 6 квітня 2017р./ За заг.ред. Л.М. Сергєєвої. – Кривий Ріг: КПГТЛ, 2017. – 469 с.

МІСЦЕ УКРАЇНИ В СТРУКТУРІ СВІТ-СИСТЕМИ НА ОСНОВІ ІНДЕКСІВ МІЖНАРОДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

*М.І. Гупало, студентка
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Імануїл Валерстайн є відомим американським соціологом, мислителем та автором світ-системного підходу. Його праця «Історичний капіталізм. Капіталістична цивілізація» вийшла в 1995 р. В ній автор намагається пояснити що таке «капіталізм», «капітал», «капіталістична цивілізація» та окреслює майбутнє та перспективи історичного капіталізму [1, С. 13].

На думку І. Валерстайна з кінця XV ст. в Європі почала формуватися нова, до цих пір неіснуюча історична система, котру він називає історичним капіталізмом або капіталістична світ-економіка. Ключовим елементом цієї системи є капітал, який почав використовуватися зовсім іншим способом.

Основною метою власника капіталу є використання вже накопиченого капіталу з подальшим його накопиченням і встановлення особливих (капіталістичних) відносин з іншими індивідами задля досягнення цієї цілі. Також особливою рисою історичного капіталізму було створення широкомасштабної товаризації процесів – обміну, виробництва, розподілу та інвестування [1, С. 25].

Отже, однією із заслуг І. Валерстайна є те, що він визначив нову одиницю соціально-економічного аналізу – світ-систему [1, С. 9]. Він виділив зони світ-економіки, такі як країни-ядра, напівпериферії та периферійні країни. Відповідно до цього, Валерстайн говорить про міжнародний розподіл праці, який існує завдяки географічно напруженим товарним зв'язкам (на основі міжнародних взаємозалежностей).

Рух товарних зв'язків відбувається від периферійних зон до країн-ядер і цей процес історичного розвитку капіталізму ставав все більш функціональним і географічно охоплював все більше нових територій [1, С. 77]. Дані процеси відбуваються і сьогодні, при чому зі все більшою поляризацією країн.

Визначення місця України в структурі-світ системи буде здійснюватися на основі індексів міжнародних досліджень, таких як індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс легкості ведення бізнесу (Doing business), глобальний індекс інновацій.

У щорічному рейтингу конкурентоспроможності країн за даними Всесвітнього економічного форуму Україна зайняла 81 місце, і покращила свій результат на 4 позиції, порівняно з 2016р. [2]. Найкращі показники України демонструє в сферах початкової і вищої освіти, а також в показниках обсягу ринку. Найгіршими є показники макроекономічного середовища, державних інституцій та розвитку фінансового ринку.

У рейтингу Doing business, який укладає Світовий банк, Україна посіла 76 місце серед 190 країн світу в 2017 р. і також покращила свій результат на чотири позиції, в порівнянні з 2016р. [3]. Покращення позицій України відбулося завдяки спрощенню будівельних процедур, отримання кредитів і зменшення податків. Проте, такі показники, як створення підприємств і захист міноритарних інвесторів негативно вплинули на підсумкову оцінку в рейтингу.

Україна посіла 50 місце серед 127 країн світу в щорічному рейтингу інноваційних економік [4]. Очолюють рейтинг Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США і Велика Британія. Найсильнішими показниками Глобального індексу інновацій є показники, що стосуються освітнього потенціалу та характеризують людський капітал і дослідження, а також ті, що стосуються інформаційно- комунікаційних технологій та характеризують застосування знань і технологій.

Отже, ми розуміємо, що Україні потрібно зробити досить багато кроків, здійснити реформи, аби наблизитись до показників країн-лідерів по даних індексах, які в структурі світ-системного підходу за Валерстайном є економіками країн-ядра, проте за останні роки Україна показує позитивну динаміку розвитку.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация / И.Валлерстайн. – М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. – 176 с.
2. The Global Competitiveness Report 2017-2018 [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/>.
3. Doing Business 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>.
4. The Global Innovation Index [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>.

СЕКЦІЯ 2
ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ МИГРАЦИИ
СТРАН В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Н.А. Кухарская, д.э.н., профессор
Одесский национальный экономический университет

В условиях глобализации, а также политических, экономических и социальных кризисов в ряде стран мира, трудовая миграция приобретает масштабные обороты. Всё больше трудоспособного населения вынуждено трудоустраиваться за пределами национальных границ.

Особой угрозой социально-экономическому развитию страны является интеллектуальная миграция, или миграция высококвалифицированных кадров (ВВК), так как одним из важнейших факторов экономического и социального прогресса считается формирование научных кадров, накопление интеллектуального капитала, увеличение научно-технического потенциала страны, сохранение ВВК.

Высококвалифицированные мигранты – лица, имеющие высшее образование или степень магистра, или имеют значительный опыт работы в определенной отрасли, занимают ведущие должности, способны выполнять высококвалифицированную работу в технологической, экономической и финансовой сферах.

К интеллектуальным мигрантам относятся лица, имеющие научную степень кандидата или доктора наук, выезжают за границу по собственному желанию или по приглашению, работают преимущественно в высокоинтеллектуальных сферах: образование, наука, технологии.

Таким образом, понятие «высококвалифицированный мигрант» и «интеллектуальный мигрант» в определенной степени

можно считать синонимами, так как они отображают место и функции лица в экономической системе, её способность к труду.

Потеря интеллектуального капитала странами-донорами затрагивает вопросы национальной безопасности страны. При этом страна-реципиент получает готовых специалистов практически бесплатно.

В настоящее время официальные статистические источники не могут оценить реальные масштабы интеллектуальной миграции через отсутствие единых унифицированных методических подходов к оценке интенсивности миграционных процессов высококвалифицированных работников. Особенности миграции интеллектуальных кадров в условиях глобализации представлены в таблице. Интеллектуальная миграция является сложным явлением, которое неоднозначно влияет на социально-экономическое развитие как стран-доноров, так и стран-реципиентов.

Она требует конкретных мероприятий по её упорядочению, осуществляющееся при помощи международно-правового регулирования миграционных процессов с учетом глобальных интересов мирового содружества, объективных возможностей отдельных стран и особенностей развития народов в современных условиях.

Таблица – Особенности миграции интеллектуальных кадров по странам мира

Страна	Статус страны	Особенности в стране	Решение проблем
1	2	3	4
Швеция	реципиент	Растут расходы на соц. Обеспечение мигрантов. Инвестиции окупаются за счет роста экономики	Расходы на интеграцию в 2018г. Довести до 31 млрд.крон (3,32 млрд.долл.). Значительная часть направляется на обучение шведского языка, ускоренной интеграции мигрантов в соц.-эк. Жизнь страны

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Продолжение таблицы

1	2	3	4
Германия	реципиент	Сокращение собственного рынка труда. Значительная зависимость от притока интеллектуальных мигрантов. Наибольший дефицит в обрабатывающей пр-ти и здравоохранении	И далее привлекать ВВК, особенно из Сирии, Индии, Восточной Европы). Их социализация.
США	реципиент	Очень высокий уровень образования. Не всегда возможность карьерного роста. «Возвратная миграция»: только 6% индийцев, 10% -китайцев, 10% - европейцев хотят остаться в США навсегда	Создание трансграничных предпринимательских сетей, которые продолжают тесные связи между странами
Канада	реципиент	Жесткие требования к квалификации мигрантов. «Возвратная миграция»	Принятие более решительных мер для привлечения и сохранения талантов, чтобы сохранить конкурентные преимущества страны
Венгрия	донор	Член ЕС. Возраст 30-35 лет с высшим образованием, знанием нескольких языков, не состоявших в браке. В Англию, Германию, Австрию. Особенно в IT и медицину.	Программа «Возвращайся домой, молодой венгр!», бесплатный билет домой, ежемесячное пособие 350\$ (при этом аренда простой квартиры в Будапеште 350\$)
КНР	донор	КНР страдает от худшей утечки мозгов в мире. Из 3,05 млн. студентов вернулось 818,4 тысячи (2013). Особенно низок возврат занимающихся в докторантуре в инженерных и научных областях в США	Разработана Программа развития китайских талантов (2010-2020), Программа по найму ВВК из-за рубежа, инициативы по привлечению талантливой персонала. Число возвратившихся растёт на 13% ежегодно

Продолжение таблицы

1	2	3	4
Индия	донор	Сложность в создании собственного бизнеса стране-реципиенте. Трудности в получении виз для родственников. Открытие филиалов ТНК в Индии. Обратная тенденция «оттока умов»	Бум развития интернет-компаний. Расширение возможности для бизнеса и инвестиций. Учреждение стипендий Рамануджама, программы «InnovationinSciencePursuitforInspiredResearch» для поощрения возвращения индийцев-нерезидентов
Малайзия	донор	Не может обеспечить необходимый уровень развития талантов и сохранить «готовые» таланты. Наблюдается нехватка ВКК. Покидает страну каждый 10-й, что в 2 раза выше мирового показателя	Разработаны Программа по найму ВКК из-за рубежа, Программа по возвращению талантов TalentCorp’sReturningExpert Programme (REP)
Украина	донор	Сложная экономическая, политическая и военная ситуация. Сокращение рынка труда. Отсутствие социальных лифтов. Разрушение интеллектуального потенциала нации. Атмосфера эмиграции. Билингвизм.	Увеличение финансирования науки. Обновление мат.-тех. базы научно-исслед. сферы. Определение приоритетных научных направлений. Развитие МСБ. Расширение участия в междунар. программах и проектах

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В КООРДИНАТАХ ОРГАНІЗАЦІЙНО- УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙ РЕГІОНУ

*Забарна Е.М., д.е.н., професор,
завідувач кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Щьокіна Є.Ю.*

*ст. викладач кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

Сучасні умови господарювання щодо розроблення ефективних управлінських рішень потребують застосування сучасних інформаційних технологій, які забезпечують повноту і своєчасність інформаційно-методичного відображення процесів господарювання, можливість їх моделювання, аналізу та прогнозування. Структура інформаційно-методичного забезпечення розвитку регіонів в координатах системи організаційно-управлінських інновацій (ОУІ) відображає інноваційну ідею, її розробку з використанням організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів. Тому, задля ефективного розвитку регіону нами пропонується використання інструментів територіального маркетингу, який передбачає використання взаємопов'язаних елементів сучасного управління та охоплює компоненти PEST-аналізу та SWOT-аналізу, що дозволить більш докладно дослідити місце розвитку території, виділити існуючі проблемні елементи, які ускладнюють запровадження інновацій, сформулювати адаптивну, чітку та зрозумілу структуру розвитку регіону за рахунок ОУІ.

Територіальний маркетинг слугує етапом у розробці та інструментом підтримки прийняття управлінських рішень в області соціально-економічного розвитку регіонів. У свою чергу, він повинен стати і результируючим моментом стратегії. Таким чином, маркетинг території в сучасних умовах повинен стати

засобом просування закладених у стратегії регіонального розвитку ідей і її невід'ємною частиною. Як свідчить досвід розвинених економічних систем [1] однією з таких методик, в якості запозичення передового досвіду, є бенчмаркінг, якій на сьогодні застосовують більш в широкому просторовому розумінні, ніж компанії, включаючи систематичне порівняння характеристик мезосистем, територій і навіть країн. Бенчмаркінг є методом безупинного систематичного пошуку і впровадження найкращих практик, що призводить, у кінцевому результаті, організацію до більш досконалої форми. Застосування методу порівняння результатів роботи різних органів влади дозволяє встановити причини, з яких окремі органи влади можуть досягти високих рівнів продуктивності та ефективності, а інші ні. Впровадження найкращого досвіду діяльності справляє ефект і на кінцевих споживачів управлінських зусиль – членів територіальної громади (якість послуг зростає), і на представників влади (застосування кращих технологій та практик управління забезпечує досконалішу форму організації управлінської праці) [2]. Концепція бенчмаркінгу стосовно регіону має на увазі порівняння одного міста або регіону з іншими з метою отримання інформації про порівняння переваг і недоліків. Критерії порівняльного аналізу залежать від задачі, що розв'язують, але в будь-якому випадку, він залежить від умов конкуренції і необхідності поліпшити або свої показники, або своє відносне положення. В умовах глобалізації бенчмаркінг регіонів стає найбільш актуальним, адже все більше число територій визначають, що вони конкурують один з одним з метою залучення іноземних інвестицій.

Впровадженню процесу бенчмаркінгу у практику не сприяє, перш за все, відсутність обізнаності керівної ланки з цим управлінським інструментом. Ще одним фактором, якій перешкоджає поширенню бенчмаркінгу, є відсутність державної підтримки та розвиненої інфраструктури. Як наслідок, процес бенчмаркінгу носить скоріше інтуїтивний характер і здійснюється українськими підприємствами шляхом «спроб і помилок». В якості основного недоліку існуючих методик регіонального бенчмаркінгу, на наш погляд, слід розглядати

відсутність процедури і, відповідно, критеріїв вибору регіону-еталона, схожого по соціально-економічними характеристиками з даним регіоном. Тому, в силу істотної асиметрії розвитку регіонів вважаємо за доцільне включення в процедуру просторового бенчмаркінгу етапу вибору регіону-еталона, що дозволяє врахувати специфічні особливості поточного регіонального розвитку при здійсненні порівняльного аналізу територіальних утворень.

Облік джерел територіального розвитку та розробка інформаційно-методичного забезпечення в контексті формування бенчмаркінгової моделі, що дає можливість здійснювати оцінку можливостей реалізації досягнення оптимальної структури соціально-економічного розвитку регіону, дозволяє обґрунтувати програму трансформаційних змін для досягнення статусу ефективно функціонуючих територій-аналогів. Таким чином, залучення інструментарію просторового бенчмаркінгу дозволяє не тільки визначити об'ємні і структурні параметри досліджуваної області розглянутої території, а й сформулювати програму для досягнення рівня ефективно функціонуючих територій-еталонів. Крім того вирішення поточних завдань на основі «прив'язки» до кращих регіонів-аналогів дозволить отримати більш точні характеристики адекватні господарській практиці даного регіону (таблиця).

Таблиця – Можливості адаптації методики бенчмаркінгу як складової ОУІ в розвитку регіону

<i>Етапи бенчмаркінгу</i>	<i>Стислий зміст основних заходів</i>	
	<i>Традиційне використання бенчмаркінгу</i>	<i>Використання в управлінні розвитком регіону</i>
Етап 1	Вивчення власних ключових факторів успіху	Виявлення можливостей диверсифікації місцевої економіки
Етап 2	Виявлення бізнес-процесів, що найбільше впливають на ключові фактори успіху	Визначення елементів просторової структури, що мають найбільший вплив на підвищення ефективності виконання інтегрального потенціалу територій регіону та на їх інвестиційну привабливість

Продовження таблиці

Етап 3	Пошук лідера (еталону), в якій даний процес побудований краще	Пошук регіону-еталону та збір необхідної інформації
Етап 4	Аналіз інформації. Визначення можливостей і шляхів досягнення кращих показників	Аналіз інформації. Вивчення успішних проектів просторового розвитку та методів їх впровадження
Етап 5	Адаптація вивченого досвіду до особливостей функціонування підприємства та моніторинг	Адаптація вивченого досвіду до особливостей розвитку територій регіону та моніторинг процесу його імплементації

Широкі можливості просторового бенчмаркінгу, які полягають в можливості реалізації різних підходів до вибору критеріїв порівнянності, за допомогою яких здійснюються процедури сегментації і рефрагментації економічного простору з виділенням відповідних типів регіонів, що характеризуються схожими регіональними особливостями соціально-економічного розвитку.

Формування нової якості сучасного регіону при переході до постіндустріального типу розвитку передбачає поліпшення його властивостей, обумовленого з одного боку – інтенсифікацією взаємодії різнорівневих господарюючих суб'єктів; з іншого – оновленими схемами концентрації і просторового розподілу економічних ресурсів. Щодо ресурсного забезпечення розвитку територій слід зазначити, що в сучасних умовах все більшого значення набувають нематеріальні фактори створення нової вартості, найважливішим з яких є людський капітал. Таким чином, інформаційно-методичне забезпечення регіонального розвитку з точки зору залучення бенчмаркінгу передбачає побудову моделі процесу бенчмаркінгу розвитку регіону (рисунок).

Дослідження та аналіз сучасної наукової думки щодо інформаційно-методичного забезпечення бенчмаркінгу дозволило запропонувати модель розширеного процесу його етапів, які передбачають вирішення взаємопов'язаних завдань, таких як

облік джерел територіального розвитку, в якості яких виступають інвестиції та розробку бенчмаркінгової моделі як інструментарію оцінки можливостей реалізації досягнення оптимальної структури управління в регіоні, що дозволяє обґрунтувати (в тому числі і з ресурсних позицій) програму трансформаційних змін для досягнення статусу ефективно функціонуючих територій-аналогів.

Рисунок – Модель інформаційно-методичного забезпечення бенчмаркінгу в розвитку регіону

Залучення інструментарію просторового бенчмаркінгу дозволяє не тільки визначити об'ємні і структурні параметри досліджуваної області розглянутої території, а й сформулювати програму для досягнення рівня ефективно функціонуючих територій-еталонів.

Список використаних джерел

1. Забарна Е.М. Методичні підходи до оцінки факторів соціально-економічного розвитку регіонів / Е.М.Забарна, Є.Ю.Щьокіна // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2017. – №14 (53). – С.90-99.
2. Забарна Е.М. Методичні підходи до оцінки факторів соціально-економічного розвитку регіонів / Е.М.Забарна, Є.Ю.Щьокіна // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2017. – №14 (53) . – С.90-99.

ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

*В.А. Чердниченко, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

Формування теоретичних основ розуміння природи суспільних благ пов'язано з іменами таких вчених як Е. Бем-Баверк, Дж.Б'юкенен, Дж. М. Кейнс, Р. Круз, Т. Мальтус, А.Маршалл, К.Маркс, Дж.Ст. Міль, М. Олсон, А. Пігу, У. Петті, Д.Рікардо, Ж.-Б.Сей, А. Сміт, Й. Шумпетер. Різні теоретичні та практичні аспекти, що пов'язані з виробництвом суспільних благ, визначенням попиту на них, успішно досліджувалися такими відомими українськими економістами як В. Базелевич, В. Геєць, О. Длугопольський, І.Луніна, І. Малий, Ц. Огонь, М. Чумаченко.

А.Маршалл, хоча і не сформулював поняття суспільного блага, проте першим виявив наявність таких складових національного багатства, які не є приватною власністю, але становлять основу добробуту країни [1, С.117]. Для життєдіяльності суспільства необхідні деякі товари і послуги, які не характеризуються виключністю у праві користування та конкурентністю у споживанні, тобто доступ до користування та споживання цих товарів і послуг неможливо або надто складно обмежити. Товари та послуги, які характеризуються невиключністю у праві користування та неконкурентністю у споживанні, дістали назву «чисті суспільні блага».

Бізнесмени ніколи не будуть зацікавлені у виробництві продукту, щодо якого існує небезпека несплати його вартості. Таким чином, якщо не з'явиться спонсор-добродій, за ринкових умов чисті суспільні блага ніколи не будуть створюватися [2, С. 45]. А.Пігу визначив основні відмінності між чистими суспільними і чистими приватними продуктами і дійшов висновку, що уряд повинен самостійно за рахунок податків або державних субсидій «спрямовувати ресурси на здійснення

заходів, від яких бізнес за інших рівних умов тримався би подалі» [3, С. 96].

Крім чистих суспільних благ існують інші блага, які характеризуються або невиключністю у праві користування та конкурентністю у споживанні, або, навпаки, – виключністю у праві користування та неконкурентністю у споживанні. Такі блага називаються «змішаними». До змішаних невиключних конкурентних благ належать, наприклад, громадські парки або такі обмежені спільні ресурси як ліси, запаси риби, тощо.

За умов вільного ринку може настати швидке вичерпання обмежених природних ресурсів. У цьому випадку ціна також відіграватиме свою роль: чим рідкіснішим буде ресурс і тим буде вищою ціна, яку споживачі готові платити за нього. Вища ж ціна спонукатиме бізнес добувати більше цього ресурсу для збільшення прибутків, що лише прискорюватиме вичерпання його запасу. З метою недопущення такого перебігу подій, держава може втручатися у функціонування ринку через встановлення обмежень на використання чи добування певного ресурсу, запровадження обов'язкових зборів, які будуть спрямовані на його відновлення, коли це можливе, а у випадках крайньої необхідності, також, через запровадження заборони на його використання. У такий спосіб держава може дбати про збереження обмежених ресурсів.

Останньою категорією суспільних благ є змішані виключні неконкурентні блага. До них можна віднести школи, дороги, мости, медичні заклади, масові щеплення населення проти грипу, кабельне телебачення, тощо. Головна проблема, що існує з цією категорією благ, пов'язана з визначенням ціни за ці блага. Не кожний споживач зможе чітко назвати ту ціну, яку він готовий сплатити за споживання цього блага. Ціна, яку призначатиме виробник цих благ, може бути абсолютно неадекватною та не відповідати оцінкам споживачів. Необхідно зазначити, що виключні неконкурентні блага можуть успішно надаватися як державними, так і приватними структурами [4, С. 86]. Однак, зважаючи на значний позитивний зовнішній ефект цих благ, держава для забезпечення їх надання всьому населенню може

вдаватися до субсидіювання виробників таких благ, у такий спосіб впливаючи на доступність їх ціни для всіх споживачів.

На думку М. Олсона однорідність уподобань групи суб'єктів (осіб) може спричинити створення організації, діяльність якої може регулюватися формальними і неформальними правилами і скерована на виробництво суспільних благ [5]. Яскравим прикладом цього явища є волонтерська діяльність, що може відбуватися як у рамках формальних організацій, так і у вигляді стихійних та наполовину стихійних рухів. Географічні межі такої діяльності, направленість, кількість залучених осіб можуть бути різними.

Ринкові процеси, що розгортаються в Україні, завжди будуть відрізнятися від процесів, що відбуваються в інших країнах [6]. Своєчасне врахування українського менталітету, збереження позитивних історичних традицій господарювання, точні оцінки варіантів економічної поведінки не абстрактних виробників і споживачів, а сучасних громадян України є обов'язковими вимогами, без урахування яких держава не зможе налагодити ефективне функціонування й регулювання економіки.

Список використаних джерел

1. Маршал А. Принципы экономической науки. – М.: Прогресс, 1993. – Т.1. – 415 с.
2. Гэлбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества. – М.: Прогресс, 1979. – 406 с.
3. Пигу А. Экономическая теория благосостояния. – М.: Прогресс, 1985. – Т.1. – 512 с.
4. Свобода, равенство и эгалитаризм. Глава 5 из книги М. Фридмана и Р.Фридмана «Властители своей судьбы» // Фридман и Хайек О свободе. Репринтное издание. – Минск: Референдум, 1990. – С.71-105.
5. Олсон М. Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія групи. – Київ: Лібра, 2004. – 271 с.
6. Забарна Е.М. До питання формування правових та фінансових передумов самоуправління регіонів та територіальних громад / Е.М. Забарна, В.А. Чередниченко // Економічний форум. Наук. ж-л. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2018. – №1. – С. 62-67.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

*С.О. Пугач, к.геогр.н., доцент
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

Системи життєдіяльності населення – це складні комплекси, що залежать від цілого ряду взаємозалежних та взаємопов’язаних соціально-економічних, культурно-історичних та природно-екологічних чинників, кожен з яких має в більшій чи меншій мірі виражену просторову складову. Щоб відобразити територіальні аспекти нерівномірності розподілу умов та ресурсів, які визначають життєдіяльність населення ми повинні знати про те, як працюють соціально-економічні системи, що визначає рівень їх розвитку в певному місці і в певний час. Наприклад, де люди не мають доступу до якісних суспільних послуг (охорона здоров’я, освіта, якісне побутове обслуговування, культурні заклади та ін.), ринків, можливостей працевлаштування, де не можуть приймати активну участь у політичному житті (проблема свободи слова) та ін. Також необхідно володіти інформацією про лідерів та аутсайдерів у соціально-економічних системах, хто приймає рішення, хто і що впливає на прийняття рішень про розподіл суспільних благ, які реальні рішення приймаються для вирішення різних проблем, які дії слідують після цих рішень. Відповіді на ці запитання навряд чи можуть бути дані у випадку із стандартним лінійними та компонентний підходами. Лінійний підхід розуміється як система аналітичних методів, заснованих на трьох першочергових припущеннях: 1) реакція систем є пропорційною причинам, які на неї впливають; 2) при порівнянні двох ситуацій, які є однаковими за винятком однієї змінної (фактора), ефект цієї змінної може бути виокремлений, при цьому інші об’єкти системи лишаються незмінними; 3) можливість розділити систему на компоненти (елементи), зв’язки між якими можна проаналізувати окремо, сума зв’язків цілого дорівнює зв’язкам окремих частин. Останнє положення

прямо протилежне принципу емерджентності системи, за яким властивість системи в цілому не може зводитися до сума окремих елементів [1].

Управління системами життєдіяльності населення повинне враховувати взаємозв'язок усіх цих чинників, а також акторів (суб'єктів), які разом впливають на соціально-економічний ландшафт. Крім того суб'єкти економічної діяльності активно впливають один на одного. Взаємодія відбувається, коли дії одного комплексу заходів впливає на результати іншого або інших. Розуміння зв'язків між суб'єктами – це важлива передумова для покращення ефективності управління системами життєдіяльності населення. Реляційні методики, такі як аналіз складних систем, аналіз соціальних мереж зокрема, забезпечують відповідну основу для розуміння багатовимірної природи соціально-економічних систем, які перебувають у постійній взаємодії. Ці підходи, а також їх аналітичні інструменти широко використовуються у багатьох сферах: соціологія, економіка, інформатика, біологія та ін. [2].

За велике прикладне значення, в останні десятиріччя аналіз соціальних мереж став дуже популярним у західній науці, оскільки акторів не можна розглядати, як просту сукупність групи індивідів або установ. Більш вірно, розглядати соціально-економічні системи, як мережу, що складається з окремих індивідів та установ (організацій), які іноді взаємодіють через ієрархію, але переважно не зважаючи на неї. Тобто, реальна взаємодія між акторами часто протилежна до очікуваної (передбачуваної). Це є важливим моментом поряд із такими чинниками, як індивідуальні вміння чи талант керівника, щоб пояснити успіх чи невдачі менеджменту.

Аналіз соціальних мереж став ключовим інструментом для розуміння просторових патернів, соціальних та управлінських аспектів систем життєдіяльності населення у їх взаємодії та взаємозв'язку.

Формальні та неформальні мережі акторів та їх групи, лідери, різноманітні агентства, служби, сервіси, провайдери знань тощо є ключем для побудови довіри між керівним елементом та керуючим, вирішення конфліктів, поширення інформації,

впровадження інновацій, мобілізації усіх наявних ресурсів та, в кінцевому підсумку, сталого розвитку соціально-економічної системи. Є загальне розуміння, що зростаюча складність, невизначеність і швидкість змін в людській спільноті не можуть бути повністю досліджені використовуючи традиційні аналітичні підходи.

Отже, особливість аналізу соціальних мереж для систем життєдіяльності населення полягає насамперед у:

- застосуванні інтегрального аналізу систем життєдіяльності населення, що базується на багатовимірному мережевому аналізі на основі взаємодії в людському суспільстві, що проявляється в людських рухах (трудова міграція, щоденні поїздки на роботу), обміну товарами (перш за все продукти харчування), наданні послуг (грошові перекази, кредити, консультування, поширення інформації);

- поєднання якісного та кількісного аналізів, за допомогою яких можна отримати якісно нову інформацію;

- визначення географічних чинників, які впливають на вище вказані взаємодії (віддаленість, інфраструктура, природні ресурси, базові послуги);

- візуалізація територіальних патернів систем життєдіяльності населення на тематичних картах, у першу чергу електронних (інтеграція отриманих даних в ГІС);

- широке залучення при дослідженнях даних соціальних Інтернет-мереж.

Список використаних джерел

1. Немець К.А. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу / Навчально-методичний посібник // К.А. Немець, Л.М. Немець. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 172 с.

2. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навч. посібник / О.Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.

УТОЧНЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

*І.О. Доценко, к.е.н, доцент
Ю.Л. Левчук, студент
Хмельницький національний університет*

На розвиток сучасного підприємництва впливає ряд факторів, зокрема: нестабільна політична та соціально-економічна ситуація в країні, недосконале законодавство, криміналізація суспільства, влади та бізнесу, корупція, шахрайство тощо. Все це різко загострює проблему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Термін «економічна безпека» з'явився в історії української економічної теорії нещодавно, відтак його визначення не є остаточно сформованим та однозначним. З проведеного аналізу наукової літератури, ми дійшли висновку, що економічну безпеку підприємства розглядають у широкому та вузькому трактуванні [1, 2]. У широкому науковому сенсі під безпекою розуміється захищеність природно-фізіологічних, соціально-економічних і ситуативних потреб у ресурсах, технологіях, інформації та моральних ідеалів, необхідних для життєдіяльності та розвитку населення.

У вузькому розумінні економічну безпеку підприємства трактують, як захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Таким чином, проаналізувавши формулювання економічної безпеки підприємства багатьма вітчизняними вченими, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це такий стан потенціалу підприємства, за якого гарантуються найбільш ефективно його використання, стабільне функціонування господарської системи, її подальший розвиток.

До головних цілей формування економічної безпеки підприємства належать: забезпечення фінансової стійкості та незалежності; забезпечення високого конкурентного статусу; підвищення ефективності менеджменту; мінімізація руйнівного

впливу зовнішнього середовища; забезпечення функціонування підприємства у межах правового поля; захист власної комерційної таємниці [3, С. 171].

Для забезпечення економічної безпеки на підприємстві, що являє собою цілу систему, необхідно розрізнити її основні функціональні складові:

– фінансово-економічна – має на меті досягнення найбільш ефективного використання ресурсів підприємства (капіталу, персоналу, прав, інформації, технології та устаткування) з врахуванням галузевих особливостей підприємства;

– кадрова – включає в себе збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом, забезпечення професійного росту і підвищення кваліфікації працівників підприємства;

– техніко-технологічна – відповідає за ступінь відповідності технологій, які використовуються на підприємстві, сучасним світовим аналогам відносно оптимізації витрат ресурсів, модернізації виробництва, впровадження раціоналізаторських пропозицій і технічних покращень;

– правова складова – всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання діючого законодавства з врахуванням особливостей підприємств;

– екологічна – дотримання екологічних норм технології та випуску продукції, мінімізація втрат підприємства від забруднення довкілля;

– силова – забезпечення фізичної безпеки робітників підприємства та збереження його майна, протидія та запобігання рейдерству і примусовому поглинанню підприємства.

Аналізуючи можливості до підвищення техніко-технологічної та кадрової складової варто звернути увагу на їхню взаємопов'язаність і пряму кореляційну залежність. Постійне покращення технічної бази і освоєння нових технологій і новинок у галузі поруч із виваженою кадровою політикою дозволять підприємству не тільки забезпечити стабільний ріст економічних показників, але й підняти рівень мотивації і колективної відповідальності що відноситься до не економічних факторів які безпосередньо мають вплив на діяльність підприємства [3].

Аналізуючи правову і силову складові економічної безпеки не можна не звернути увагу на їхню поєднаність і взаємозалежність. Так чітке і сплановане управління службою охорони не тільки забезпечить безпеку працівників і основних засобів підприємства, але й дозволить уникнути таким не бажаним явищам як промисловий шпіонаж чи силове захоплення підприємства. Поруч з цим своєчасне і повне звітування перед регулюючими органами дозволить не тільки довести прозорість діяльності компанії але й частково диверсифікувати ризик можливості захоплення чи банкрутства підприємства.

Таким чином, в результаті вивчення сутності економічної безпеки підприємства можна зробити висновок, що вона покликана створити умови для ефективної діяльності підприємства та, в результаті, досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику, шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек та загроз.

Список використаних джерел

1. Мельник В.І. Перспективні напрямки підвищення рівня економічної безпеки підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / В.І. Мельник, Г.М. Шумська. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2016dec/3>.

2. Подольчак Н.Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник / Н. Ю.Подольчак, В. Я. Карковська. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.

3. Чаленко Н.В. Шляхи запобігання внутрішнім загрозам фінансово-економічній безпеці підприємства / Н.В. Чаленко, А.В. Химич // Міжнародний науковий журнал. – 2015.– №9. – С. 171-174.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

К.Г. Мітюхіна, студент
Науковий керівник: Т.В. Голобородько, к.е.н.
асистент кафедри обліку, оподаткування, публічного
управління та адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Актуальність даної теми визначена проблемою контролю справляння митних платежів. Через масштабні факти ухилення від сплати мита щорічно недонадходять кошти до бюджету країни.

Митні відносини виникли на території України ще в її ранню історію. Перші писемні згадки про це були у знаменитій праці Геродота «Скіфія» (V ст. до н.е.). Перші згадки про митну справу на території України пов'язані з Київською Руссю, тому, що Київ був важливим торговельним пунктом на північному розгалуженні Великого Шовкового Шляху. Митна справа у польсько-литовський період характеризується періодом становлення цехової торгівлі. Митна справа України за часів Російської імперії характеризувалася наступними ознаками: зняття мита на внутрішню торгівлю; ліквідація української митної автономії; збільшення податків на зовнішню торгівлю; винесення митних процедур на лінію державного кордону [1].

Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та Митним кодексом України, який нараховується та сплачується відповідно Митного кодексу України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [3].

У разі ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України датою виникнення податкових зобов'язань є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання митним органом у визначених законодавством випадках [2].

Аналіз літературних джерел дав можливість дійти висновку, що існують схеми ухилення від сплати податків, в т.ч. і ПДВ, що давно використовуються в Україні, серед яких [5]:

- штучне заниження ціни товару при імпорті;
- завищення ціни товару при експорті;
- оформлення декларації на товар під іншою назвою;
- перерваний транзит: вантаж, що ввозиться в Україну нібито з метою транзиту, з країни не виїжджає;
- транспортування товарів об'їзними шляхами із сусідніх держав-членів СНД (рисунок).

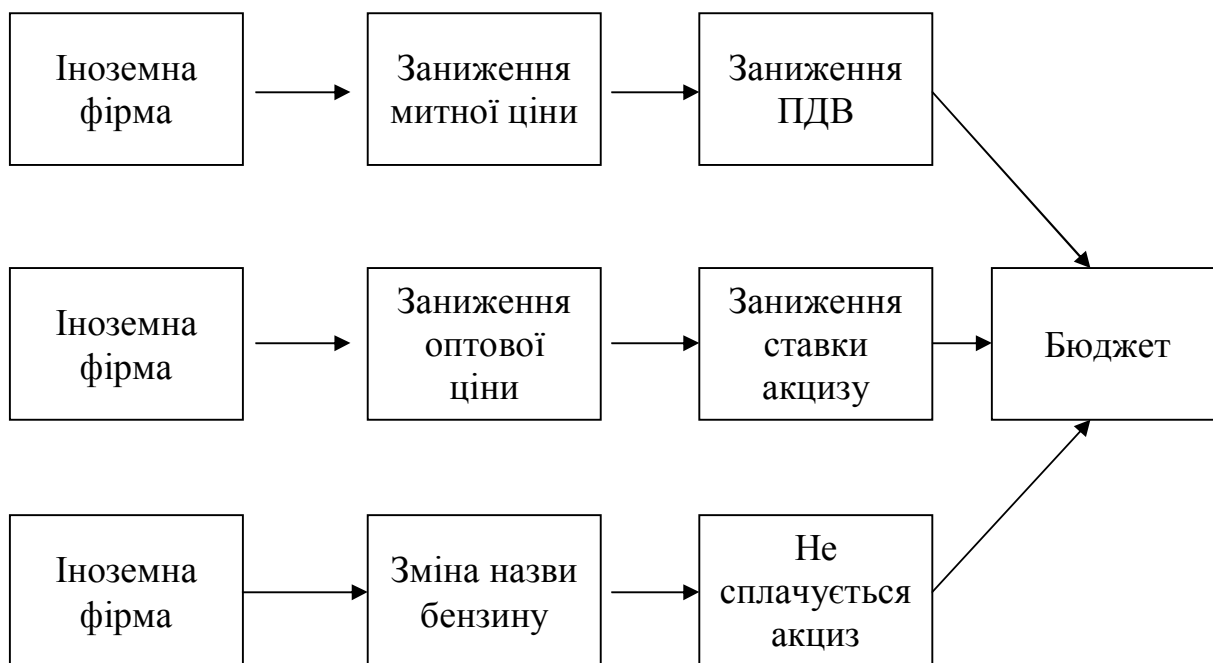

Рисунок – Ухилення від оподаткування при імпорті високооктанових бензинів

В Україні ведеться активна боротьба з ухиленням від сплати податків. Проте, ситуація вимагає значного посилення державного регулювання як у законодавчій, так і практичній системі. Але також можна стверджувати, що кількість перевірок та обсяги накладених штрафів свідчать не про ефективність діяльності податкових адміністрацій, а про те, що в умовах «непрозорого» податкового законодавства можна оподатковувати будь-кого. Здебільшого штрафи накладаються тільки за дрібні

порушення. Зростання штрафів має своїм наслідком перерозподіл прихованих доходів від платників податку до корумпованих чиновників [3].

Отже, щоб зменшити масштаби ухилення від сплати податків, необхідно, в першу чергу, удосконалити податкове законодавство. Вкрай важливим є забезпечення прозорості механізму оподаткування, визначення більш жорсткого покарання за ухилення від сплати мита.

Список використаних джерел

1. Історія розвитку митної справи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://infopedia.su/9xf3f.html>.
2. Митний кодекс України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/mk/rozdil-9/glava-42/>.
4. Ребізант Р. Примусове стягнення тільки за виконавчими документами / Р. Ребізант // Податкове планування. – 2003. – № 4. – С. 2–5.
5. Таранов І.М. Інтенсифікація боротьби з податковими деліктами / І.М. Таранов // Фінанси України. – 2003. – № 2. – С. 60-65.

ЕКОНОМІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ ГІГАНТІВ – КНР І США

*Н.О. Черепанова, старший викладач кафедри
економічних системі управління інноваційним розвитком,
Т.С. Подуфала, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Предмет дослідження: економічне становище, економічне протистояння КНР та США.

Мета дослідження: аналіз стану економічних інтересів КНР та США та їх протиріччя.

Багато років могутніми в економічному та промисловому сенсі є країни-велетні, які на світовій арені відіграють не останню роль. КНР та США надзвичайно могутні держави, які не мають відчутної конкуренції серед інших країн в галузі торгівлі, банківських справ, інвестицій. Прибутки цих країн зашкалюють, завдяки історичному надбанню обидві держави займають перші місця за рівнем розвитку [1].

І це досить актуально й необхідно тепер, оскільки країни переживають процес складного переходу від розуміння та світосприйняття до іншого. Час змін-важкий період. Він завжди потребує осмислення справжніх цінностей у житті людини, його сенсу життя, розуміння того у чому полягає процвітання країни та суспільства. Саме ці проблеми знайшли своє глибоке відображення в порівнянні таких країн-велетнів, як США та КНР, за допомогою величезного досвіду, ми зможемо проаналізувати їхні здобутки та підкреслити певні вчинки. Двополярна американсько-китайська структура, яка нині формується, дедалі більшою мірою впливатиме на ситуацію у світі й характеризуватиметься такими діями США і КНР у сфері двосторонніх відносин:

– Вашингтон намагатиметься втягнути Пекін у систему багатосторонніх організацій та участь у миротворчих і антитерористичних операціях, міжнародних форумах з вирішення різних проблем, а також протиставити йому всю азійську спільноту, щоб обмежити і «зв'язати» активність КНР у глобальному та регіональному масштабах [2];

– для зменшення свого зовнішньоторгівельного і бюджетного дефіциту США продовжуватимуть тиснути на КНР з метою ревальвування юаня і відмови від субсидування експортної продукції. Для цього Вашингтон спробує заручитися підтримкою СОТ, МВФ і «великої двадцятки» [3];

– КНР вбачає свою місію у заміні світового порядку під егідою США новим міжнародним, політичним та економічним порядком, у якому КНР відіграватиме провідну роль.

В умовах наростання стратегічного суперництва КНР може перетворитися на довгострокову загрозу для США, а загострення суперечностей, що є між ними, призвести до конфліктів і навіть до великомасштабної війни.

Втім, США і КНР сіли за стіл переговорів і погодилися нівелювати санкції. Спільними зусиллями вони досягли істотного прогресу та погодили рамки майбутньої двосторонньої угоди щодо торгівлі. На час роботи над угодою сторони заморожують підвищення мит, що підтвердили у Вашингтоні.

Міністр фінансів США Стівен Мнучін заявив про поступки у торговельній суперечці з КНР. Про це він сказав у неділю, 20 травня, в ефірі телеканалу Fox News. «Ми призупиняємо торговельну війну», – запевнив американський урядовець, цитує інформагенція AP. Мнучін також наголосив, що Вашингтон та Пекін досягли «істотного прогресу» та погодили «рамки» майбутньої двосторонньої угоди щодо торгівлі. За його словами, на час роботи над угодою сторони «заморожують» підвищення мит. Мнучін також повідомив про досягнуту домовленість значно збільшити обсяги американського експорту до КНР [4].

Раніше віце-прем'єр Держради КНР ЛюХе за підсумками переговорів у Вашингтоні заявив, що його країна не зацікавлена в торговельній війні зі США. Про це сказав ввечері в суботу, 19 травня, в інтерв'ю китайській інформагенції «Сінхуа». За словами ЛюХе, обидві країни домовилися здійснити кроки для уникнення торговельного конфлікту, а також не збільшувати митні тарифи на товари одна одної, повідомляє інформагенція ДРА.

Нагадаємо, що США та КНР напередодні опублікували спільну заяву за підсумками консультацій, пообіцявши не

допустити торговельної війни один з одним. У заяві зокрема згадуються заходи, покликані скоротити обсяг дефіциту США в торгівлі з КНР: КНР купуватиме значно більше американських товарів та послуг. Так само повідомляється про досягнення домовленостей щодо захисту в КНР американських розробок та патентів [5].

За словами Лю Хе, сторони посилять торговельну співпрацю у сферах енергетики, продукції аграрного сектора, охорони здоров'я, високотехнологічного виробництва і фінансів. Він зазначив, що така співпраця є «варіантом, завдяки якому виграють обидві сторони», оскільки сприятиме якісному розвитку китайської економіки та прагненню США вирівняти свій зовнішньоторговельний баланс.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2095282-uan-ce-vidteper-ak-dolar-a-dla-dekogo-se-krase.html>.
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2018/02/25/7172738/>.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://ua.korrespondent.net/world/3850792-tsyvilizatsiinyi-proekt-kytaui-novy-i-shovkovyi-shliakh>.
4. [Електронний ресурс] – Режим доступу :https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201803220406-cy9p.htm.
5. [Електронний ресурс] – Режим доступу :https://espresso.tv/article/2016/08/10/viyana_za_more_yak_ekin_ta_v_ashyngton_opynylysy_na_mezhi_nebezpechnogo_kon.

ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Ю.А. Балагур

*Науковий керівник: О.Б. Раца, к.е.н., асистент
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича*

Всесвітня мережа Інтернет охопила всі галузі діяльності людини. Величезними темпами розвивається сектор бізнес-послуг, що надаються за допомогою Інтернету. Серед прогресуючих напрямків, важливу роль відіграють системи Інтернет-торгівлі – електронна комерція. Цей сектор бізнесу пов'язаний з наданням послуг або продукції кінцевому споживачеві. Основний тип даних систем – електронний магазин – автоматизована система електронної торгівлі в мережі Інтернет.

Безпека є ключовим питанням для впровадження електронної комерції. Основною перешкодою, що виникає на шляху розвитку ринку Інтернет-платежів, є психологічний фактор, пов'язаний з усвідомленням загрози потенційного шахрайства. Люди досі не розглядають Інтернет як безпечне середовище, чому сприяє об'єктивна інформація про ступінь безпеки роботи в Інтернеті. Опитування показують, що найбільше люди бояться потенційної загрози отримання будь-ким їх персональних даних при роботі через Інтернет. За даними платіжної системи VISA близько 23 % транзакцій з банківськими картами так і не виробляються через острах клієнта ввести запитувану електронним магазином персональну інформацію про клієнта. В результаті, люди головним чином використовують Інтернет в якості інформаційного каналу для отримання цікавої для них інформації [1].

Прийнято виділяти такі види ризиків шахрайства з електронними грошима в мережі Інтернет:

- ризик дублювання технічного пристрою (електронного гаманця або жорсткого диска комп'ютера);
- ризик зміни або дублювання відомостей або програм;
- ризик зміни повідомлень;
- ризик крадіжки;

– ризик відмови операцій [2].

Заходи, що вживаються учасниками електронної комерції для забезпечення безпечних розрахунків в мережі Інтернет досить різноманітні.

Перш за все, це навчання власників банківських карт мінімальним навичкам для забезпечення власної безпеки: користування тільки знайомими Інтернет-ресурсами, вивчення порядку доставки товарів і надання послуг, перевірка використання інтернет-комерсантом сертифікованих протоколів, які гарантують безпеку переданої інформації [3].

Одним з ефективних напрямків захисту інформації є криптографія або криптографічна інформація, широко застосовувана в різних сферах діяльності в державних і комерційних структурах [4].

На відміну від традиційних систем шифрування, в яких один і той же ключ використовується і для шифрування, в методах несиметричного шифрування – системах з відкритим ключем, передбачені два ключа, кожен з яких неможливо обчислити з іншого. Один ключ – відкритий, використовується відправником для шифрування інформації, інший – закритий, одержувач розшифровує отриманий зашифрований текст. Електронний цифровий підпис – механізм частіше використовується при обслуговуванні банками компаній, але іноді його пропонують і індивідуальним клієнтам. Перевага електронного цифрового підпису в тому, що вона дозволяє однозначно ідентифікувати користувача. Недолік же полягає в тому, що електронний цифровий підпис також може бути вразливий для шахраїв. Зловмисники можуть дістатися до ключа від цифрового підпису, заразивши комп'ютер шкідливим програмним забезпеченням.

Але все ж вирішити проблему забезпечення надійності інформаційної безпеки виключно за допомогою технічних засобів і програмного забезпечення неможливо. На думку фахівців, захист корпоративних інформаційних систем залежить від ряду факторів: на 30% – від застосовуваних технічних рішень; на 40% – від проведених в установі організаційних заходів і на 30% – від морально-етичного стану суспільства і загальнокультурного рівня користувача [5].

Необхідно пам'ятати, що проблеми безпеки онлайн-послуг пов'язані також і з відсутністю нормативно-правової бази: закону про електронно-цифрового підпису, комплексу нормативних актів, які прямо регулюють права і обов'язки учасників обороту онлайн-фінансових послуг, гарантій щодо виконання розпоряджень, відданих в електронній формі, тлумачення подібних операцій відповідними контролюючими та наглядовими відомствами, всі ці обставини гальмують розвиток електронних банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Годовський І.П. Безпека платежів в Інтернеті. / І.П. Годовський. – Харків: Інтер, 2001. – 240 с.
2. Горюк Є.В. Електронні гроші: розвиток, напрямки використання в сучасній банківській практиці / Є.В. Горюк, О.В. Котина. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bankir.ru/tehnologii/s/elektronnie-dengi-razvitie-napravleniya-ispolzovaniya-v-sovremennoi-bankovskoi-praktikeokonchanie-1373402/>.
3. Гончаров В.В. Безпека і захист інтернет-платежів / В.В. Гончарова // Розрахунки і операційна робота в комерційному банку. – 2010.
4. Мухачев В.А. Інформаційна технологія. Криптографічний захист інформації. Процедури вироблення і перевірки: навч. посіб. / В.А. Мухачев, В.А. Хорошко. – Київ : Знання, 2007.
5. Тимошкин А.В. Еволюція фінансового контролю тіньової економіки. Захист інформації та технологій – умова стабільності банківської системи / А.В. Тимошкин // Банківська справа. – 2009.

СЬОГОДЕННІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

А.Д. Швець

*Науковий керівник: М.В. Гутник,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Потреба в безпеці є базовою, основною потребою як окремої людини, так і держави та суспільства в цілому. Економічна безпека стала однією з найгостріших та найактуальніших проблем у наш час, зважаючи на нестабільну економічну і політичну ситуацію в Україні. Враховуючи те, що економічна безпека є частиною національної безпеки, її фундаментом і матеріальною основою, наявність загроз економічній безпеці обумовлює також пряму загрозу національній безпеці держави. Тому актуальність вивчення стану економічної безпеки безумовна: внаслідок негативного розвитку факторів політичного, економічного та соціального характеру, економічна безпека в Україні знаходиться на низькому рівні, що й спонукає активно досліджувати дану проблему.

Економічна безпека – стан економіки, при якому забезпечується високий і стійкий економічний ріст; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях[1]. Про загрози, які можуть чинити негативний вплив на економічну безпеку, свідчать показники економічної безпеки, які, в свою чергу, є якісними та кількісними показниками процесів, що відбуваються в різних сферах суспільного життя держави. Наприклад, найбільш яскравими індикаторами, що свідчать про зниження рівня економічної безпеки України, є зменшення ВВП, зниження рівня і якості життя громадян, збільшення безробіття, погіршення стану технічної бази суб'єктів господарювання, імпортна залежність, наявність значного внутрішнього і зовнішнього боргу. Варто згадати також фінансовий аспект, а саме стан фінансової системи країни. Сутність даної проблеми в

тому, що фінансова система за роки незалежності все ще не набула характеристик, які властиві ринковій економіці.

Причини виникнення і розвитку кризових ситуацій, що становлять загрозу для економічної безпеки України, були структуровані й описані багатьма українськими та світовими політологами, істориками та економістами [2]. Згрупувавши та пояснюючи їх, отримуємо наступне:

– дезорганізація і криміналізація економічної діяльності, а також доволі високий рівень корупції у порівнянні з європейськими країнами, уповільнюють розвиток і становлення фінансової системи України. Це позначається на зниженні рівня економічної безпеки, що впливає на відсутність задоволення економічних інтересів як окремих індивідів, суспільства та регіонів, так і всієї країни;

– у зв'язку з тим, що Україна імпортує велику кількість продукції та енергетичних ресурсів, підсилюється деградація національної промисловості та збільшує кількість безробітних. Таким чином, проблеми у ресурсному забезпеченні передують руйнуванню виробничо-технічного потенціалу країни і зниженню трудового потенціалу громадян. Імпортна залежність стосовно енергетичних ресурсів, як показує практика минулих років, час від часу призводить до появи зовнішніх боргів. Так зване «Газове питання», яке вже протягом тривалого часу залишається не вирішеним на політичному рівні, в момент свого загострення завдає удару економіці та економічній безпеці;

– нерівномірне податкове навантаження на суб'єкти господарювання обумовлює ухилення від сплати податків і витік капіталу за кордон. Нестача бюджетних коштів породжує ряд проблем фінансування, що в свою чергу запускає ланцюгову реакцію підриву сфер політичного, економічного та соціального життя суспільства.

– до внутрішніх організаційних проблем також слід віднести неадекватність нормативно-правової бази, невідповідність деяких нормативно – правових актів сучасним вимогам юридичної практики, що призводить до зниження управлінської та виконавчої дисципліни.

Аналізуючи проблеми, наведені вище, доречно запропонувати наступні механізми та заходи щодо запобігання загроз економічній безпеці країни.

1. Недопущення надмірної імпортозалежності економіки країни, при якій вона поступово втрачає свою незалежність.

2. Обмеження безробіття на тому рівні, що не викликає соціальних потрясінь.

3. Удосконалення антикорупційного законодавства та механізму боротьби з корупцією.

4. Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, зокрема сільськогосподарської, авіабудування і автомобілебудування, щоб посилити положення національних товаровиробників на внутрішніх і світових ринках.

5. Удосконалення нормативно-правової бази в сфері економіки.

Таким чином, питання економічної безпеки в Україні потребує подальшого вивчення та вирішення.

Список використаних джерел

1. Вечканов Г.С. Економічна безпека: підручник для вишів / Г.С. Вечканов. – Київ : Знання, 2007. – 374 с.

2. Милюха Г.В. Актуальні питання економічної безпеки України / Г.В. Милюха, А.С. Чумакова. [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Ekon/851/09mgvbcu.pdf> (дата звернення 15.05.2018 р.).

НЕФТЯНАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ В МИРОВОМ ХОЗЯЙСТВЕ

*М.И. Косюк, студент
Н.А. Черепанова, старший преподаватель кафедры
экономических систем и управления инновационным
развитием
Одесский национальный политехнический университет*

Нефть – это природный ресурс, который позволяет получать множество продуктов, применяется во многих отраслях и является главным источником доходов для многих государств. Нефтяная промышленность воздействует на все сферы экономики, т.е. любые изменения цен, темпов и уровня добычи нефти и сопутствующих веществ ведут за собой последовательную цепочку изменения цен, уровня производства почти во всех сферах производства и экономических системах.

На данный момент главными экспортерами нефти являются Россия, США и Саудовская Аравия. В начале 2018 г. США стали второй страной-экспортером нефти, опередив Саудовскую Аравию и увеличив свой экспорт в два раза по сравнению с прошлым годом. К концу 2018 г. прогнозируется, что штаты станут главным экспортером нефти, сместив Россию. В странах Организации экспортеров нефти (ОПЕК), наоборот, экспорт нефти падает, что связано с договоренностью о снижении предложения на рынке нефти.

Крупным потребителем стала Китайская Народная Республика, в которой импорт вырос на 10% за 2017 г. Тем не менее, Китай может в ближайшем будущем отказаться от импорта. В начале декабря 2017 г. было объявлено, что в Джунгарской впадине обнаружено крупное нефтяное месторождение, запасы которого могут составить более 1 млрд т. Однако, для выявления коммерческих запасов нефти необходимы длительные геологоразведочные работы.

Японская экономика ежедневно нуждается в 4,5 млн. барр. нефти. Зависимость местной нефтеперерабатывающей промышленности от внешних закупок составляет 97%, в

недалеком будущем составит 100%. Основным поставщиком является Саудовская Аравия.

Индия импортирует 82,1% потребляемой нефти, и ее крупнейшим торговым партнером является ОПЕК. Картель покрывает около 85% национального импорта нефти и 94% поставок природного газа. При этом общие расходы Индии на закупки «черного золота» в декабре 2017 г. были уже на 34,94% выше, чем в том же месяце 2016 г. [1]

Как стоимость любого товара, цены на нефть зависят от спроса и предложения. На эти две составляющие влияет множество факторов: политическая нестабильность; случайные факторы, затрудняющие транспортировку (аварии, природные катаклизмы); общее состояние мировой экономики. В последние годы на ценообразование нефти значительно повлияла сланцевая революция в США, которая привела к перенасыщению рынка нефтью и падению цен с 100\$ до 50\$ за баррель в 2014 г. Это заставило страны ОПЕК и Россию объединиться и подписать соглашение ОПЕК+ об уменьшении добычи нефти. Для стран-участников картеля важно сохранять цены на высоком уровне, так как экономика большинства из них зависит именно от нефтяной промышленности. ОПЕК+ устанавливает суммарный лимит добычи нефти для участников соглашения, корректирует этот лимит с учетом положения дел на мировом рынке и контролирует соблюдение установленных квот. Сделка предполагает ежедневное снижение объема добычи нефти производителями нефти, включая Россию, на 1,8 млн баррелей с базового уровня производства в октябре 2016 г. Саудовская Аравия обязалась в рамках договоренностей снизить свою нефтедобычу на 500 тысяч баррелей в сутки, Россия – на 300 тысяч баррелей.

Соглашение ОПЕК+ дало результат: произошел скачок цен с 47 до 55 долларов за баррель, однако США такая цена показалась рентабельной, и они продолжали увеличивать добычи. В апреле 2017 г. цены снова упали, тогда же было решено продлить действие соглашения до марта 2018. Под конец года цены резко поднялись до 65\$, однако это было связано с аварией на нефтепроводе Forties и взрывом нефтепровода в Ливии. В начале

2018 г. цены увеличились и в мае составили 78 долларов за баррель. Поддержать цены на стабильном уровне должно продление сделки ОПЕК+ и рост мирового спроса на нефть. Успешность сделки по-прежнему будет зависеть от согласованности действий участников ОПЕК+, но, в целом, прогнозируется продолжение увеличения цен на нефть.

Проанализировав состояние нефтяной промышленности, можно с уверенностью сказать, что добыча нефти и газа является отраслью, требующей существенных капиталовложений, но, с другой стороны, нефтяная промышленность существенно пополняет бюджет страны, поставляющей нефть в менее промышленно развитые регионы. Колебания стоимости на нефть существенно влияют на соотношение стоимостей валют и акций промышленных гигантов. Мировая торговля нефтью по своим масштабам, экономической и политической значимости является одним из важнейших элементов современных мирохозяйственных связей, ведь в экспортно-импортных операциях с нефтью участвуют все без исключения страны мира.

Список використаних джерел

1. InternationalEnergyAgency – OilMarketReport [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.oilmarket.ru/>.
2. Oil and Gas Journal (OGJ), октябрь 2009 г. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ogj.ru/>.
3. Мировая экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С.Булатова. – М.: Экономист, 2005.

ЭЛЕКТРОННЫЕ ДЕНЬГИ: ВИДЫ, СУЩНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ. КРИПТОВАЛЮТА.

В.М. Гайдаенко, студент

В.В. Гайдей, студент

*Н.А. Черепанова, старший преподаватель кафедры
экономических систем и управления инновационным
развитием*

Одесский национальный политехнический университет

Авторы современной научной литературы дают полную и многостороннюю оценку традиционным банковским формам расчетов, а также подробно описывают виды и способы наличных и безналичных расчетов. Появились так называемые виртуальные деньги, криптографическая валюта, а также множество новых способов расчетов электронными деньгами. Сущность электронных денег до сих пор является предметом дискуссий. Одни ученые склонны относить их к безналичным деньгам. Другие утверждают, что это новая форма наличных денег. Неоспоримые преимущества электронных денег, такие как высокая скорость совершения транзакций, низкие комиссии и высокая степень защиты денежных средств отчетливо видны уже в настоящее время.

Еще пять лет назад такого понятия, как «биткойн», не существовало. В настоящее время в связи с возросшей активностью в использовании электронных платежных средств, интернет-кошельков, систем интернет-банкинга и других видов «виртуальной наличности» интерес к рассматриваемой криптовалюте значительно вырос. В нескольких странах, таких как Таиланд, Китай, США, использование биткойна как средства оплаты находится под запретом или ограничено на законодательном уровне. Самым простым способом получения биткойнов является их покупка. Это происходит на определенных площадках. Передача биткойнов осуществляется напрямую (без посредничества каких-либо финансовых организаций), отмена транзакций невозможна.

Одним из главных свойств биткоина является анонимность – возможность любому пользователю создать кошелек и свободно получать и передавать биткойны с его помощью. Все транзакции являются публичными, но отправитель и получатель средств остаются анонимными. Биткойны и любые транзакции, связанные с ними, невозможно отследить. Этот факт делает указанную «валюту» распространенным средством оплаты в интернет-казино, а также при обороте в теневом секторе экономики. Протокол разработан таким образом, что биткойн устойчив против внушительного списка атак, в том числе против DDoS-атак.

Однако при всех перечисленных преимуществах необходимо отметить и недостатки указанной «валюты»:

- невозможность возобновить потерянный пароль от биткойн-счета, так как процедур восстановления пароля не предусмотрено;

- невозможность возврата биткойнов или отмены транзакции;

- рост количества мошеннических операций;

- потребность в больших ресурсах для генерации новых биткойнов;

- невозможность доказательства факта кражи или мошенничества биткойнов;

- проблема расчета налогов в случае использования биткойнов в интернет-магазинах;

- существование законодательных ограничений во многих странах.

ChinaUnionPay ЧжунгоИньлянь – национальная платёжная система Китая. По состоянию на август 2016 г., платёжные карты UnionPay принимаются в 157 странах мира, в частности, в более чем 1 млн. банкоматов. Долгие годы бесспорными лидерами мирового рынка являлись системы Visa и Mastercard, но по мере развития Китая в целом и китайской экономики в частности, на первый план вышла система China UnionPay, составив достойную конкуренцию упомянутым выше компаниям.

Всё это свидетельствует о самых серьёзных намерениях китайской корпорации. Компания UnionPay не считает китайский

рынок единственным полем своей деятельности, она стремится освоить новые горизонты, предоставляя свои услуги теперь уже не только китайским гражданам.

Электронные деньги – об инфляции можно забыть. Эпоха электронных денег вновь вернется к стабильности цен и ликвидации инфляции как политэкономического явления. Понять это несложно. Так как электронные деньги будут едины, то и цены во всем мире будут едины. Нет, конечно, будут естественные различия в ценах. Но в основном цены будут иметь отклонения, связанные с естественными экономическими условиями.

В заключение необходимо отметить, что использование электронных денег остается выбором каждого пользователя. Идет процесс становления новой валюты, скачки курса демонстрируют ее нестабильность, хотя отсутствием стабильности в настоящее время отличаются многие реальные валюты. В связи с низкой комиссией и возможностью использования электронных денег как для расчетов на внутреннем рынке, так и для международных переводов, количество пользователей будет расти.

Список використаних джерел

1. Выпущены карты China UnionPay // ChinaPRO: деловой интернет-журн. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.chinapro.ru/rubrics/1/43/>
2. Криптовалютный рынок. Анонимность криптовалют. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://cryptonet.biz/ru/anonimnost-kriptovalyut-kak-poteryat-i-kak-sohranit-pri-perevodah/>.
3. Электронные деньги – мир без границ. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://not.upsref.ru/00861059.html>.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІННОВАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Ю.А. Балагур

*Науковий керівник: С.І. Белей, к.е.н., доцент
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича*

XXI століття характеризується, перш за все, вступом цивілізації в інформаційну епоху свого розвитку, яка пов'язана з формуванням нової глобальної економіки, заснованої на знаннях. Пріоритетним напрямком її розвитку є вдосконалення інноваційної системи, що представляє основу для стимулювання науково-технічного прогресу.

Одним з можливих шляхів виходу України з кризи є інноваційний технологічний розвиток на основі врахування досвіду найбільш успішних в цьому відношенні країн. Поряд з позитивними факторами (наявність інвестицій і високого технологічного потенціалу) спостерігається і негативний вплив цих факторів. Часто відбувається вкладення додаткових інвестицій у вдосконалення існуючих технологій, що відволікає кошти від нових технологій, що містять більший потенціал в своєму використанні. Тому, незважаючи на значні труднощі у формуванні ефективної національної економіки України на основі інноваційного розвитку, країна має певні можливості для свого технологічного розвитку [1].

Економіка України так і не змогла перейти на інноваційну модель розвитку. Разом з тим, саме вдала стратегія, в основі якої лежить інновація, дозволяє країнам в короткі терміни здійснювати економічні прориви. Досвід другої половини ХХ ст., а також першого десятиліття ХХІ ст. неодноразово демонстрував, що навіть за десятирічний термін можна отримати чудові результати у вигляді створення космічних кораблів, телебачення, мережі Інтернет та іншого. Пошук причин слабкості інноваційного процесу в національній економіці показав наявність проблем. Інноваційний процес слабкий тому, що зустрів на своєму шляху сили, що перешкоджають його розвитку.

У комплексі організаційно-економічних проблем інноваційного розвитку економіки України можна виділити три основні групи:

- проблеми узгодження інтересів;
- технологічні проблеми;
- системні проблеми [2].

Сучасний стан економіки України характеризується несприйнятливістю її до нововведень і, як наслідок цього, економічний і технологічний застій і руйнування науково-технічного потенціалу. Крім того, зростає потік іноземних технологій, що пригнічує розвиток національної інноваційної системи, що створює реальну загрозу технологічній безпеці вітчизняного виробництва. Однак злам існуючих в Україні традицій – вкрай складна проблема навіть з метою створення системної інновації. Нова інноваційна хвиля вимагатиме формування системи захисту інтелектуальної власності, а в сформованих на даний момент умовах швидка зміна традицій в плані формування громадянського суспільства європейського типу виглядає поки що, як важко здійсненне завдання. Незавершеність розвитку значної частини нижчих технологічних укладів буде відволікати значні фінансові та інвестиційні ресурси в Україні ще деякий час. І цей дуже потужний фактор гальмування інноваційного процесу не сприяє розвитку вищого технологічного укладу [3].

Для формування розвиненої інноваційної структури в країні державним органам необхідно зробити три принципово важливі речі.

По-перше, почати управляти зі зворотним зв'язком – формулювати цільові індикатори, що дозволяють оцінювати результативність витрат, по суті, оцінювати власну корисність.

По-друге, будувати свої програми таким чином, щоб за рахунок суспільних ресурсів отримати ринкові, комерційні ефекти.

По-третє, підвищувати якість продукції та послуг бюджетних організацій, так як при інших рівних (наприклад, гарантованої кошторисної забезпеченості) вони починають конкурувати за ресурси.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (Із змінами, внесеними згідно із Законом №5460-VI (5460-17) від 16.10.2012 р.) // Відомості Верховної Ради України. Офіційне видання. – Київ : Парламент. вид-во. – 2012. – № 19-20.

2. Єрмолаєва В. Особливості та проблеми інноваційного розвитку в Україні / В. Єрмолаєва. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_6/files/EC610_46.pdf.

3. Юрченко О. Ю. Інноваційний шлях розвитку АПК України в умовах глобалізації: сучасний стан, проблеми та перспективи / О.Ю.Юрченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії / Полтава: ПДАА. – 2012. – Т. 3. – Вип. 1 (4). – С. 115-125.

СЕКЦІЯ 3 ТРЕНДИ ІННОВАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

ЄС ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ ОДЕЩИНИ

*Забарна Е.М., д.е.н., професор,
завідувач кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

В останні роки відбувається активізація взаємовідносин Європейський Союз (ЄС) з сусідніми державами. Ще у 2004 р. ЄС розробила політику Європейського сусідства, головною метою якої стало посилення політичної, економічної та культурної співпраці, а також досягання свободи та демократії для забезпечення безпеки та стабільності держав. Від часу започаткування відносин між Україною та ЄС минуло 25 років. Пройдено складний шлях, але за цей період і в Україні, і в ЄС відбулися помітні зміни, які дали змогу вивести на високий рівень двосторонні відносини і з надією дивитися у майбутнє. Подальше просування України на шляху інтеграції в ЄС неможливе без підвищення ролі регіонів. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблематика формування сучасних та ефективних регіональних студій в Україні.

Регіональні студії – це комплексна категорія, термін, якій відповідає дослідженню та моніторингу процесів, що відбуваються в регіоні: історико-культурних, культурно-етичних, соціально-економічних, політичних, економіко-географічних, еколого-природничих та ін. [1]. В загальному розумінні, такий підхід асоціюється з роботою аналітика широкого профілю, що передбачає, окрім іншого, роботу щодо розробки стратегій соціально-економічного розвитку, прогнозування бюджетів регіону, маркетингу територій, тощо. Цілком логічним є врахування в цьому напрямку діяльності професійних лобістів

різних рівнів. Важливою складовою досліджень в напрямку розвитку регіональних економічних студій є формування механізмів підвищення конкурентоспроможності регіонів в міжнародній, соціальній, екологічній, економічній та ін. сферах. Регіональні студії створюють аналітичну базу для прийняття рішень в сфері регіонального розвитку, навіть мають певну місцеву локацію. Одночасно, вони можуть створювати передумови для формування транснаціональних економічних і культурних зв'язків.

В Європі спостерігається посилення інтеграційних процесів, роль регіонів в економічному та політичному житті ЄС набуває все більшого значення. У рамках Плану дій Україна-ЄС пропонується ціла низка заходів, реалізація яких дозволить значно посилить зв'язки між Україною та ЄС. Цей план підтримує політичні та економічні реформи України, однак для досягнення успіху потрібні будуть значні зусилля з обох сторін [2]. План дій включає елементи, спрямовані на посилення демократії та підготовку України до повноправного членства в СОТ, що є ключовою умовою для можливого створення зони вільної торгівлі (рисунок). У ньому також та передбачено кроки, спрямовані на поглиблення діалогу в енергетичній, закріплено бажання ЄС обговорювати питання спрощення візового режиму транспортній і екологічній галузях. Крім цього План дій передбачає участь України у деяких програмах ЄС. Планом дій визначено такі пріоритети: подальше посилення стабільності та ефективності інститутів, які гарантують демократію та верховенства права; забезпечення демократичного проведення в Україні виборів відповідно до стандартів ОБСЄ; забезпечення поваги до свободи слова та ЗМІ; розробка можливостей для розширення українсько-європейських консультацій щодо управління кризовими ситуаціями; розширення співпраці у сфері розброєння та нерозповсюдження військових конфліктів; розширення співпраці у сфері спільної сусідської та регіональної безпеки, зокрема ефективне вирішення питань прикордонного характеру [2].

Рисунок – Основні програми технічної допомоги ЄС

Виходячи з вказаних пріоритетів, безпосередньо в Одеській області велика увага приділяється реалізація регіональної складової євроінтеграційної стратегії України. Одеська область є справжньою брамою ЄС. Вона має спільні кордони з Молдовою та Румунією, а також морське сполучення з Болгарією, Туреччиною та іншими сусідами ЄС, такими як Грузія. Етнічна різноманітність населення області вже декілька сторіч відбиває її відкритий та щирий характер. Гармонія, в якій співіснують різні народи, та культурні цінності, що вони привносять, вже давно перетворили Одесу на культурний центр, привабливий для життя. Такі положення цілком відповідають вимогам становлення регіональних студій в Одеському регіоні.

Одним з найголовніших завдань Одеської області є активізація зв'язків з європейськими регіональними організаціями. Одеською областю накопичений значний досвід участі у міжнародних організаціях. Сьогодні Одеська область є єдиним регіоном України, який приймає активну участь у роботі шості міжнародних європейських організацій: асамблея європейських регіонів; асоціація європейських прикордонних регіонів; конференція приморських регіонів Європи; Єврорегіон «Нижній Дунай»; робоча співдружність придунайських країн; асамблея європейських виноробних регіонів. Сьогодні Одеса є членом таких відомих організацій як Євроміста та Міжнародна рада з місцевих екологічних ініціатив (ICLEI), Міжнародний Чорноморський Клуб, учасник проекту DONAУHANSE. Слід також зазначити, що Одещина є одним з найбільш інвестиційно привабливих регіонів України. Основними іноземними інвесторами у економіку міста є Кіпр, Великобританія, Нідерланди, Німеччина, Греція та інші країни ЄС, що є доказом підвищення ролі європейської спільноти у інвестиційних процесах на регіональному рівні.

Реалізація плану дій «Україна-ЄС», в цілому, дозволить інтенсифікувати міжрегіональне та транскордонне співробітництво, економічні зв'язки, що сприятиме прискоренню процесу інтеграції України до ЄС. Враховуючи інформаційно-іміджеву та роз'яснювальну направленість програми очікується, що за результатами виконання запланованих заходів відбудеться

підвищення наступних показників: збільшення кількості обізнаних громадян щодо євроінтеграційних процесів в області; рівень підтримки громадянами області вступу України до ЄС до 60-65%; зростання експорту Одеської області в країни ЄС у найближчі 3 роки на 15-20%, або на 85-100 млн. дол. США щорічно; збільшення обсягів залучення міжнародної технічної допомоги на 50-70%. У цілому, заходи з формування регіональних студій в Одещині являють собою систему послідовно реалізованих дій, що надасть інтенсивного поштовху для підвищення інтеграційного рівня Одеського регіону з країнами ЄС.

Список використаних джерел

1. Забарна Е.М. До питання формування методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України / Е.М.Забарна // Проблеми економіки. – 2017. – №2. – С.169-175.
2. Zabarna E. Regional constituent of integration process of Ukraine in the European space / E. Zabarna // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – №4. – С. 241-249.

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*С.Б. Колодинський, д.е.н., доцент
Одеська державна академія будівництва та архітектури
І.Г. Брітченко, д.е.н., доктор хабілітований,
професор кафедри економіки і технічних наук
Державний вищий навчальний заклад імені Станіслава
Тарновського м.Тарнобжег, Польща*

Важливим напрямком структурних зрушень передусім у виробничій сфері України є структурна перебудова, суттєвий перехід до зростання інтелектуальних, наукомістких галузей, ресурсозаощаджуваних та енергозберігаючих високоефективних сучасних технологій, використання досягнень науки та техніки. Для цього необхідно організаційну структуру інноваційного менеджменту поставити у відповідність до тих процесів, що протікають у виробничих сферах, досягти ідентичності та синхронності дій всіх структурних елементів соціально-економічної системи країни.

Управління здійснюється шляхом впливу на визначені фактори структурних схем, тобто на властивості та елементи об'єкта управління в цілому, властивості всіх складових елементів системи, їх зв'язки з іншими елементами даної системи, а також зв'язки об'єкта управління із зовнішнім середовищем. Сам процес впливу на ті чи інші фактори управління відноситься до складної сукупності інструментів - методів управління та ресурсів управління. Разом із тим, здатність регіональних інноваційних структур відтворювати, акумулювати та ефективно використовувати свої ресурси є такою категорією, яку можна віднести до факторів управління. Так як об'єкт управління інноваціями володіє якостями цілісності, зміна стану того чи іншого фактору під впливом управляючої дії, що призводить до зміни стану самого об'єкта управління – інновації, як в цілому, так і окремих її складових частин. Для спрощення процедури прийняття рішень в процесі управління

інноваціями, необхідно розчленити об'єкт управління на його структурні складові, але при умові не порушувати внутрішніх діалектичних зв'язків між його складовими елементами [1, С. 41-44].

Виходячи з вище сказаного, всяку регіональну науково-технічну виробничу систему можна представити як складну сукупність елементів, що здатна розчинятися на декілька менш складних об'єктів. Оскільки об'єкт управління представляє собою складну сукупність соціально-економічних та науково-технічних відносин, які створюють цілісну систему, для формування такого ж цілісного механізму управління такою системою необхідно виявляти не окремі фактори впливу, а всю комплексну систему факторів управління системою, різних за своїм походженням і складом інструментів. Склад і структура системи управління визначається на основі наступних принципів:

- системна множина факторів управління є образом об'єкту управління і його зовнішнього середовища;

- система факторів управління має зовнішню, внутрішню та ієрархічну структури: зовнішня структура відбиває взаємозв'язки внутрішніх та зовнішніх факторів, внутрішня структура відображає взаємозв'язки внутрішніх факторів між собою, ієрархічна структура – співпідпорядкованість усіх факторів;

- значимість факторів управління визначається цілями управління: для досягнення певної мети існує цілий ряд пріоритетних факторів [2, С. 3-7].

Необхідність активного інтеграційного поєднання факторів управління інноваціями в складну систему і активні форми їх менеджменту підтверджується дослідженнями та накопиченим досвідом світового менеджменту. Існує кілька моментів, що пояснюють складну ситуацію, що активізації інноваційного менеджменту в регіональних системах.

По-перше – направлення інновацій у виробничі системи із низькою ефективністю: коли організація виробництва знаходиться на низькому рівні, якість продукції низька, персонал не володіє достатньо високим рівне кваліфікації і не

несе відповідальності за виконану роботу, то навіть саме сучасне обладнання не забезпечить росту продуктивності праці та її ефективності.

По-друге – інновації, направлені у погано організоване виробництво не дають очікуваних результатів в силу створення декомпаративних умов їх співіснування і співставлення. Тільки після раціоналізації операцій усередині самої системи можна очікувати їх композиційного взаємоув'язування.

По-третє – інновації направляються як правило на втілення у виробництво праці та ресурсозберігаючих технологій, на скорочення витрат робочої сили, в той час як більш високу вагу мають безпосередньо матеріало- та фондозберігаючі технології при ефективній системі управління на базі комп'ютерної технології.

По-четверте – складне та гнучке виробниче обладнання використовується у свої більшості не за призначенням, а іноді там де можна задіяти менш коштовне та цінне устаткування.

Вказані доводи підтверджують думку про необхідність формування системи факторів управління науково-технічним розвитком виробництва та утворення ряду кращих, більш передбачуваних факторів, що узгодяться з визначеними цілями управління, тобто необхідно наряду з інноваціями формувати раціональні форми інноваційного менеджменту.

Список використаних джерел

1. Грищенко А.А. Логіко-історичні засади кардинальних економічних змін переходу до реконструктивного розвитку / Грищенко А.А. // Економіка України. – 2017. – №5-6. – С.39--57.
2. Паламарчук О.М. Сіткова організація підприємництва як чинник інноваційного розвитку економіки О.М.Паламарчук, Г.М. Паламарчук // Проблеми науки. – 2017. – №9. – С.2-7.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ

*О.В. Ляховська, к.е.н., молодший науковий співробітник
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долишнього НАН України»*

Ефективне функціонування промислових підприємств в сучасних умовах вимагає впровадження технологічних, наукових, управлінських інновацій. В Україні частка промислових підприємств, що впроваджували інновації зростає і становила у 2017 р. – 14,3 %, у 2016 р. – 16,6 %, у 2015 р. – 15,2 %. Водночас, питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової залишається дуже малою (2014 р. – 2,5 %, 2015 р. – 1,4 %, 2016р. – 6,1 %). Окрім того, у 2017 р. запроваджено майже вдвічі менше технологічних процесів і виробництва нових видів інноваційної продукції у порівнянні з 2016р. (у 2016р. – 3489 процесів, у 2017 р. – 1831 процесів; у 2016 р. – 4139 найменувань інноваційної продукції, у 2017 р. – 2387 найменувань).

Про зниження темпів інноваційного розвитку промислових підприємств регіонів свідчить зменшення кількості інноваційно активних підприємств (рис.1).

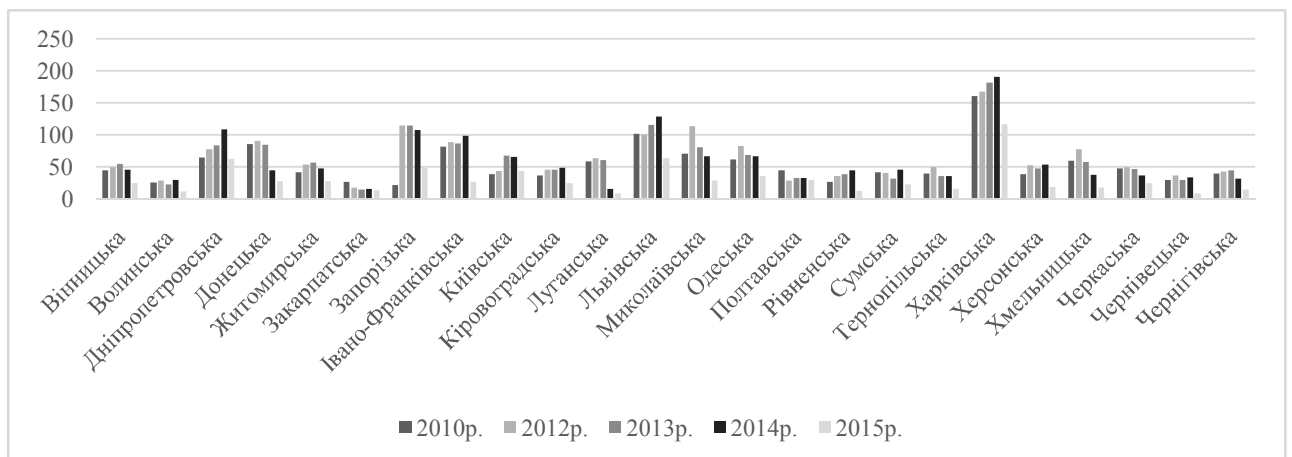

Рис.1 – Кількість інноваційно активних підприємств у промисловості регіонів за 2010-2015 рр. [1, С.661]

У 2015 р. порівняно з 2010 р. кількість інноваційно активних промислових підприємств зросла тільки у Київській області (з 39 підприємств у 2010 р. до 44 у 2015 р.). У інших областях кількість таких підприємств зменшилась, зокрема, у Донецькій (2010 р. – 86 інноваційно активних підприємств, 2015 р. – 28), Івано-Франківській (2010 р. – 82, 2015 р. – 27 підприємств) та у Луганській (2010 р. – 59, 2015 р. – 9 підприємств).

Рушійним фактором розвитку інновацій є їх фінансування. Для промислових підприємств України характерним є самофінансування інноваційної діяльності (рис.2), в чому на наш погляд основна проблема інноваційного розвитку промисловості регіонів.

Вітчизняними інвесторами профінансовано інноваційну діяльність промислових підприємств у 2017 р. тільки у Житомирській (16,23 % від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності), Харківській (14,09 %), Сумській (6,38 %) та Київській (0,04 %) областях. Фінансування інновацій промислових підприємств іноземними інвесторами у 2017 р. було у Сумській (14,88 %) та Закарпатській (2,38 %) областях.

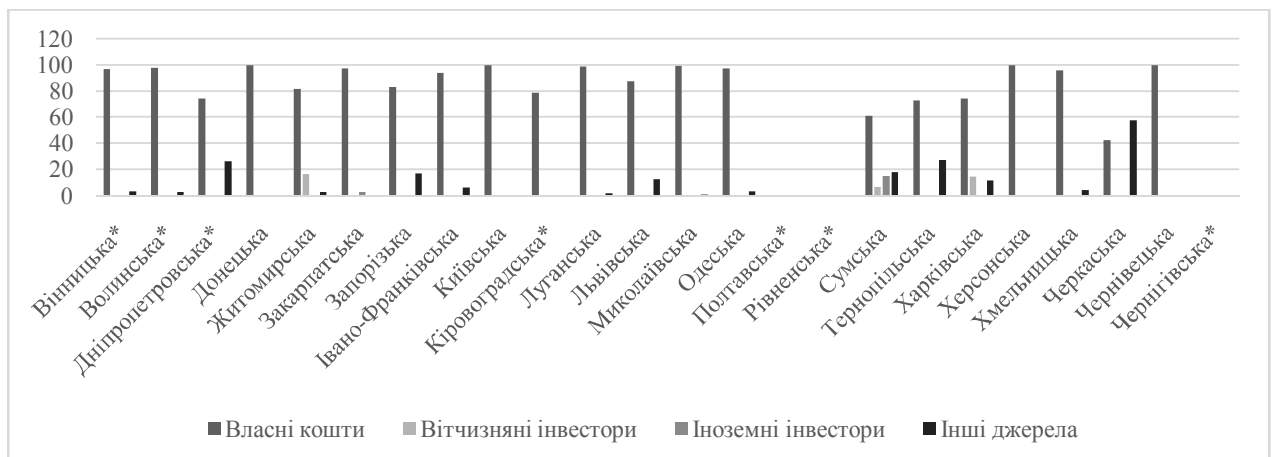

Рис.2 – Регіональна структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2017 р., %
(Згруповано на основі статистичних даних обласних управлінь статистики)

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації

Загалом можемо виділити основні проблеми інноваційного розвитку промислових підприємств регіонів України.

1. Низький рівень інноваційної активності промислових підприємств. Вирішенню цього питання сприятиме стимулювання та популяризація інноваційної діяльності шляхом застосування законодавчих, фінансових та інших інструментів впливу.

2. Недостатність фінансування. Самофінансування інноваційної діяльності є основним та надійним джерелом інвестування. Проте, більшість промислових підприємств не можуть забезпечити великих фінансових вливань, які вимагають промислові інновації. Шляхами вирішення даної проблеми є збільшення державного фінансування, створення фондів сприяння інноваційного розвитку промисловості, стимулювання вливання зовнішніх інвестицій в інноваційні проекти тощо.

3. Регіональне спрямування розвитку інновацій промисловості. Запровадження політики децентралізації в Україні може бути стимулом розвитку інновацій промисловості. Місцева влада може стимулювати ті напрями розвитку промислових інновацій, які найбільш перспективні в конкретному регіоні, зокрема, шляхом створення фондів інноваційного розвитку промисловості регіону.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник «Регіони України» (2 частина) 2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

АТРАКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

*С.І. Рассадникова к.е.н., с.н.с., доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет*

Досягнути траєкторії ефективного соціально-економічного та сталого розвитку регіонів України, як свідчить накопичений світовий досвід, що без вирішення екологічних проблем та підвищення якості довкілля як складової якості життя населення та добробуту нації, неможливо на національному, регіональному і місцевому рівнях без вкладення інвестицій з метою відновлення балансу у взаємовідносинах природи і господарського комплексу на основі державного регулювання інвестиційної діяльності. Підтримка довкілля у належному стані та його відтворення, збереження потребують значних вкладень інвестицій. Важливу роль у цьому процесі має держава.

Регулювання державою інноваційно-інвестиційної діяльності здійснюється на основі формування відповідної інноваційно-інвестиційної політики, базовими стратегічними результатами якою повинно стати результативність, ефективність, аттрактивність, екологічність, ресурсно-екологічна безпека.

У нашому дослідженні ми виходимо з того, що під інноваційно-інвестиційною політикою розуміється складова частина соціально-економічної політики держави по досягненню еколого збалансованого розвитку і визначає мету, задачі, принципи, напрямки, форми і методи підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності, а також способи впливу на інвестиційні процеси в розвитку регіонів. Основна націленість інноваційно-інвестиційної політики – це перехід до збалансованого та стабільного розвитку, орієнтація на довгострокову перспективу, збільшення конкурентоздатності країни та її регіонів внаслідок зниження екологічних ризиків [1].

Проблема аттрактивності інноваційно-інвестиційної політики, включає інвестиційну аттрактивність (привабливість), розглядається як фактор розвитку складних соціо-економіко-екологічних систем в контексті сучасної парадигми постнеокласичної науки. Поняття аттрактивність (лат. *attrahere* – приваблювати, притягувати) входить до базових категорій теорії аттрактора, що відноситься до основних напрямів дослідження постнеокласичної методології, яка приділяє особливу увагу вивченню нестійких і нелінійних процесів. На базі теорії аттрактора розкривається сутність інвестиційної аттрактивності [2, 3, 4].

Для досягнення сталого розвитку необхідно формування сталого накопичення, зростання соціо-еколого-економічного потенціалу на макро-, мезо-, мікроекономічному рівнях функціонування соціальної економіко-екологічної системи з обліком охорони та збереження довкілля, створення привабливих або атрактивних умов для інвестиційного потенціалу розвитку складних систем, регіональних соціально-економічних систем.

Атрактивність інноваційно-інвестиційної політики означає не тільки науково обґрунтуванню збалансовану державну політику у регіонах, здатну забезпечити вкрай важливими інвестиційними ресурсами із різних джерел фінансування, зовнішніми та внутрішніми інвестиціями, об'єднанням прямих та опосередкованих, стимулюючих методів впливу на інноваційно-інвестиційні процеси; підвищення ролі держави як гаранта прав інвесторів, створення сприятливого правового поля та інвестиційного клімату; забезпечення ресурсно-екологічної безпеки. Система управління інвестиціями у регіоні повинна включати систему організаційних, інституціональних, економічних, фінансових, соціальних, екологічних, правових та інших заходів, науково обґрунтованих економічних і правових реформ з метою запобігання виникнення екологічних та економічних ризиків, ресурсно-екологічних загрозливих явищ та небезпек. Управління ресурсно-економічною безпекою це планування, мотивація, організація, координація діяльності в галузі економічної безпеки, а також контроль і облік її реалізації.

Досягнення сталого розвитку України є пріоритетним напрямом активної стратегічної та аттрактивної інноваційно-інвестиційної політики.

Список використаних джерел

1. Рассадникова С.І. Інвестиційна політика в сфері природокористування: теоретичні та прикладні проблеми / С.І. Рассадникова//Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 – 14 квітня 2017 р.). Частина 2. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – С.225-230.
2. Рассадникова С.И. Системно-синергетическая парадигма формирования инвестиционной привлекательности объектов морского природопользования / С.И. Рассадникова // Вестник государственного университета морского и речного флота им. адмирала С.О. Макарова. – 2013. – №2. – С. 153-159.
3. Рассадникова С.И. Инвестиционная аттрактивность как предмет системных (экономико-экологически) исследований / С.И. Рассадникова, В.Н.Степанов //«European Applied Sciences» Журнал. – 2014. – № 5. – С.138-142.
4. Рассадникова С.І. Методологічні проблеми інвестиційної аттрактивності: контекст економіко-екологічних досліджень / С.І. Рассадникова, В.М.Степанов // Економіст. – 2014. – №10. – С.56-59.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

П.В. Хазан
депутат, Дніпропетровська обласна рада
О.В. Ангурець
депутат, Дніпропетровська обласна рада

Підприємства з генерації та передачі енергії, видобутку та переробки корисних копалин є основними забруднювачами, які протягом десятиріччя негативно впливали та впливають на екологічні, соціальні та економічні аспекти розвитку Дніпропетровської області, зокрема на здоров'я людей. Формування потужної інфраструктури гірничо-металургійного комплексу зумовило побудову екологічно неприйнятних технологічних процесів, зайняття невикористано великих площ для них, виснаження земель, надмірне забруднення повітря, води та ґрунту, руйнацію ландшафтів, винищення великої кількості видів флори та фауни. При урахуванні екологічного ризику такі технології є економічно невикористаними і можуть існувати лише за умови перерозподілу фінансових ресурсів в державі на користь застарілих енерго- та ресурсоємних технологій, замість екологічно сталих та високотехнологічних.

В національному законодавстві закріплено пряму норму широкого оприлюднення всієї достовірної та повної інформації про стан довкілля та здоров'я людини. Громадяни мають право на вільний доступ, отримання, використання, поширення та зберігання інформації про стан навколишнього природного середовища [1]. Окрема інформація про стан та забруднення довкілля висвітлюється Міністерством екології та природних ресурсів України[2]. Для надання громадськості повної та достовірної інформації авторами була розроблена та впроваджена в грудні 2017 р. система екологічного моніторингу Дніпропетровської області відповідно до рекомендацій [3, 4] на базі Комунального підприємства «Центр екологічного моніторингу» Дніпропетровської обласної ради [5].

До складу посту екологічного моніторингу входять такі функціональні блоки: апаратно-вимірювальний комплекс з системою пробовідбору повітря; блок збору, первинної обробки, зберігання, візуалізації та передачі інформації; блок протипожежної та безпекової сигналізації; система електричного живлення з можливістю тимчасової автономної роботи. Блок-схема посту екологічного моніторингу зображена на рисунку.

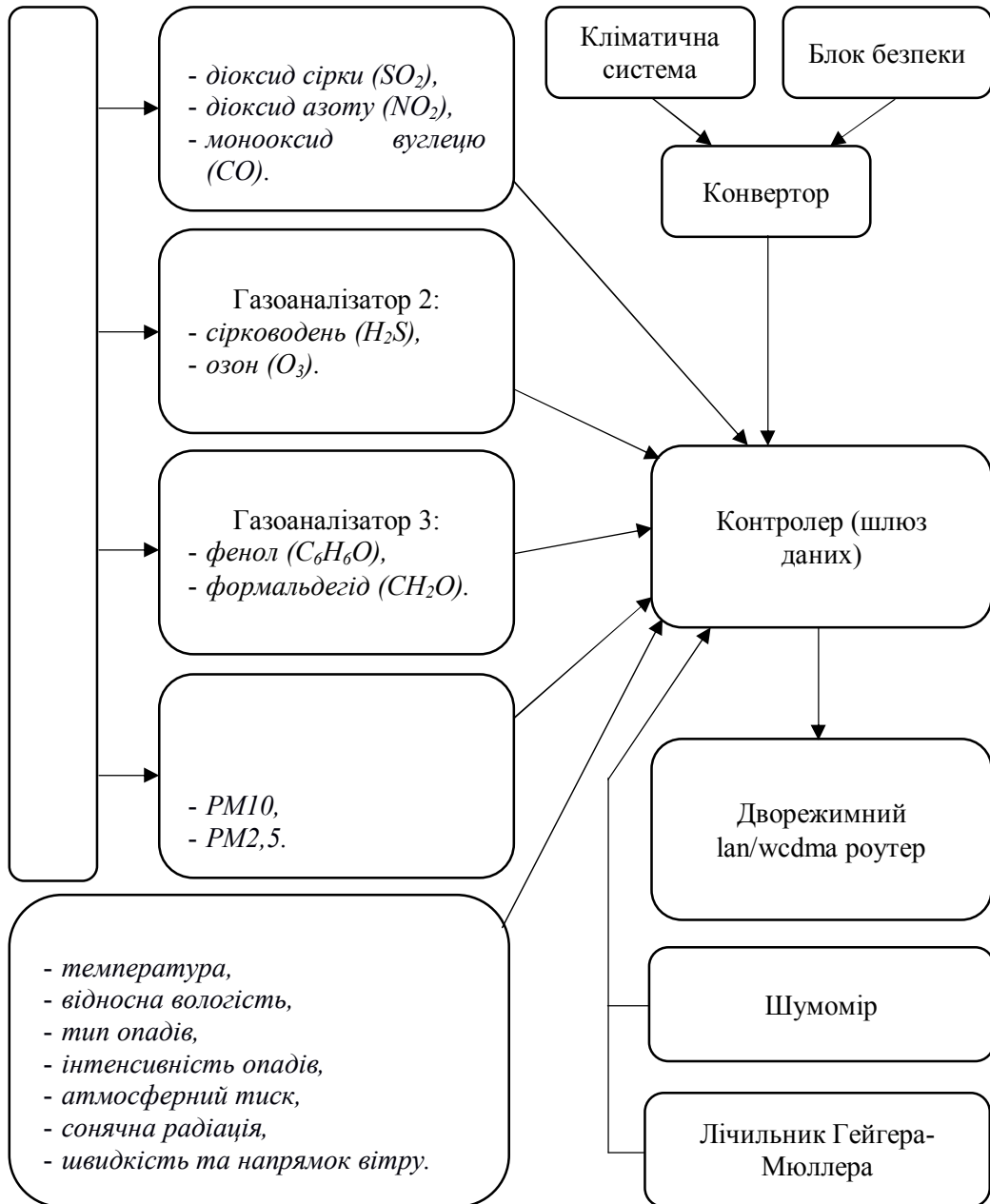

Рисунок – Блок-схема посту екологічного моніторингу Дніпропетровської області

Апаратно-вимірювальний комплекс об'єднує у собі систему пробовідбору повітря, блок газоаналізаторів, вимірювач масової концентрації аерозольних часток, лічильник Гейгера-Мюллера, вимірювач шуму з виносними датчиками, а також метеорологічну станцію. Блок збору, первинної обробки, зберігання, візуалізації та передачі інформації реалізовано на базі промислового шлюзу даних. Таке рішення дозволяє об'єднувати будь-яке вимірювальне обладнання у єдину гнучку систему (з можливістю масштабування та зміни топології мережі). До системи входить також дворезимний роутер, який підключено до мереж Intranet/Internet за допомогою стаціонарного (LAN) та резервного (WCDMA) каналів. Резервний WCDMA-канал вмикається під час відсутності зв'язку на стаціонарному каналі. Обладнання апаратно-вимірювального комплексу підключено до шлюзу даних за комутаційним протоколом Modbus. Доступ до даних комплексу можливий через мережу Internet у режимі реального часу у інтерактивному графічному вигляді за допомогою WEB-доступу у вигляді табличної бази даних у стандартному форматі SQLITE3. Резервна копія даних зберігається в хмарному сховищі та у енергонезалежній пам'яті шлюзу. Всі пости моніторингу об'єднано у єдину мережу за допомогою захищеного протоколу зв'язку VPN.

Газоаналізатор 3, лічильник Гейгера-Мюллера та шумомір впроваджуються на другому етапі системи в 2018 р.

Список використаних джерел

1. Закон України № 1264-12 від 25.06.1991 р. «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Звіт про виконання Річного плану роботи Міністерства екології та природних ресурсів України у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://menr.gov.ua/news/32201.html>
3. World Health Organization. Air quality guidelines. Global update 2005. Particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfur dioxide. (2006) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/78638/E90038.pdf?ua=1

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 1376 від 05.12.2007 р. «Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1376-2007-%D0%BF>

5. Рішення Дніпропетровської обласної ради № 84-5/VII від 29.07.2016 р. «Питання діяльності окремих обласних комунальних підприємств та закладів, що належать до спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Дніпропетровської області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/sklikannia-7/v-session-of-dnipropetrovsk-oblasna-rada/pitannya-do-diyalnosti-okremih-oblasnih/>

РЕГІОНАЛЬНА ВЛАДА І БІЗНЕС: СПІЛЬНІ ДІЇ ЩОДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Т.А. Дементьєва, к.е.н
Донецька обласна державна адміністрація*

Останнім часом світова економіка розвивається швидкими темпами, основною причиною такого розвитку є розширення інноваційних процесів і впровадження їх в усі сфери економіки. Інноваційний розвиток є характерною особливістю всіх економічних процесів, які відбуваються в суспільстві.

Інноваційну діяльність можна розглядати як діяльність, яка безпосередньо пов'язана зі створенням, освоєнням, поширенням нового продукту [1]. Інновації є рушійною силою економічного розвитку і тому потребують особливої уваги з боку держави.

Нинішні темпи інноваційних процесів на підприємствах здійснюються лише в такому обсязі, який дозволяє дійти висновку про те, що ця інноваційна діяльність епізодично присутня але реального впливу на зростання ВВП, кардинальну модернізацію і просування виробничого комплексу до вищих технологічних укладів інноваційна діяльність не має. Про що свідчать статистичні дані: в Донецькій області протягом 2017 р. інноваційну діяльність здійснювали 22 підприємства, що становило 11,5 % до загальної кількості промислових підприємств. З них 12 підприємств впроваджували інноваційну продукцію, 19 – інноваційні процеси. За власні кошти фінансували інноваційну діяльність 18 підприємств, на суму 724,7 млн.грн.

«Слабкою ланкою» на шляху просування інновацій від стадії зародження ідеї до втілення в готову продукцію є взаємодія науково-творчих колективів із промисловим сектором економіки.

Для підвищення інноваційної активності на підприємствах необхідне формування і розвивати трансфертні мережі, під якими розуміється концентроване об'єднання зацікавлених підприємств і організацій навколо координаційного центру з метою втілення наукових розробок у готову продукцію

Координаційний центр при цьому має виконувати функції гармонізації економічних інтересів основних учасників реалізації

інноваційних проектів, оскільки питання захисту прав інтелектуальної власності, ступеня фінансової участі кожного з учасників в проекті та приналежність результатів інновацій є одним з основних протиріч і розбіжностей між учасниками [1].

Взаємодію регіонального координаційного центру, що представляє інноваційні проекти реальному сектору економіки, необхідно розглядати як трирівневу систему комунікацій із персоналом підприємств, а саме:

I рівень – власники підприємств;

II рівень – вищий керівний склад підприємств;

III рівень – інженерно-технічні й економічні служби підприємств [1].

Слід зазначити, що для організація трирівневої схеми комунікацій необхідно залучати місцеву владу, яка має певний вплив у діловому середовищі.

Створення трансфертної мережі технологій передбачає вирішення наступних завдань:

– просування результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в реальний сектор економіки;

– формування прозорого інформаційного середовища про інноваційні розробки та продукцію;

– надання допомоги суб'єктам інноваційної діяльності в розробці та просуванні інноваційних проектів;

– надання маркетингових, патентних досліджень, відбір конкурентоспроможних технологій і розробок, технологічний аудит.

Юридичною основою трансфертних мереж можуть бути коротко- або довгострокові договірні зобов'язання між підприємствами й організаціями на період реалізації інноваційного проекту.

Після завершення проекту трансфертна мережа може зазнавати істотних змін у складі учасників. До постійних учасників трансфертної мережі слід віднести підприємства, які виконують стандартні, властиві багатьом видам господарської діяльності функції. Це можуть бути експертні групи, юридичні, патентні, сертифікаційні організації, економічні відділи

державних і районних адміністрацій, інфраструктурні підрозділи з підтримки інноваційного підприємництва.

Комплексний підхід до вирішення вищеназваних проблем дозволить намітити орієнтири послідовного руху економіки до реальних інноваційних перетворень

Запропонована схема співпраці між науковими установами та реальним сектором економіки сприяє створенню сприятливого клімату і коопераційних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Дементьєва Т.А. Напрями активізації інноваційної діяльності на промислових підприємствах малого і середнього бізнесу // Дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. – Донецьк. – 2011. – 222 с.

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.В. Поліщук, студентка
Науковий керівник: Г.С. Голуб, к.г.н., доцент,
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Східноєвропейський національний університет
ім ЛесіУкраїнки

Актуальність дослідження. Фінансовий потенціал регіону є головним інструментом реалізації регіональної соціально-економічної політики регіону, що забезпечує їх стабільний розвиток шляхом сприяння розвитку виробництва, росту зайнятості населення, залученню інвестицій в економіку регіону.

Метою роботи є дослідження структури бюджету Одеської області, визначення пріоритетних галузей для інвестування та оцінка фінансового потенціалу області.

Результати дослідження. Природно-географічні та суспільно-географічні передумови Одеської області формують потужний фінансовий потенціал.

Фінансовий потенціал Одеської області з кожним роком зростає. Обласний бюджет з трансфертами складає 10,2 млрд. грн. У надходженнях до обласного бюджету спостерігається тенденція до зростання. Податки, які надходять до обласного бюджету, складуть 2 млрд. грн., міжбюджетні трансферти – 8,2 млрд. грн. Основним бюджетоутворюючим фактором є податок з доходів фізичних осіб, на нього припадає 80% надходжень загального фонду обласного бюджету, що становить 1,6 млрд. грн. [2]. В регіоні спостерігається бюджетний профіцит, що дозволяє самостійно забезпечити себе фінансовими ресурсами і призводить до значного зростання заробітної плати та робочих місць. Найбільше видатків з обласного бюджету спрямовано за напрямками «Освіта», «Охорона здоров'я», «Соціальний захист і соціальна допомога», «Культура та мистецтво» та «Фізична культура та спорт» [2].

У рейтингу інвестиційної привабливості Одеська область цього року посідає 5-те місце. Підприємствами туристично-рекреаційної сфери області за 2017 р. освоєно 190,2 млн. грн.

капітальних інвестицій. У структурі зовнішньої торгівлі послугами стабільно утримується позитивне сальдо по статті «Подорожі».

Одеса є лідером з кількості туристів, але інші території області неповною мірою використовують свій туристичний потенціал, не зважаючи на широкі можливості для розвитку туризму. Для подолання диференціації необхідно розбудувати відповідну інфраструктуру, підвищити якість та конкурентоспроможність туристичного продукту, створити туристичні маршрути по всій області.

Найбільшу кількість інвестицій (80% загального обсягу) в Одеську область вкладають такі країни, як Нідерланди, Німеччина, Кіпр, США, Велика Британія, Франція. Найбільше інвестицій вкладається в будівництво та транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність, спрямовано 20,5% та 19,0 % капітальних інвестицій області [1].

Підприємствами переробної промисловості освоєно 61,4 % коштів, спрямованих у розвиток промисловості, 36,8 % – підприємствами з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води. Для сільського господарства виділено 9,9 % капітальних інвестицій області, а 17,2 % інвестицій спрямовано у житлове будівництво.

До сільського, лісового та рибного господарства направлено 9,9 % капітальних інвестицій області, 17,2 % від загального обсягу капітальних інвестицій спрямовано у житлове будівництво.

Необхідно активізувати зусилля щодо залучення інвесторів до економіки регіону в цілому, а не лише до окремих галузей. Для області важливим є системний підхід та проведення комплексних практичних заходів щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, активізації інвестиційної діяльності в регіоні [1].

Отже, Одеська область має значний фінансовий та науково-технічний потенціали, але частка інноваційно-активних підприємств незначна. Це зумовлено тим, що інноваційна діяльність фінансується головним чином рахунок власними коштами інноваційних підприємств. Пошук шляхів вирішення цих проблем вимагає істотної перебудови взаємовідносин між

інституціями усіх рівнів та підприємствами в регіоні, що допоможе малому та середньому бізнесу вийти з кризи і залишатись конкурентоспроможними на вітчизняному і світовому ринках.

Список використаних джерел

1. Демографічна та соціальна статистика. Головне управління статистики в Одеській області. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Одеської обласної ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua>

ВИЗНАЧЕННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ ПРОБЛЕМ І КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ОСНОВІ SWOT-АНАЛІЗУ

*І.Ю. Пилипюк, магістрант
Науковий керівник: Л.А. Скакун
Вінницький національний аграрний університет*

Вінницька область розташована в лісостеповій зоні на Волино-Подільській височині та є одним із всебічно розвинених аграрно-промислових і культурно-історичних регіонів України.

За даними Державного агентства земельних ресурсів України показник сільськогосподарської освоєності території дорівнює понад 76 % і становить 2 тис. км², з яких майже 50% – чорноземи. За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце [1].

Область має багатогалузевий промисловий комплекс, провідне місце в якому займає переробна промисловість – на цей сектор (за даними січня 2018 р.) виробництва припадає 79,3 % від загального обсягу реалізованої промислової продукції. З неї 64,3% – на виробництво харчових продуктів, напоїв, 2,8 % – на виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, 3,5 % – на виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність, 2,4 % – на машинобудування [2].

Суб'єкти підприємницької діяльності Вінниччини постійно працюють над розширенням партнерських зв'язків та нарощуванням обсягів зовнішньої торгівлі. Показник експорту товарів у 2017 р. становив 1217766,8 тис. дол. США. За період 2017 р. імпорتنі поставки товарів з Вінницької області склали 406996,8 тис. дол. США. При цьому зменшення імпорту було зумовлене зниженням купівельної спроможності як виробників (підприємців), так і населення, внаслідок істотної девальвації гривні протягом 2017 р.

Наявність природних чинників обумовлює значну кількість різновидів лікувально-оздоровчих методик. Найбільш відомі джерела мінеральної води знаходиться у м. Хмільнику.

SWOT-аналіз є одним із провідних елементів процедур формування стратегічного плану області, необхідного для

забезпечення її стійкості та розвитку. На основі розглянутих галузей Вінниччини варто розглянути матрицю SWOT-аналізу Вінницької області. Так, серед сильних сторін, варто відзначити такі.

1. Наявність потужної ресурсної бази (сільське господарство, водні ресурси).

2. Потужна освітня та наукова мережа.

3. Наявність природних, історичних, санаторно-лікувальних ресурсів, добре збережених народних традицій.

Слабкими сторонами регіону є наступні.

1. Відсутність планування в агропромисловому комплексі області.

2. Низька соціальна та виробнича культура населення.

3. Недостатній розвиток, подекуди занепад сільських територій.

Загрозами, на які варто звернути увагу та невілювати їх вплив являються:

1. Посилення демографічної кризи.

2. Поява нових центрів тяжіння використання робочої сили.

3. Невідповідність підготовки спеціалістів потребам економіки.

Щодо можливостей, які варто максимізувати та розгалужувати для сприяння подальшого розвитку Вінниччини.

1. Упровадження інновацій для розвитку економіки.

2. Популяризація туристичних і рекреаційних послуг.

3. Потреба в оптимізації шляхів транспортної доставки.

Очікується, що досягнення стратегічних цілей стратегії сталого регіонального розвитку Вінницької області забезпечить:

1) щорічне зростання валового регіонального продукту;

2) зменшення диференціації в розвитку міст і районів краю;

3) покращення рівня матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я, культури й освіти;

4) збереження історико-культурної спадщини;

5) підвищення екологічної безпеки;

6) підвищення соціальної активності та відповідальності за майбутнє свого регіону і мешканців області [3].

На підставі проведеного аналізу, очевидним є необхідність

заохочення вітчизняних й іноземних приватних інвестицій в регіон, що сприятиме вирішенню ряду питань організаційно-управлінського характеру.

Для інноваційного розвитку регіону варто розширювати технологічні можливості інтелектуального та виробничого призначення, які сприятимуть реорганізації існуючих і створенню нових підприємств та підвищенню продуктивності праці.

Сприятимуть нарощенню виробничих потужностей та інноваційних технологій запозичення зарубіжного досвіду щодо часткового відшкодування витрат на придбання основних засобів та застосування пільгових режимів оподаткування на їх ввезення[4].

Зазначені зусилля слід поєднувати з освітнім і науковим потенціалом області, який повинен знайти продуктивне застосування в економіці Вінниччини.

Список використаних джерел

1. Фурдичко О.І. Регіонально проблеми сталого розвитку / О.І. Фурдичко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 17. – С. 38.
2. Стратегія регіонального розвитку Вінницької області до 2020 року // Рішення сесії Вінницької обласної ради від 24.06.2015 р. № 893. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vinrada.gov.ua/proekt-strategi%D0%87-regionalnogo-rozvitku-vinnicko%D0%87-oblasti-na-period-do-2020-roku.htm>
3. Мякий В.О. Моніторинг реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону: механізм формування / В.О. Мякий // Наук. вісн. нац. ун-ту ДПС України. Сер.: Економіка та право. – 2016. – № 3 (46). – С. 10–17.
4. Забарна Е.М. Розвиток сучасного регіону на основі організаційно-управлінських новацій / Е.М. Забарна, Є.Ю. Щьокіна // // Worldscientificextent: Collectionofscientificarticles. – AgendaPublishingHouse, Coventry, UnitedKingdom, 2017. – P.108-114.

МОНІТОРИНГ ОСТАННІХ ІНФОРМАЦІОННО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ АЗІЙСЬКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ

*А.Д. Швець, студент
Науковий керівник: Л.П. Гарнік
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Говорячи про інновації доцільно буде зауважити, що протягом декількох століть Америка була головною світовою винахідною силою. Проте, зважаючи на останні інноваційні прориви та світові відкриття, ситуація поступово змінюється. В розробці новітніх технологій велика роль відведена країнам азіатського регіону, і саме вони задають передові тренди на ринку, тому актуальність обраної теми не викликає сумнівів. Азіатський регіон, за прогнозами експертів, незабаром стане флагманом не лише на ринку інформаційно-комунікаційних технологій, а й в секторі цифрової економіки, що включає в себе ІКТ.

Згідно з дослідженням Boston Consulting Group [1], за динамікою зростання частки цифрової економіки у ВВП країн «Великої двадцятки» Південна Корея займає друге місце, а одразу за нею – Китай. На 2018 р. витрати підприємств на інформаційні технології в Південно-Східній Азії складають 62 млрд. дол., наводить дані компанія Gartner [2]. Одинадцять країн, що входять в регіон, серед яких Сінгапур, Малайзія, Індонезія і Таїланд, витрачають більше 80% з усіх витрат на інформаційні технології. У грошовому вираженні цей показник склав 52 млрд. дол. у 2015 р.

В умовах розвитку сучасних технологій, перевагу буде мати той бізнес, що використовує цифрові платформи. Консалтингова компанія Gartner прогнозує, що до 2020 р. 75 % великих організацій будуть інвестувати в розробку технологічних рішень для цифрової трансформації бізнесу. Тому технологічні проекти країн Південно-Східної Азії за багатьма параметрами стають все більш привабливими для інвесторів. Розглянемо деякі факти.

1. Безумовний світовий гігант Alibaba – китайська публічна компанія, що працює в сфері інтернет-комерції. У 2016р. засновник компанії Джек Ма виступив з ініціативою створення Всесвітньої електронної торгової платформи (eWTP) для вільної і взаємовигідної торгової середовища для середнього та малого бізнесу країн, що розвиваються. Керівник проекту eWTP Сун Цзюньтао заявив, що Alibaba і далі буде використовувати переваги інтернет-інфраструктури та великих даних. Компанія вже отримала 289 млн. дол. прибутку від хмарних систем та інфраструктурних мережевих рішень [3]. Світовий флагман володіє 630 з 645 млн. профілів китайців і збирається надавати дані в якості аналітичних продуктів різним рекламодавцям.

2. Дочірня компанія інтернет-гіганта з Ханчжоу – Alipay – планує запуснути хмарну платформу, засновану на блокчейні біткоїнів [4]. Сьогодні Alipay обслуговує понад 350 млн. зареєстрованих користувачів і обробляє понад 80 млн транзакцій в день. Ця платіжна мережа контролює майже 80% всього ринку мобільних платежів в Китаї, а її платформою – Alipay Wallet – активно користуються 109 млн клієнтів.

3. Розробкою хмарних сервісів активно займається і Huawei. «Стати надійною опорою і рушійною силою цифрового світу», – таке завдання ставить генеральний директор Кен Ху. Одним із способів виконання він бачить вдосконалення систем зберігання даних. За прогнозом глави компанії, до 2025 р. всі корпоративні інформаційні технології будуть «хмарофіковані», а 85 % всіх додатків перенесені в хмару [5]. Huawei більше 10 років інвестує в хмарні сервіси і суміжні продукти, пропонуючи ринку відкриту платформу, систему зберігання – сервіс-орієнтовані багатопрофільні системи.

4. Китайський конкурент месенджера Facebook – WeChat – з користувальницької аудиторією 600 млн чоловік всього за шість днів відправив 32 млрд. мобільних грошових переказів. Це більше, ніж у сервісу PayPal за цілий рік. Індійський ринок мобільних платежів зростає швидкими темпами: за два роки обсяг операцій зріс на 29,3 %. У В'єтнамі і Сінгапурі цей показник тримається на рівні 17 %.

Проаналізувавши наведені вище факти можемо зробити висновок, що азійські інноваційні технології цілком обґрунтовано поступово завойовують світовий ринок.

Список використаних джерел

1. Дослідження Boston Consulting Group. [Електронне джерело] – Режим доступу : <https://www.bcg.com>.
2. Дані консалтингової компанії Gartner. [Електронне джерело] – Режим доступу: <https://www.gartner.com/en>.
3. Дані щодо фінансової звітності AlibabaGroupHoldingsLtd (БАВА). [Електронне джерело] – Режим доступу : <https://ru.investing.com/equities/alibaba-income-statement>
4. Новини компанії Alipay. [Електронне джерело] – Режим доступу :<https://intl.alipay.com>.
5. Бачення глобальної індустрії компанією Huawei у 2025 році. [Електронне джерело] – Режим доступу : https://www.ukrinform.ru/rubric-other_news/2447185-huawei-videnie-globalnoj-industrii-2025-otkryvaet-otraslevuu-koncepciu-intellektualnogo-mira.html.

СЕКЦІЯ 4 ІННОВАЦІЙНІ ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

*С.М. Ілляшенко, д.е.н., професор,
Ю.С. Шипуліна, к.е.н., доцент,
Є.І. Нагорний, к.е.н.
Сумський державний університет*

Становлення економіки знань супроводжується зростанням їх ролі як фактору інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів різних рівнів (держави, регіону чи галузі, окремих організацій тощо). Продукування і використання актуальних знань сприяє зростанню їх потенціалу інноваційного розвитку (ПІР), посиленню конкурентних переваг та ринкових позицій. В цих умовах актуалізується проблема управління знаннями організацій в контексті посилення їх ПІР. Її розв'язання потребує дослідження впливу знань на формування, розвиток і реалізацію ПІР організації. З цих позицій досліджено місце і роль знань у системі складових ПІР організації.

Згідно [1] ПІР включає наступні потенціали підсистеми: ринковий, як наявність споживчого попиту (підкріпленого купівельною спроможністю споживачів) чи спроможність його сформувати (для радикальних інновацій); інноваційний, як спроможність втілення досягнень науки і техніки у інноваційні продукти, що здатні задовольнити попит споживачів; виробничо-збутовий, як технічна спроможність і економічна доцільність виготовити і просувати інноваційні продукти на ринку. Розглянемо роль знань у формуванні окремих елементів зазначених складових.

Ринкова складова. В її основу покладено знання щодо сучасного стану і тенденцій зміни споживчого попиту на

цільових ринках, а також можливостей організації сформувати і стимулювати попит.

Інноваційна складова. В її основу покладено: знання персоналу організації щодо сучасних досягнень науки і техніки у галузі її діяльності, патентного пошуку і патентування, сучасних методів генерування і відбору інноваційних ідей, конструювання тощо; знання фактичних і потенційних економічних контрагентів, а також їх інтересів стосовно інновацій конкретної спрямованості; знання методології наукових досліджень, можливостей сучасної дослідницько-лабораторної бази у галузі діяльності організації (включаючи саму організацію інноватора та сторонні організації);

Виробничо-збутова складова. В її основу покладено: знання щодо джерел і умов фінансового забезпечення інноваційної діяльності, методів оцінки економічної ефективності інновацій; знання щодо кадрового потенціалу організації, методів відбору, навчання, перепідготовки персоналу, його спроможності виконувати роботу певної спрямованості; знання техніко-технологічних можливостей організації (верстатів, технологічного та інструментального оснащення, технологій тощо); знання інструментів і методів сучасного маркетингу, особливостей планування, проведення і оцінки ефективності заходів комплексу маркетингу інновацій тощо; знання сучасних методів і форм організації інноваційної діяльності, сучасних методів управління інноваційною діяльністю, засадничих аспектів формування та розвитку інноваційної культури організації та створення на її основі середовища сприятливого для інноваційної діяльності [2].

Джерелами зазначених комплексів знань є [3]:

- навчання персоналу організації інноватора: в університетах, коледжах тощо, підвищення кваліфікації, стажування, практика, самонавчання, отримання консультацій;
- купівля знань: придбання у власність або придбання права використання (патенти, ліцензії, ноу-хау, франшизи тощо);
- маркетинг знань: прогнозування вектору розвитку галузей та ринків, виявлення перспективних напрямів продукування і використання нових знань, виявлення потреб у знаннях тощо;

– науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи: проведення прикладних досліджень метою яких є удосконалення існуючих і розроблення нових продуктів і технологій (виробничих, маркетингових, управлінських тощо), а також їх апробація.

Узагальнюючи викладене слід зазначити, що отримані результати чітко окреслюють роль і місце знань у системі складових підсистем та елементів ППР організації інноватора. Ідентифікація видів знань, що покладені в основу потенціалів підсистем та їх елементів, а також визначення джерел отримання знань створює передумови формування системи цілеспрямованого управління ППР організації в контексті її інноваційного розвитку в умовах становлення економіки знань. Враховуючи реалії сучасної економіки України, обрані траєкторії інноваційного розвитку вітчизняних організацій (підприємств та установ) повинні лежати в руслі інноваційного випередження, яке є практично безальтернативним [4]. Подальші дослідження повинні бути спрямованими на розроблення засад організаційно-економічного механізму управління знаннями організацій в контексті посилення і реалізації їх ППР.

Список використаних джерел

1. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. СМ. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 728 с.
2. Шипуліна Ю.С. Управління розвитком інноваційної культури промислових підприємств: монографія / Ю.С. Шипуліна. – Суми: ТОВ «Триторія», 2017. – 432 с.
3. Ілляшенко С.М. Управління знаннями в системі інноваційного розвитку організації / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна, Н.С. Ілляшенко, А.О. Комарницька // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 1. – С. 231-241.
4. Ілляшенко Н.С. Формування теоретичних засад випереджального розвитку на рівні країни та підприємства / Н.С. Ілляшенко // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 5-6. – С. 78-81.

О ПРИНЦИПАХ НЕЛИНЕЙНОЙ МЕТОДОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ

*В.Н. Степанов, д.э.н., профессор,
Институт проблем рынка и экономико-экологических
исследований НАН Украины*

В настоящей работе в постановочном плане обсуждаются вопросы управления сложными динамично развиваемыми процессами, для которых характерны неустойчивость, высокий уровень изменчивости и неопределенность. Эти проблемы обсуждаются в контексте философии развития современной методологии нелинейного подхода к моделированию и управлению сложными изменяющимися явлениями и процессами. Такой подход можно интерпретировать как нелинейная методология изучения и управления изменениями, которая в свою очередь, может рассматриваться: как совокупность нелинейных средств и методов, используемых для изучения рисков в динамично развивающихся процессах; как область знания, изучающая средства, предпосылки и принципы организации познания неустойчивых, нелинейных процессов и практически-преобразующей деятельности, связанной с управляющим воздействием на нелинейные процессы и системы. В современной литературе по теории и методологии нелинейности используются такие семантические комплексы как «методология описания нелинейных процессов» [1], так и «нелинейная методологи описания процессов» [2, 3].

По нашему мнению, использование таких комплексов вполне правомочно. «Методология описания нелинейных процессов» рассматривается как совокупность подходов средств, методов, приемов использующихся для нелинейно развивающихся процессов (систем) которые могут быть неустойчивыми, неопределенными, иметь точки бифуркации, флуктуационные помехи и т.д. «Нелинейная методология» рассматривается как область знания, изучающая средства, предпосылки и принципы организации познания и описания неустойчивых, нелинейных процессов, как область практически-

нелинейно преобразующей деятельностью, управляющим воздействием на нелинейные процессы (системы).

Актуальность постановки вопроса о формировании нелинейной методологии изучения и управления сложными с высоким уровнем неопределенности процессами, связана прежде всего с тем, что в настоящее время экономическая аналитика в своей основе базируется на упрощениях, т.е. на линейных подходах к сложным социально-экологическим явлениям и процессам. Имеются достаточные основания для утверждения, что современный мир упрощения привел современного человека к линейному мышлению, линейному восприятию и воспроизведению окружающего мира. Примеров построения такого упрощенного мира множество. К числу таких примеров можно отнести широко пропагандируемое в последние годы «устойчивое развитие» (sustainable development), утверждающее социально-экономическое развитие, не подрывающее природные условия существования человеческого рода. Но в реальности имеют место устойчивые тенденции подрыва общественного, в том числе природного базиса развития человечества. Необходимо подчеркнуть одну из наиболее характерных особенностей современной парадигмы «устойчивого развития», которую можно определить как развитие линейных систем.

В реальной жизни социально-экономические и экономико-экологические системы в своем развитии могут быть устойчивы, неустойчивы и асимптотически устойчивы, что определяется поведением параметров системы. Проблемы неустойчивого поведения любых социо-эколого-экономических систем и нелинейности трансформации состояний таких систем разработаны и осмыслены в значительно меньшей степени, чем устойчивые системы и линейные процессы.

В свете вышеизложенного обратим особое внимание на проблему понимания базовых принципов нелинейной методологии управления изменениями сложных процессов. Понимание нелинейных представлений бытия, с точки зрения реагирования на них, прежде всего в плане принятия управленческих решений, можно сформулировать в виде некоторых обобщающих то или иное явление (процесс)

алгоритмов, т.е. принципов (правил) Эти принципы (правила) управления сложными процессами согласно Е.Н. Князевой [4, 5] можно свести к следующему.

Принцип первый – «неизвестно как откликнется». Смысл этого принципа заключается в том, что вследствие того, человек не способен однозначно предсказывать то, что произойдет в будущем (в силу сложности, нестабильности, и нелинейности всего того, что происходит в мире). То есть, этот принцип определяет закономерность – в нелинейном мире возрастает риск свершения даже маловероятных событий. Принцип второй – «не все, что тебе угодно, можно осуществить». Смысл этого принципа заключается в следующем: будущее открыто и непредсказуемо, но не произвольно, а в определенных границах; спектры возможных будущих состояний, дискретные наборы структур – аттракторов сложных эволюционных процессов развития нелинейных систем, определяются их собственными внутренними свойствами, в том числе энергетическими и синергетическими. Принцип третий (принцип «мягкого управления») – «действуй в нужном месте и в нужное время», который по своему содержанию в определенной степени идентичен известному философскому принципу «малые причины больших событий» («эффект бабочки»). Смысл этого принципа заключается в управлении нелинейными явлениями и процессами посредством «умных» и надлежащих воздействий, учитывающих следующие особенности поведения и эффекты нелинейных систем: а) наиболее сильными и эффективными влияниями на развитие нелинейной системы являются относительно слабые, но соответствующие («умные», «точные») так называемые резонансные влияния; б) эти «умные» воздействия (влияния) на нелинейную систему должны соответствовать внутренним закономерностям и тенденциям развития; в) воздействие должно осуществляться «в нужном месте и в нужное время», т.е. правильные резонансные воздействия способствуют высвобождению мощных внутренних сил и возможности человека, социального сообщества. Принцип четвертый – «позволь системе самой организовать себя», который можно рассматривать как следствие принципа «мягкого» управления, которое предполагает использование возможности и способности

самоуправления, самоконтроля и самоадаптации развивающейся системы. Главными проблемами реализации этого принципа являются: как управлять не управляя; как малым резонансным воздействием подтолкнуть систему на один из собственных и благоприятных для субъекта путей развития; как обеспечить самоуправляемое, самоподдерживающееся и самоадаптирующееся развитие. Этот принцип согласуется с известным на Востоке принципом ненасилия и учением даосизма «хорош тот правитель, который управляет как можно меньше».

Принцип пятый – «не получится того, что не может получиться», утверждающий, что при выборе некоего произвольного пути эволюции следует осознавать, предполагать вероятность неосуществимости его по причине того, что не существует подобных состояний. В этом случае мудрецы (владеющие философией нелинейного мировоззрения) рекомендуют отказываться от попыток навязывания того, что системе несвойственно или искать пути изменения внутренних свойств системы, перестройки спектра возможных состояний системы. Принцип шестой – «малым вызовешь большое, но большим не всегда достигнешь и малого» – выражает в наиболее полной мере принцип нелинейности. Этот принцип отражает следующие наиболее характерные особенности и свойства нелинейности системы: а) большие затраты энергии в этих системах не гарантируют получения пропорционального им результата; б) малые (в т.ч. случайные) правильно осуществляемые воздействия способны пробудить, возродить дремлющие силы и резонансно раскачать систему (в данном случае имеет место принцип, используемый в медицине – определенный «укол» в нужную точку и в определенное время); в) в специальных системах существуют определенные «конфигурации ситуаций», когда малые стимулирующие влияния, направленные по определенным адресам, оказываются наиболее эффективными. В конечном итоге шестой принцип можно свести к философской формуле его реализации, утверждаемый даосистами: «слабое побеждает сильное, мягкое побеждает твердое, а тихое – громкое».

Принцип седьмой – «думай глобально, чтобы локально эффективно действовать» (крылатое высказывание, хорошо известное в мире «Thinkgloballyactlocally») Принципы глобального мышления можно свести к следующему: становление глобального мышления как нового способа освоения окружающего мира, имеющего свои особенности; способность видеть дальше – за пределами рассматриваемой системы ибо любой конечный уровень концептов не исчерпывает уровня познания и описания процессов; воспринимать сложности, парадоксы, трансцендентности; выдерживать давление и неоднозначность противоположных точек зрения, взглядов, данных, а затем использовать все эти различия для эффективности управления; обязательность согласования краткосрочных и долгосрочных интересов с заинтересованной стороной на глобальном и локальном уровнях и установление четкого курса действий для достижения успеха; использование глобального взгляда, системного мышления и значительного анализа для внедрения стратегии в условиях высокой неопределенности.

Список использованной литературы

1. Богданова Э.Н. Методология исследования нелинейных процессов в сложных системах / Э.Н. Богданова // Научная мысль Кавказа. – 2010. – №1. – С. 52-57.
2. Нелинейная методология научного познания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.helpiks.org>
3. Крылов В.В. Нелинейная методология в познании социальной реальности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. философ. наук: спец. 09.00.08 – Философия науки и техники / В.В. Крылов. – Москва, 2005. – 21 с.
4. Князева Е.Н. Что значит мыслить глобально? / Е.Н. Князева // Универсальный эволюционизм и глобальные проблемы / Под ред. В.В. Казютинского. – М.: ИФ РАН, 2007. – С.225-229.
5. Князева Е.Н. Основания синергетики: Человек, конструирующий себя и свое будущее / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. – 264 с.

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РИСКОВ ИННОВАЦИОННОГО ПРОЕКТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГАУССОВОЙ ФУНКЦИИ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ

*С.М. Мордовцев, к.т.н., доцент
Е.А. Андренко, к.э.н., доцент
Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А. М. Бекетова,*

Эффективность инновационного развития предприятия во многом зависит от адекватного учета рисков на всех стадиях разработки и внедрения инновационного проекта, производства и реализации инновационного продукта. Достаточно подробная классификация инновационных рисков приведена в [1]. В научных исследованиях, посвященных оценке влияния рисков на результаты финансово-хозяйственной деятельности предприятия, предлагается применять качественные, количественные, гибридные методы, а также методы, основанные на использовании нечеткой логики и искусственных нейронных сетей. Следует отметить, что авторы работ, разрабатывающие нечетко-множественные модели оценки рисков, в основном применяли треугольные и трапециевидные функции принадлежности, которые не удовлетворяют условию непрерывности.

В работе [2] предложена модель оценки рисков на основе симметричной функции принадлежности Гаусса. В то же время свойство асимметричности функции принадлежности позволяет без ограничений рассматривать различные сценарии реализации инновационного проекта.

Построение модели прогнозирования рисков осуществляется в несколько этапов. Необходимо провести классификацию возможных рисков; отобрать показатели на основе разработанных критериев; разделить показатели на количественные и качественные; сформировать окончательный набор показателей, позволяющих оценить возможные риски инновационного проекта. Далее предлагается построить модель прогнозирования рисков, используя асимметричные Гауссовы

функції належності. Введемо в розгляд два нечітких множини: E – передбачуване значення досліджуваного показателя; B – показatelj, характеризуючий граничні умови показателя. При виконанні нерівності $E > B$ інноваційний проєкт можна вважати успішним. Функція належності вибрана в вигляді:

$$\mu_E = w_1 \exp\left(\frac{(E - E_0)^2}{\lambda_{E_1}^2} \ln \alpha_0\right) + (1 - w_1) \exp\left(\frac{(E - E_0)^2}{\lambda_{E_2}^2} \ln \alpha_0\right), \quad (1)$$

де E_0 – модальне значення функції, відповідуюче $\sup(\mu) = 1$;

$\lambda_{E_1}, \lambda_{E_2}$ ($\lambda_{E_1} \neq \lambda_{E_2}$) – параметри, задаючі вузлові ліву і праву точки функцій належності, обмежуючі її носитель; α_0 – мінімальний рівень среза; $w_1 = 1$, якщо $E \leq E_0$, $w_1 = 0$, якщо $E > E_0$.

Розглянуті два найбільш поширені випадки взаємного розташування μ_E і $B = B_0$ (рис 1).

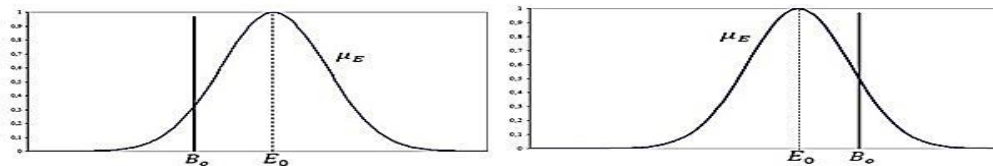

Рис. 1 – Взаємне розташування функцій належності μ_E і B_0

Отримані формули для розрахунку суммарного ризику

$$R = \frac{1}{d_E} \left[\sqrt{\pi} (B_0 - E_0) \cdot \beta_0 \cdot \operatorname{erf}(z) \left| \frac{\beta_{11}}{\beta_0} + \frac{1}{2} (\alpha_{11} - \alpha_0) (2\lambda_{E_1} + \lambda_{B_2} - \lambda_{B_1}) \right. \right], \text{ якщо } B_0 \leq E_0; \quad (2)$$

$$R = 1 - \alpha_{22} + \frac{1}{d_E} \left[\sqrt{\pi} (B_0 - E_0) \cdot \beta_0 \cdot \operatorname{erf}(z) \left| \frac{\beta_{22}}{\beta_0} + \frac{1}{2} (\alpha_{22} - \alpha_0) (2\lambda_{E_1} + \lambda_{B_2} - \lambda_{B_1}) \right. \right], \text{ якщо } B_0 > E_0, \quad (3)$$

Где $erf(z) = \frac{2}{\sqrt{\pi}} \int_0^z e^{-u^2} du = \frac{2}{\sqrt{\pi}} \sum_{k=0}^{\infty} \frac{(-1)^k z^{2k+1}}{(2k+1)k!}$ - функция ошибок; $d_E = \lambda_{E1} + \lambda_{E2}$;
 $\alpha_{11} = \alpha_0 \left(\frac{E_0 - B_0}{\lambda_{B1} - \lambda_{E1}} \right)^2$; $\alpha_{22} = \alpha_0 \left(\frac{E_0 - B_0}{\lambda_{E2} - \lambda_{B2}} \right)^2$ - уровни принадлежности в точках пересечения μ_E и B_0 ; $\beta_0 = \sqrt{|\ln \alpha_0|}$; $\beta_{11} = \sqrt{|\ln \alpha_{11}|}$; $\beta_{22} = \sqrt{|\ln \alpha_{22}|}$.

В качестве исследуемого параметра выберем индекс рентабельности инвестиций:

$$PI = \frac{1}{I} \sum_{k=1}^T \frac{CF_k}{(1+r_k)^k}, \quad (4)$$

где T – срок внедрения и реализации инновационного проекта;

I – размер стартовых инвестиций;

CF_k – планируемый чистый денежный поток за k -ый период;

r_k – ставка дисконтирования.

Инвестиционный проект признается эффективным, если индекс рентабельность инвестиций PI превышает предельный уровень $B=1,0$. Примем $E_0=PI_0=1,3$; $\lambda_{E1}=0,7$; $\lambda_{E2}=0,9$, $\alpha_0=0,01$. В результате расчетов по формуле (2) получим ожидаемый инвестиционный риск $R = 4,7\%$. При изменении граничного условия $B_0=1,4 > E_0$, согласно (3), имеем $R = 64\%$.

Использование полученных зависимостей риска от параметров, характеризующих инновационный проект, позволяет потенциальным инвесторам и разработчикам анализировать возможные сценарии и принимать обоснованные управленческие решения о целесообразности внедрения и реализации проекта.

Список використаних джерел

1. Федоренко І.А. Прогнозування інноваційних ризиків з використанням нечітких множин [Текст] / І.А. Федоренко, А.С. Мордовцев, В.О. Мясников // Проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 420-429.

2. Андренко Е.А. Прогнозирование инвестиционных рисков в условиях неопределенности [Текст] / Е.А. Андренко, А.С. Мордовцев, С.М. Мордовцев // Бизнес Информ. – 2017. – № 4. – С. 113-118.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТІЙКОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

*Ю.О. Джерелюк, к.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет*

Основними проблемами функціонування сучасних підприємств в умовах жорсткої конкуренції є їх залежність від впливу ринкової кон'юнктури та незабезпеченість інструментами захисту від впливу негативних факторів зовнішнього середовища. Для більшості підприємств ситуація ускладнюється ще і тим, що підприємства не мають можливості оперативно реагувати на вимоги ринку, що негативно впливає на їх стійкість. У цих умовах найважливішого значення набувають питання забезпечення стійкості підприємств.

З точки зору розвитку теорії стійкості підприємства видається особливо важливим взаємозв'язок термінів «стійкість» і «розвиток», які повинні розглядатися спільно, а не в протиставленні один одному. Дослідження питань прояву стійкості економічних систем, у тому числі стійкості підприємств, показало відсутність на сьогоднішній день єдиної загальної думки з визначення поняття «стійкість». У сучасній вітчизняній і зарубіжній економічній літературі існує декілька підходів до визначення сутності категорії «стійкість». Можна виділити спільну рису наведених означень як здатність до збереження певної стабільності стану під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Орієнтація на подолання внутрішніх протиріч та дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища забезпечує цілісність системи, але унеможлиблює її розвиток. Варто відзначити, що філософія формування стійкості повинна ґрунтуватися на визначенні балансу стійкості підприємства та можливостей його розвитку, оскільки розвиток руйнує його рівновагу, внаслідок іманентності дискретних стрибків, які і створюють стан нестабільності. Кондаурова Д.С. вважає, що стійкість – це здатність системи забезпечити сталість компонентів свого внутрішнього середовища за рахунок зміни структури певних елементів і способів взаємодії з навколишнім середовищем [1, С. 19].

Басовський Л.Ю. розглядає кілька видів стійкості. Перш за все, це «стійкість функціонування», яка розглядається по відношенню до структури або функцій системи, під «стійкістю функціонування» вчений розуміє здатність системи зберігати задані властивості і параметри в ході діяльності і в умовах дії зовнішніх збурень, тобто в стійкій функціонуючій системі зберігається певний режим руху ресурсів і параметрів функціонування, причому, як зазначає Басовський Л. Ю., це можуть бути параметри, що забезпечують сталість середніх темпів зростання. Однак стійкість може бути і небажана, якщо система не сприймає будь-які необхідні управлінські дії, коли потрібно внести зміни в її функціонування. «Стойкість розвитку» за визначенням Басовського Л.Ю. – це «незмінність деяких властивостей і пов'язаних з цими властивостями параметрів, незважаючи на безперервну зміну системи» [2, С. 18]. На нашу думку, з точки зору розвитку теорії стійкості підприємства видається особливо важливим взаємозв'язок термінів «стійкість» і «розвиток», які повинні розглядатися спільно, а не в протиставленні один одному. Для економічних систем характерне поєднання стійкості функціонування (цілісності) і стійкості розвитку системи, її здатності до адаптації і переходу на якісно новий рівень розвитку під впливом сукупності факторів виникнення кризи. Аналіз робіт провідних учених показав, що вирішення проблем розвитку підприємства супроводжується визначенням та аналізом стійкості. Куц Л.Л. досліджуючи питання взаємозв'язку між розвитком та стійкістю, робить висновки, що між цим поняттями доволі не простий зв'язок. Щоб підприємство залишалось стійким, воно повинно безперервно розвиватися. Якщо підприємство не розвивається, не збільшує свій потенціал, то його можливості щодо ефективної адаптації до змін ринкових умов знижуються. Тобто знижуються можливості виживання, опірність і пристосовуваність до внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, розвиток потрібен, щоб залишатися підприємству стійким. Для розвитку підприємства потрібен такий економічний ріст, який зберігає або ж зміцнює стійкість. Економічний ріст має забезпечувати збалансовану стійкість в часі [3, С. 5]. Функціонування містить розвиток і в той же час є його

живильним середовищем, розвиток руйнує багато процесів функціонування, але створює умови для його більш стійкого здійснення. Таким чином, виникає циклічна тенденція розвитку, яка відображає періодичне настання криз. Таких саме поглядів стосовно взаємозв'язку стійкості та розвитку дотримуються вчені Яшин М.С. та Григорян К.С.: «стійкість підприємства – це здатність підприємства протистояти дестабілізуючого впливу факторів зовнішнього середовища, зберігати цілісність структури під впливом факторів внутрішнього середовища, переходити на більш високий якісний рівень свого розвитку» [4]. Броїло О. В. вважає, що найбільш важлива особливість змісту поняття «стійкість» стосовно до економічної системі полягає в тому, що воно відображає здатність об'єкта зберігати свою цілісність як системи (тобто безперервно функціонувати як єдине ціле) і одночасно розвиватися (прогресувати), навіть, незважаючи на негативний вплив факторів зовнішнього середовища [5, С. 46]. Отже, стійкість економічних систем характеризує одночасно параметри функціонування і розвитку.

Список використаних джерел

1. Кондаурова Д. С. Совершенствование механизма управления устойчивым развитием промышленного предприятия : дисс. ... кандидата эконом. наук : 08.00.05 / Кондаурова Диана Сергеевна. – Самара, 2015. – 208 с.
2. Басовский Л. Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка : учебное пособие / Л. Е. Басовский. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 260 с.
3. Куц Л. Л. Стратегічна стійкість підприємства : навч. посібник / Л. Л. Куц. – Тернопіль : Інфотехцентр, 2011. – 180 с.
4. Яшин М.С. Методологические аспекты обеспечения устойчивости предприятия / М. С. Яшин, Е. С. Григорян // Вестник СГСЭУ. – 2014. – № 5 (54). – С. 114-116.
5. Броило Е. В. Методология управления экономической устойчивостью коммерческой организации: дисс. ... доктора экономических наук : 08.00.05 / Броило Елена Валериевна. – Екатеринбург, 2009. – 318 с.

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ В ТУРИЗМІ

*С.С. Беляєва, к.е.н., доцент
Черкаський державний технологічний університет*

Як зазначено в Законі України «Про туризм», «туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [1]. Отже, система підготовки, організації та надання відповідних послуг зумовлює комплексне й системне поєднання таких сегментів, якими є безпосередньо туристичний продукт; менеджери та інші фахівці, які забезпечують його розробку та виконання замовлення на туристичні послуги; туристична інфраструктура; система безпеки, тощо.

Для якісного виконання поставлених перед туристичною фірмою або іншим суб'єктом господарювання в туристичній сфері завдань варто враховувати як загальні, так і специфічні ознаки кожного конкретного виду послуги, як основного, додаткового, так і суміжного, враховуючи необхідність поряд із основними, створювати супутні й характерні туристичні послуги та товари. В сучасних умовах господарювання без урахування впливу конкурентного середовища неможливо досягти успіху, адже туристичний сегмент ринку, як і будь-який інший вид економічної діяльності, має свої особливості, є чутливим до коливань у споживчому середовищі, реагує на зовнішні впливи та внутрішні фактори. У зв'язку з цим постає завдання створювати та розвивати конкурентоспроможні послуги, запроваджувати інноваційні методи, технології, використовувати новітні засоби для ведення туристичного бізнесу. Таким чином інновації є невід'ємним атрибутом успішного бізнесу, фактором впливу на попит споживача, його поточні, середньострокові й стратегічні плани існування та розвитку.

Метою даного дослідження є дослідження існуючих теорій щодо визначення сутності категорії «інновація» й на основі проведеної роботи наведення власного визначення інновації в туризмі.

Щодо сутнісної характеристики поняття «інновація», варто зазначити про багаточисленні визначення. Так, наприклад, одне з визначень характеризує інновацію як нововведення, зміну, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях [2]. Серед значного переліку термінів, які безпосередньо стосуються розуміння сутності інновації, зупинюся лише на декількох, які найбільше, на мій погляд, стосуються особливостей та найбільш вагомих для успішного ведення бізнесу рис, а саме засобах інформаційних технологій. Сьогодні поняття інтернет-технологій, їх застосування в практично кожній галузі народного господарства є невід'ємною ознакою інноваційності, елементом, яким не можна нехтувати в конкурентному середовищі, враховуючи глобалізаційні процеси в світі, значний масив інформації та необхідність діяти оперативно, гнучко, кваліфіковано. Інтернет-засоби для ведення туристичного бізнесу відіграють значну роль, адже створюють комунікативні засади для багатосторонніх зв'язків у діловому сегменті.

Серед ряду наукових досліджень щодо визначення сутності інновацій в туризмі зупинимося на теоретичних аспектах розвитку інноваційної теорії та її категоріального апарату таких учених як З.Пересунько, О. Баранов, О. Бибочкіна, Н. Бондаренко, І.Дашковська, О. Дідченко, І. Волошин, А. Голіков, М. Йохна, Ю.Коновал, Н. Кузьминчук, О. Муляр, О. Пестова, Д. Скворцов, В.Стадник, П. Ткаченко, Е. Уткін, Л. Федулова, О. Чепурна.

Для уточнення економічної сутності категорії «інновації» спершу доцільно розглянути генезис становлення інноватики як науки. Термін «novare» у перекладі з латини означає «оновлення, зміна». Від цього терміну має походження термін «новатор», що означає людину, яка створює новацію. З часом термін «novare» еволюціонував в «innovation», сутнісно підкреслюючи прикладний аспект новацій.Щодо сутності нововведень у визначеннях даної категорії науковцями інновація, зокрема, розглядається як процес (Б. Санто, Б. Твісс, С. Мочерний); як результат (Р. Фатхутдінов, Ю.Бажал, Н. Авсянніков); в якості зміни (Ю. Бажал, Л. Водачек, О.Водачкова, Р. Мюллер, Ю. Яковець); як систему (В.Дубічинський, О. Князева) [3].Доцільно серед усіх визначень акцентувати увагу на визначені,

відображеному в «Керівництві Фраскарті»: «Інновація – кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, який впроваджується на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності, або новому підході до соціальних послуг» [3].

Просування туристичного продукту – комплекс заходів, спрямованих на створення та підготовку до реалізації туристичного продукту чи туристичних послуг [4]. Сутність вище зазначених визначень зумовлює відповідну увагу до необхідності розробляти комплекс заходів для впровадження в економіці нової техніки, технологій та ін.

Отже, сутнісна характеристика інновацій в туризмі полягає в організації та забезпеченні якісного надання комплексу туристичних послуг із застосуванням інтегрованих інновацій у методиках, методах, технологіях і засобах щодо їх розробки та застосування з метою досягнення найбільшого ефекту.

Список використаних джерел

1. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР.[Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://zakon5.rada.gov.ua/>.
2. Словник термінів з інновацій. – 2012. [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <https://www.slideshare.net/opitnaa/ss-15212818>.
3. Пересунько З. М. Теоретичні аспекти розвитку інноваційної теорії / З. М. Пересунько // [Електронний ресурс]. – Ефективна економіка. № 7, 2013 – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2192>.
4. Забарна Е.М. Регіональний вектор розвитку підприємництва в сфері екотуризму / Е.М.Забарна // Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр./ Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ. – 2016. – №2(28). – С.223-233.

ВИПУСК ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

*Я.І. Глущенко, к.е.н., доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Розробка і впровадження інноваційної продукції з високою доданою вартістю є єдиним шляхом розвитку для вітчизняних промислових підприємств в умовах «Індустрії 4,0». Як відомо, нову індустріальну революцію пов'язують із розвитком штучного інтелекту, роботехніки, 3D-друку, хмарними та іншими технологіями. Українські промислові підприємства не можуть не враховувати ті зміни, що відбуваються у світовій економіці і нову концепцію її розвитку.

В умовах інтелектуалізації виробництва однією з головних проблем вітчизняних підприємств є те, що вони майже не випускають інноваційну продукцію, яка б була новою для ринку. Як показує аналіз статистичних даних за період 2010-2016 рр. частка промислових підприємств, що реалізовували продукцію, яка є новою для ринку, коливається у діапазоні 2,1-4,1% (таблиця).

Зростання частки цієї продукції спостерігається тільки у 2015р. і 2016 р. Але, враховуючи, що з 2015 р. змінився порядок відображення статистичних даних, і до форми звітності № 1-інновація (річна) «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства» включались тільки підприємства видів економічної діяльності секцій В, С, D, Е за Класифікацією видів економічної діяльності, ситуація в цілому по промисловості може бути значно гірша.

Дані таблиці свідчать: частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, яка є новою тільки для підприємств, більша за попередній показник і коливається від 7,7 % (2010 р.) до 11,4 % (2016 р.).

ІННОВАЦІЙНІ ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ
СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Таблиця – Динаміка показників промислових підприємств України, що реалізовували інноваційну продукцію за період 2010-2016рр. (побудовано і розраховано на підставі даних [1, 2, 3, 4])

Найменування показників	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
кількість підприємств, що реалізували промислову продукцію	10606	10350	10089	10189	10010	4767	4416
кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	964	1043	1037	1031	905	570	632
<i>Темп зміни базисний (базис – 2010р.),%</i>	-	108,2	107,6	107,0	93,9	59,1	65,6
<i>Темп зміни ланцюговий, %</i>	-	108,2	99,4	99,4	87,8	63,0	110,9
у тому числі продукцію, що була новою на ринку	270	260	243	248	213	142	182
<i>% до кількості підприємств, що реалізовували промислову продукцію</i>	2,5	2,5	2,4	2,4	2,1	3,0	4,1
продукцію, що була новою тільки для підприємства	812	882	889	887	787	490	503
<i>% до кількості підприємств, що реалізовували промислову продукцію</i>	7,7	8,5	8,8	8,7	7,8	10,3	11,4

Щодо динаміки кількості промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, то розрахунок базисних темпів показав усталену тенденція їх зменшення. Починаючи з 2014 р. темпи зміни у порівнянні з даними 2010 р. не перевищують ста відсотків. Ланцюгові темпи зміни кількості промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію демонструють зростання тільки у 2011 р. у порівнянні з 2010 р., і у 2016 р. у порівнянні з 2015 р. (таблиця).

Основними проблемами, що обумовлюють зазначені тенденції, є:

– обмеженість у вітчизняних підприємств вільних грошових коштів для самофінансування інноваційних розробок, особливо

- якщо мова йде про фондоємні галузі економіки – машинобудування, металургію, хімічну промисловість та ін.;
- дорогі кредитні ресурси;
  - відсутність відповідної фінансової підтримки науково-технологічної і інноваційної діяльності з боку держави;
  - недосконалість нормативно-правової бази з точки зору захисту прав інтелектуальної власності;
  - недостатній рівень податкового стимулювання підприємств щодо витрачання ними коштів на інноваційні розробки;
  - економічна і політична нестабільність в державі, що призводить до ускладнення залучення іноземних інвесторів для фінансування інноваційних проектів;
  - високий рівень фізичного і морального зносу науково-дослідної бази;
  - низький рівень координаційного взаємозв'язку підприємств промисловості і науково-дослідних організацій.

Список використаних джерел

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ, 2017. – 141 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ, 2015. – 255 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ, 2014. – 314 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ, 2012. – 305 с.

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Г.Б. Машлій, к.е.н., доцент
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

У процесі підвищення потенціалу розвитку суб'єктів господарювання важлива роль належить активності їх інноваційної діяльності. Адже саме інновації здатні забезпечити впровадження високотехнологічних виробничих процесів, випуск сучасної продукції та підвищення конкурентоспроможності економіки в цілому. Проте часто практичне втілення інновацій пов'язане з виникненням певних проблем. Результати оприлюднених Державною службою статистики опитувань, які проводилися серед підприємств, що протягом 2014-2016 років не здійснювали інноваційної діяльності, наведено у таблиці [1].

Таблиця – Розподіл неінноваційних підприємств за причинами, що перешкоджали здійсненню інновацій протягом 2014-2016рр.,%

Немає вагомих причин здійснювати інновації	83,0
у тому числі	10,2
Низький попит на інновації на ринку	
Через попередні інновації	8,7
Через дуже низьку конкуренцію підприємства на ринку	5,9
Відсутність хороших ідей або можливостей для інновацій	9,3
Можливному впровадженню інновацій перешкоджають вагомі чинники	17,0
у тому числі	9,7
Відсутність коштів у межах підприємства	
Відсутність кредитів або приватного капіталу	5,0
Зависокі витрати на інновації	9,0
Відсутність кваліфікованих працівників	2,0
Відсутність партнерів по співпраці	1,4
Труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій	6,5
Невизначений попит на інноваційні ідеї	2,8
Занадто велика конкуренція на ринку	5,3
Законодавчі/нормативні акти, що створили додаткове навантаження	5,8

З наведених у таблиці даних видно, що із загальної кількості опитаних підприємств 83,0% відмітили, що у них відсутні якісь вагомі мотиви приймати рішення щодо реалізації інноваційних проектів. У той же час 17,0 % підприємств зазначили, що впровадження інновацій не здійснювалося ними через певні вагомі причини. Одними з основних ними було названо відсутність достатніх інвестиційних ресурсів, які можуть бути спрямовані на реалізацію завдань інноваційного розвитку. Так, через брак достатніх сум власних коштів підприємств інновації не втілювалися 9,7 % опитаних, через високу вартість кредитних ресурсів, неможливість їх залучення для реалізації цілей інноваційної діяльності, а також труднощі залучення приватного капіталу – 5,0%, надто високі витрати на інновації – 9,0 %.

Важливими проблемами є також низький рівень бюджетного фінансування інноваційних розробок та відсутність дієвого механізму пільгового оподаткування й кредитування, який би зацікавлював підприємства у впровадженні інновацій. Так, значна частка респондентів, а саме 6,5 %, відмітила, що перешкодою на шляху впровадження інноваційних проектів для них є проблеми в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій. 5,8% опитаних підприємств виділили як стримуючий фактор недосконалість нормативно-правової бази в Україні, що створює додаткове навантаження і перешкоджає здійсненню ними інноваційної діяльності.

Необхідно зазначити, що одним із важливих чинників, який може відігравати позитивну чи негативну роль у процесі здійснення інноваційної діяльності, є людський фактор. Відсутність кваліфікованих кадрів була названа 2 % опитаних неінноваційних підприємств, які виділяють вагомі чинники як перешкоди на шляху впровадження інновацій. У сучасних умовах все гострішою стає проблема забезпеченості кваліфікованими кадрами через їх трудову міграцію. Позитивний вплив кадрового потенціалу підприємств на рівень їх інноваційної діяльності також часто не може бути реалізований внаслідок недостатньо високого професійного рівня працівників та недосконалість системи мотивації та стимулювання новаторства.

До причин, які розглядаються як перешкода на шляху впровадження інновацій, опитаними підприємствами були також

названі: невизначений попит на інноваційні ідеї (2,8 %), надто високий рівень конкуренції на ринку (5,3 %), а також відсутність партнерів по співпраці (1,4 %). Для розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть: здійснення ефективної державної інноваційної політики; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв шляхом використання різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури; забезпечення комерціалізації наукових результатів шляхом формування основ для ефективного партнерства державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері; розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності [2].

Список використаних джерел

1. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014-2016 років (за міжнародною методологією). Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
2. Вівчар О.Й. Інноваційна діяльність в Україні та напрямки її розвитку/ О.Й. Вівчар, Н.М. Паранька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 183-187.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Г.Р. Кіс, к.е.н., доцент
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

Процес трансформації народного господарства України в економіку відкритого типу створює для підприємств зовсім нові умови, принципово інше зовнішнє середовище. До цих умов, які постійно змінюються, треба пристосовуватися, адаптувати усі системи підприємства, перетворити їх так, щоб із основної ланки планової економіки підприємство перетворилося у незалежний економічний суб'єкт управління й господарювання, який ефективно функціонує і розвивається в умовах ринку.

Економічні коливання негативно позначилися на ефективності та стійкості функціонування вітчизняних підприємств, суттєво послабили надійність та міцність зв'язків між ними та їх здатність витримувати внутрішні та зовнішні перевантаження. Внаслідок цього скоротилися можливості протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, що є сигналом їх переходу від безпечного стану до небезпечного.

Адекватно до ринкових умов господарювання виступає потреба забезпечення підприємства ресурсами на основі формування та використання його потенціалу.

На нашу думку, етап формування потенціалу передбачає визначення основних учасників означеного процесу, а саме: власники потенціалу; посередники реалізації потенціалу; покупці потенціалу (підприємство та його конкуренти).

Структура власників потенціалу в сучасних економічних умовах суттєво змінюється, що викликано в першу чергу реформування власності на засоби виробництва та системи управління власністю і її цільовим використанням. Очевидно, основним власником потенціалу виступає держава, що володіє стратегічними засобами праці (земля, природні ресурси, засоби транспортування) та управляє частиною розподілу чи перерозподілу предметів праці.

Відповідно до власників потенціалу в схемі формування визначимо посередників реалізації потенціалу. В умовах реформування економічної системи потенціал держави в меншій мірі відображається фондами державних ресурсів, оскільки вони у зв'язку зі зменшенням об'єму та структури державного замовлення не формуються, а значить і не розподіляються.

Визначені власники потенціалу та посередники в реалізації потенціалу як правило працюють в умовах конкурентного середовища, що передбачає вибір для реалізації потенціалу даного підприємства чи його конкурентів. Отже, на рівні суб'єкта господарської діяльності важливими є завдання росту конкурентоздатності підприємства та конкурентоздатності потенціалу підприємства.

Таким чином, фази формування та використання економічного потенціалу підприємства передбачають наявність розвиненої ринкової інфраструктури на рівні макросередовища.

Докорінні зміни в економіці України визначили необхідність створення такого господарського механізму, який дасть змогу суб'єкту господарювання реалізувати принципи ринкових відносин, сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності, забезпечить динамічний розвиток [1, С. 2].

На жаль, для усього періоду існування України, як незалежної держави, характерна недосконала фінансова політика. Оскільки фінансове положення країни визначається стійкістю і надійністю фінансового стану підприємств, то можна зробити висновок про незадовільний фінансовий стан більшості з них [2, С. 112].

Отже, на порядку денному надзвичайно гостра проблема – досягнення прибутковості наявних в країні підприємств, що є неможливим без підвищення ефективності використання економічного потенціалу господарюючих суб'єктів [3, С. 46]

Роль ефективного використання економічного підприємства у реалізації його економічної стратегії розвитку, у тому числі і фінансової стратегії важко переоцінити. Адже, способи використання економічного потенціалу всередині самого

підприємства впливають на розмір його фінансових можливостей в цілому.

Таким чином, розв'язання проблеми підвищення ефективності формування та використання економічного потенціалу підприємств в сучасних ринкових умовах сприятиме підвищенню результативності їх стратегічному плануванню. Це, в свою чергу, забезпечить успішність реалізації економічних стратегій розвитку підприємств в цілому, а значить підготує платформу для реалізації стратегії сталого розвитку національного господарського комплексу України в цілому.

Список використаних джерел

1. Лагутін В. Розвиток внутрішнього ринку в Україні: проблеми та перспектива / Лагутін В. // Вісник КНТЕУ. – 2003. – №2. – С. 5-13.
2. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств / Ванькович Д.В. // Фінанси України. – 2004. – № 9. – С. 112-114
3. Живолуга О. Сутність, необхідність та особливості управління економічним потенціалом підприємства / О.Живолуга // Торгівля і ринок: темат. зб. наук. праць. – Вип. 10. – Т. 2. – Донецьк, 2000. – С. 44-49.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*О.В. Дуріхіна, викладач економічних дисциплін
КІСІТ ДВНЗ КНЕУ ім. В. Гетьмана*

Трансформація економічної системи України в контексті євроінтеграційних прагнень, вступу до СОТ, вимагає підвищення рівня конкурентоспроможності всіх її галузей, як на процесному, так і на продуктовому рівнях. У цьому контексті особливо важливим є розвиток інноваційної складової машинобудівної галузі, яка є базовою для забезпечення засобами виробництва промисловості в цілому [2, С. 98].

Традиційно підприємства машинобудівного комплексу забезпечують технічне переозброєння господарства, задовольняють споживчий попит населення на різноманітні апарати та прилади побутового призначення, створюють основу економічного та оборонного потенціалу країни. Машинобудування постачає всім галузям економіки машини, обладнання та інструменти, займається виробництвом різноманітних технічних, побутових приладів, предметів споживання тощо.

У розвинутих країнах машинобудування належить до найважливіших галузей промисловості та є пріоритетною, бо має вплив на ефективність та продуктивність всіх сфер економічної діяльності країни. Постійний розвиток машинобудівного комплексу забезпечує рентабельність та конкурентоздатність товарів та послуг на ринку, зростання матеріального та інтелектуального рівня населення, що сприяє підвищенню рівня розвитку економіки окремих регіонів та, зокрема, держави [2, С. 163].

Структура галузі машинобудування України залишається достатньо різноманітною, незважаючи на проблеми перехідного періоду. Найбільш розвинутими важке машинобудування, сільськогосподарське, верстатобудування, приладобудування та транспортне виробництво.

На сьогодні багатогалузевий машинобудівний комплекс – потужний сектор промисловості України, який об'єднує 11267 підприємств, з яких 146 – великих, 1834 – середніх та 9287 – малих, з виробництва різноманітних машин і устаткування, приладів і апаратури, різних видів транспортних засобів тощо. Частка машинобудівної галузі в українській промисловості перевищує 15%, у ВВП становить близько 12 %. У машинобудуванні зосереджено понад 15 % вартості основних засобів, майже 6 % оборотних активів вітчизняної промисловості та понад 22 % загальної кількості найманих працівників [1].

Сьогодні світовий ринок розвивається з урахуванням технологічного обміну, тому розвинуті країни беруть участь у розробці нових технологій та їх впровадженні на підприємствах. Це забезпечує розвиток інновацій в економіці.

Машинобудування за час трансформації економіки України зазнало тривалої кризи та реформування власності. Цей процес супроводжувався скороченням частки машинобудівної продукції, втратами кадрового та виробничого потенціалу, а також зниженням інноваційної діяльності та зменшенням інвестицій.

Проте машинобудівний комплекс здатний адаптуватись до умов ринкової ситуації та освоювати нові промислові ринки. Оскільки, машинобудівні підприємства задовольняють потреби населення на прилади та апарати побутового призначення, забезпечують технічне оснащення господарства, створюють основу оборонного та економічного потенціалу України.

Розміщення українських машинобудівних підприємств залежить від технічної та економічної спеціалізації виробництва. Ефективне розміщення машинобудівних підприємств створює умови для розвитку соціальної та виробничої інфраструктури, забезпечує створення робочих місць для населення.

Основною проблемою для оптимального територіального розміщення підприємств машинобудівної галузі є брак коштів для відновлення матеріально-технічної бази та відсутність підвищення технологічного рівня обладнання, технологій та методів виробництва. Всі ці фактори впливають на підвищення рівня конкурентоспроможності як машинобудування, так і всієї промисловості як на українському, так і на світовому ринку.

Посилення конкурентної боротьби призвело до необхідності виявлення нових способів та методів задоволення потреб споживача на ринку В-to-В та формування нової сучасної системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Саме тому розроблення ефективних механізмів підвищення конкурентоспроможності підприємства та продукції, використання ефективних інструментів антикризового маркетингу та розвиток інновацій важливими напрямками діяльності для промисловості.

Основними напрямками посилення інноваційної діяльності в Україні можуть стати – впровадження механізму надання пільг підприємствам, які запроваджують інновації та використання іноземної практики пільгового кредитування для підприємств. Це може дати змогу українським машинобудівним підприємствам підвищити рівень інноваційної діяльності та зайняти значну частину зовнішнього ринку.

Список використаних джерел

1. Міністерство промислової політики. Інформаційний ресурс. [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.minprom.ua.

2 Захаркіна Л.С. Інноваційна діяльність машинобудівних підприємств / Л.С. Захаркіна // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 6-7 травня 2010 року) / Редкол.: О. В. Прокопенко та ін. – Суми : СумДУ, 2010. – С. 98-99.

3. Колісник М.К. Стан підприємств машинобудування в Україні і можливі шляхи виходу з кризи за допомогою стратегії інтеграції / М. К. Колісник К. Е. Сміх // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С.163-173.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ УПРАВЛІННЯ РОБОЧИМ ЧАСОМ

В.М. Білявський, к.е.н, доцент

К.В. Богач, студент

Національний авіаційний університет, м. Київ

Основною метою сучасного підприємства є його успішне функціонування на ринку, що передусім залежить від ефективності роботи топ-менеджменту підприємства [1]. Їм перш за все необхідно навчитись керувати своїм робочим часом і максимально ефективно організовувати роботу персоналу. Керувати часом не означає працювати понаднормово [2], перш за все це вміння правильно формулювати завдання та використовувати інструменти тайм-менеджменту.

Як відомо, тайм-менеджмент – це навички, інструменти та системи, що в сукупності дають можливість ефективніше використовувати свій час. Ефективне управління робочим часом, це перш за все його оптимальне використання, та зменшення впливу факторів, що спричиняють значні його втрати. Особливу увагу щодо використання інструментів тайм-менеджменту слід приділяти топ-менеджменту підприємства [3-4], оскільки окрім власного робочого часу, в їхньому розпорядженні знаходиться ще й робочий час їхніх підлеглих. Розподіляючи серед працівників завдання, менеджер класифікує їх за критерієм «важливість-терміновість». Таким чином він планує загальний робочий час та які саме завдання слід делегувати підлеглим.

Слід зазначити, що закони тайм-менеджменту – це своєрідна азбука успіху, вони працюють незалежно від того знаємо ми їх чи ні. Але володіння ними дозволяє ефективно використовувати робочий час. Звісно, що дана обставина є досить абстрактна, адже ніхто не в змозі управляти часом чи впливати на нього, але цілком можливою є розробка інноваційної технології [5], що дозволить більш ефективно використовувати свої можливості та можливості колективу підприємства.

Заслуговує на увагу той факт, що, тайм-менеджмент має свої основні правила, використання яких допоможе досягнути поставлених цілей:

– погодинна робота. Кожна людина має свої індивідуальні біоритми. Тобто в певний проміжок часу кожен організм працює більш чи менш продуктивно, якщо визначити такі години, то можна доволі оперативно та ефективніше виконати свою роботу.

– пріоритетність за ступенем важливості. Кожен працівник розставляє їх для себе по-різному, залежно від різних факторів.

– фільтрація. Аналізуючи інформацію необхідною умовою є навчитись виокремлювати насправді важливі речі та не перевантажувати мозок зайвою інформацією. Особливо важливим це вміння є для тих, хто працює з великим масивом інформації.

– автоматизація. При наявності постійно повторюваної роботи її слід автоматизувати, використавши комп'ютерні технології.

– концентрація. Не розпочинайте нове завдання поки не закінчите попереднє, адже концентрація на декількох завданнях одночасно значно знижує ефективність роботи.

– ступінь важкості. В першу чергу потрібно виконувати складні завдання, відкладаючи їх на потім є ризик їх не виконання взагалі.

– атмосфера. Працювати потрібно у відповідній робочій атмосфері, офісі. Оскільки для ефективної роботи потрібно мінімізувати відволікаючі фактори.

– планування. Всі справи необхідно планувати заздалегідь, це дозволить заощадити робочий час на їх виконанні. Планувати потрібно починаючи із найважливіших та довгострокових справ.

– вміння відмовляти. Не потрібно братись за справи, що не входили у ваші плани. Навчіться говорити «ні».

– помірність. Починаючи якусь справу, робіть її помірно. Поспіх проковує вас робити більше помилок.

– відпочинок. Не працюйте собі в збиток. Найкраще працює та людина, яка добре відпочиває.

Таким чином, особливістю впровадження технології тайм-менеджменту, як інструменту управління робочим часом є не

лише раціональне управління виробничим процесом, але й робочим часом. Ефективність цього управління полягає не в швидкості виконання завдань, а в правильному розподілі своїх сил та можливостей.

Список використаних джерел

1. Білявський В.М. Оцінка ефективності програми кар'єрного розвитку працівників торговельного підприємства / В.М. Білявський // Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2012. – № 1 (172). – Ч. 1. – С. 6-13.
2. Білявський В.М. Людський капітал як інструмент оцінювання конкурентоспроможності організації / В.М. Білявський // Вісник Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – 2017. – № 92. – С. 79-87.
3. Кучер Л.Р. Тайм-менеджмент як засіб підвищення ефективності діяльності керівника / Л.Р. Кучер // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5 (43). – С. 203–205.
4. Калініченко Л.Л. Особливості впровадження тайм-менеджменту на підприємстві / Л.Л. Калініченко, А.О. Гаврилова // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2017. – №4.4 (44.4). – С. 60-63.
5. Білявський В.М. Реалізація інноваційних проектів як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства / В.М. Білявський, М.М. Шепута // Сталий розвиток економіки. – 1'2018. – № 38. – С. 131-140.

ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Т.В. Аверіхіна, к.е.н.
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та
інноваційної діяльності
О.В. Ковальчук, студент
Одеський національний політехнічний університет*

На сучасному етапі розвитку українська економічна система знаходиться в дуже скрутному становищі. Як країна колишнього Радянського Союзу, Україна переживає складний процес трансформації, до цього можна додати військові події на сході країни, інфляційні процеси, а також значний моральний і фізичний знос устаткування і технологій виготовлення продукції. Таким чином, можна припустити, що, з огляду на всі ці фактори, можливість конкурувати на зовнішніх ринках знижується. Для подолання цієї економічної кризи необхідно докласти багато зусиль і намагатися розвивати інноваційні напрямки економічної діяльності за допомогою використання новітніх технологій. Таким чином, виникає проблема інноваційного підвищення міжнародної конкурентоспроможності виробничих підприємств в сучасних умовах.

Щоденно зростають вимоги споживачів, це робить конкурентну боротьбу на міжнародному ринку більш суворою та спонукає конкурентів зміцнювати свої ринкові позиції та скорочувати терміни впровадження новітніх технологій.

Існує безліч шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, наприклад, це можливо внаслідок [1]:

- удосконалення інноваційної діяльності підприємства;
- впровадження нових технологій;
- диференціації товару;
- модернізації обладнання;
- всебічного зниження витрат на виробництво;
- обґрунтованої маркетингової політики;

- поліпшення якісних характеристик товару;
- вдосконалення обслуговування та післяпродажного сервісу, тощо.

На сьогоднішній день для ефективного функціонування підприємств необхідно розвивати інноваційний потенціал підприємств. Нематеріальні активи, як інтелектуальна складова, сприяють підвищенню рівня інноваційної діяльності підприємства [2]. Крім цього, розширення і розвиток нематеріальних активів необхідно для підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства. До цього сектору можна віднести якісь особливі навички, знання, ідеї, якими одне підприємство може відрізнятись від іншого. Тобто це можна назвати розвитком своїх переваг.

Наприклад, для виробничого підприємства ТОВ «Одетекс» розвиток нематеріальних активів є одним з ключових стратегічних шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності. На цьому унікальному для України підприємстві виготовляють ворсові тканини, поліпропіленові мішки і різні неткані матеріали. ТОВ «Одетекс» використовує власні унікальні технології виробництва нетканих матеріалів типу спанбонд і спанлейс, що вже є значною перевагою в порівнянні з існуючими на українському ринку конкурентами, які виступають лише дистриб'юторами. Для розвитку нематеріальних активів і підвищення інтелектуальної цінності фахівців ТОВ «Одетекс» в цілому, необхідно постійне проведення різних тренінгів, навчальних семінарів та стажувань з обміну досвідом з закордонними партнерами. Крім цього, на підприємстві поки що відсутній відділ маркетингу, але є відділ збуту, тому на підприємстві необхідно застосовувати Digital-marketing. З його допомогою підприємство зможе підвищити кваліфікацію своїх фахівців з відділу збуту і створити маркетинговий відділ не привертаючи нових фахівців із зовні.

На рисунку наведено резерви зростання міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «Одетекс», які в перспективі дозволять підприємству поліпшити свою діяльність і вийти на міжнародний рівень.

ІННОВАЦІЙНІ ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ
СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

за рахунок покращення трудових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> • вдосконалення нематеріальних активів (тренінги, нові технології тощо) • заснування маркетингового відділу
за рахунок додаткових зусиль по збуту	<ul style="list-style-type: none"> • пошук нових ринків збуту • вдосконалення інтернет сайту • запровадження якісної реклами
за рахунок покращення використання власних ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> • більш екологічно спрямоване виробництво • запровадження нових технологій

Рисунок – Резерви росту міжнародної конкурентоспроможності
ТОВ «Одетекс»

Можна зробити висновок, що в сучасних умовах функціонування підприємств нематеріальні активи є провідним інструментом інноваційного розвитку сучасних виробничих підприємств як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку. Таким чином, українським підприємствам, що збираються успішно конкурувати за законами сучасного міжнародного бізнесу, варто звернути першочергову увагу на свої внутрішні ресурси, відмітні компетенції та обов'язково урахувати фактори зовнішнього впливу обираючи ті шляхи та стратегії, що дозволять досягти стійких міжнародних конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Беленов О.Н. Обеспечение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе развития внутрифирменных конкурентных преимуществ / О.Н. Беленов, В.В. Долгих // Экономика и управление фирмой. Вестник ВГУ, Серия: Экономика и управление. – 2012. – №1. – С. 66-70.

2. Ковальчук О.В. Нематеріальні активи як інструмент інноваційного розвитку підприємства / О.В. Ковальчук, Т.В. Аверіхіна // XXII науково-практична конференція «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в Європейський науково-інноваційний простір». – 2016. – С. 37-40.

3. Офіційний сайт ТОВ «Одетекс» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.odetex.com>.

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Т.І. Черкасова, к.е.н., професор,
Д.Б. Сазонов, студент
Одеський національний політехнічний університет*

Сучасна економіка пов'язує підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств не тільки з розробкою та реалізацією відповідної стратегії підприємства, але й з забезпеченням його сталого функціонування, що опиратиметься на оперативне реагування на зміни у господарській ситуації з метою підтримки стійкого фінансового стану і постійного вдосконалення діяльності відповідно до зміни кон'юнктури ринку. Сьогодні для ефективного вирішення такого завдання використовуються технології та інструменти фінансового інжинірингу, що дозволяють ефективно управляти фінансами з метою збільшення вартості підприємства.

Забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства є складним процесом, який охоплює всі сфери діяльності компанії. Саме тому, важливим є використання нових підходів до формування системи управління підприємствами, зокрема, у виконанні вимог до зростання ефективності управлінських рішень у фінансовій сфері. Аналіз зміни фінансових показників з позиції їх відповідності вимогам стратегічних завдань розвитку дозволить оперативно реагувати на вплив зовнішнього середовища та забезпечити достатній рівень фінансової безпеки, що є обов'язковою складовою конкурентоспроможності підприємства.

Теоретичним і практичним аспектам фінансового інжинірингу присвячено значну увагу в роботах таких зарубіжних та українських науковців, як Б.В. Бойцов, З.О.Воробйова, У. Демінг, Р. Кох, Дж. Маршалл, Ю.С.Масленченков, А.М. Мороз, С. Росс, О.М. Сохацька, Дж.Фіннерті та ін.

Мета роботи полягає у вивченні місця та ролі фінансового інжинірингу для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність підприємства водночас слід розглядати як економічну категорію, яка передбачає динамічний, мінливий характер його стану у бізнесі, і як інтегрований критерій, що найбільш повно відображає ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Практика показує, що завдання забезпечення конкурентоспроможності викликає значні труднощі через відсутність у підприємства чіткої обґрунтованої стратегії розвитку, яка спирається на фінансово-економічні цілі і критерії.

Забезпечення конкурентоспроможності підприємства пов'язане з такими характеристиками його діяльності, як висока виробнича ефективність, яка реалізується завдяки наявності відповідного потенціалу інноваційного розвитку, що формується за рахунок впровадження новітніх технологій та сучасного обладнання, постійного підвищення кваліфікації працівників, нарощенням інтелектуального потенціалу, здатністю завоювати і тривалий час утримувати постійні позиції на ринку, що забезпечується маркетинговими та організаційними інноваціями.

Основною умовою забезпечення розвитку підприємства та важливим інструментом комплексного вдосконалення його діяльності є створення та реалізація програми забезпечення конкурентоспроможності. Можна виділити наступні етапи розробки такої програми: визначення і порядок пріоритетності цілей; конкретизація цілей і діагностика ресурсних і часових обмежень; формулювання стратегій реалізації програми; планування дій і визначення фаз програми; створення організаційної структури програми; встановлення методів і вибір інструментарію вимірювання досягнутих результатів; визначення витрат, пов'язаних з реалізацією програми; оцінка очікуваної ефективності заходів, що запропоновані [1, С. 223].

Реалізація такої програми здійснюється через низку інноваційних та інвестиційних проектів, які потребують, як правило, значного рівня фінансування. В умовах низької ліквідності цінних паперів, підвищеного ризику інвестицій та дефіциту позикових коштів потрібні нові технології управління

фінансами на різних рівнях економіки, у тому числі й на рівні корпорації. Напрямом, який фокусує інновації у цій сфері управління є фінансовий інжиніринг.

Саме він є сучасним напрямом як модернізації фінансових ринків, так й удосконалення управління корпоративними фінансами. У сфері корпоративних фінансів його розглядають як сукупність технологій, за допомогою якої можна здійснити вартісно-орієнтоване управління розвитком корпорації. Думки науковців мають значну розбіжність: від того, що це новий інструмент ринку фінансових послуг до того, що це процес планування, управління, розробки та реалізації інноваційних фінансових схем (фінансових стратегій, технологій, інструментів, процесів, продуктів) на макро- та мікрорівнях, направлених на формування цільових грошових потоків з метою довгострокового інвестування для задоволення інтересів підприємств і держави [3, С.58].

Таким чином, в сфері корпоративних фінансів фінансовий інжиніринг відіграє роль теоретичної основи та інтегрованої технології, яка дозволяє створити такі фінансові інструменти, що забезпечать необхідний рух грошових потоків та підвищення ринкової вартості підприємства в умовах ризику та невизначеності.

Визначення та розвиток фінансового інжинірингу як напряму забезпечення конкурентоспроможності підприємства, дозволяє точніше оцінити вплив управлінських інновацій на його розвиток та функціонування.

Список використаних джерел

1. Кошелупов І.Ф. Програми підвищення конкурентоспроможності організацій / І.Ф. Кошелупов // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 1. – С. 219-225.
2. Горобінська І.В. Фінансовий інжиніринг як інструмент державного регулювання відтворювальних процесів в транспортній галузі/ І.В. Горобінська // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2012. – Вип.10. – С. 57-65.

ДО ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*О.М. Козакова, к.е.н, доцент
доцент кафедри економічних систем і управління
інноваційним розвитком
В.В. Шацков, студент
Одеський національний політехнічний університет*

З розвитком сучасних глобалізаційних процесів особливого значення для України набувають фактори підвищення її конкурентоспроможності на світовому рівні. Одним із них є інноваційна діяльність промислових підприємств, яка згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» визначається як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1]. Значну роль в цьому процесі відіграють фінансові ресурси, проблема пошуку джерел яких на сьогодні набуває особливої гостроти.

Частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю в Україні, до загальної кількості промислових підприємств має позитивну динаміку, але знаходиться на досить низькому рівні (рисунок), що свідчить про несприятливі умови щодо стимулювання інноваційної діяльності в державі.

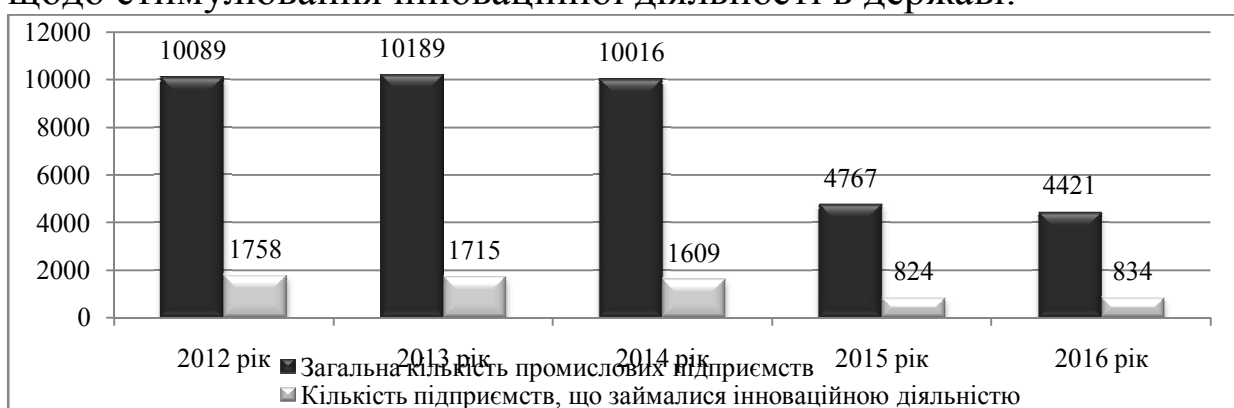

Рисунок – Співвідношення підприємств, що займалися інноваційною діяльністю до загальної кількості промислових підприємств України за період 2012-2016 рр.

(джерело: зроблено на підставі [2])

Наведені дані свідчать, що за аналізований період кількість інноваційних підприємств в Україні зменшилась у 2,11 рази на

фоні зменшення загальної кількості промислових підприємств у 2,28 рази. Тож збільшення частки інноваційних підприємств у загальній кількості підприємств з 17,4 % до 18,9 % вказує на прагнення підприємств розвиватися та вдосконалюватися на інноваційній основі.

Однією з головних причин того, що переважна частка вітчизняних підприємств не займається інноваційною діяльністю, є брак коштів на розробку та впровадження нововведень. Дослідження розподілу джерел фінансування за період 2012-2016 рр. (таблиця) свідчить, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств. Негативної динаміки за досліджуваний період зазнали обсяги фінансування з боку держави, іноземних інвесторів, обсяги кредитів та інших джерел фінансування.

Таблиця – Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за період 2012-2016 рр. за джерелами у % (джерело: розраховано на підставі [2])

Рік	Власних	Держ. бюджету	Місцевих бюджетів	Позабюджетних фондів	Вітчизняних інвесторів	Іноземних інвесторів	Кредитів	Ін.
2012	63,90	1,95	0,15	0,01	1,35	8,66	20,97	3,01
2013	72,92	0,26	1,65	0,02	1,29	13,11	6,59	4,16
2014	84,99	4,47	0,07	0,43	0,11	1,80	7,29	0,84
2015	97,20	0,40	0,28	0,01	0,54	0,42	0,82	0,33
2016	94,86	0,77	0,43	–	0,58	0,10	2,69	0,57

Очевидно, що об'єктивна необхідність розвитку інноваційної діяльності підприємств потребує пошуку та залучення нетрадиційних джерел фінансування. Досвід розвинених країн свідчить, що саме такі джерела займають значну частку фінансування. До них відносяться: франчайзинг як форма партнерства, за якого компанія з відомим ім'ям перепродає права на нього разом з технологією виробництва; лізинг як форма кредитування при придбанні основних фондів; факторинг як форма кредитування за наданні товари і послуги за умови відстрочки платежів; форфейтинг як торгове фінансування, що полягає в покупці кредитором дебіторської заборгованості клієнта; лізбек як зворотний лізинг; селенг як

майновий найм з поверненням на першу вимогу. Збільшення різних видів та джерел фінансування надає гнучкості та маневреності у виборі більш зручного методу фінансування не тільки для підприємств, але й для інвесторів. Між тим, на сьогодні нетрадиційні джерела фінансування у вітчизняній промисловості практично не використовуються. Причин для цього достатньо: відсутність знань щодо існування таких джерел та асоціації, що їх надає; недовіра та неприйняття умов їх функціонування; відсутність дієвого механізму взаємовигідного співробітництва. Інвестори в свою чергу не зацікавлені фінансувати інноваційну діяльність з використанням альтернативних джерел через хитку економіку, велику частку тіньового сектору, невідосконаленість та нестабільність нормативної бази державного регулювання інноваційної діяльності[3]. Отже, вирішення проблем фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок залучення нетрадиційних джерел фінансування потребує комплексу заходів, а саме: зниження ступеня інвестиційного ризику через підвищення стабільності політичної та економічної ситуації в країні; усунення недоліків в правовій і законодавчій базі процесів інвестування; підвищення рівня інформаційного забезпечення в сфері фінансування інноваційної діяльності; впровадження налагодженого комунікативного механізму між інвесторами та реалізаторами інноваційних проектів – промисловими підприємствами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Наука, технології та інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
3. Забарная Э.Н. Управление процессом развития инфраструктуры региона через привлечение инвестиций в инновации / Э.Н.Забарная // Бизнес Информ. – 2017. – №6. – С.49-55.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

*Т.В. Аверіхіна, к.е.н.
доцент кафедри зовнішньоекономічної та інноваційної
діяльності
О.К. Колінкова, студентка
Одеський національний політехнічний університет*

Найбільш інвестиційно привабливим видом промислової діяльності в Україні, завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, наявності сировинного та споживчого потенціалу, є виробництво харчових продуктів, напоїв. На нього припадає третина загального обсягу реалізованої продукції в Україні. Значна частка у цьому виді діяльності належить підприємствам з виробництва олійножирової, м'ясної та молочної продукції, консервної промисловості, виробництву виноградних вин та напоїв [1].

Основним джерелом капітальних інвестицій в регіоні залишаються власні кошти підприємств та організацій, а також кредити банків та інші позики. Переважну частку капітальних інвестицій становлять інвестиції в матеріальні активи.

Аналіз інвестиційної діяльності свідчить про наступні проблеми соціально-економічного розвитку українських підприємств:

- нестача власних коштів у підприємств для здійснення інвестування;
- обмежений доступ та висока вартість кредитних ресурсів;
- недостатнє фінансування цільових регіональних та державних програм, спрямованих на соціально-економічний розвиток.

Рентабельність операційної діяльності підприємств надана в таблиця [2].

Рентабельність операційної діяльності підприємств харчової промисловості дуже знизилася з 2014 р. та сягнула позначки нижче нуля. За даними Головного управління статистики України, 2016-2017 рр. стали кризовими для більшості

підприємств харчової промисловості, лише виробництво спиртних напоїв залишається незмінно рентабельним.

Таблиця – Рентабельність підприємств харчової промисловості України, %

Вид продукції	2013	2014	2015	2017
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2,0	4,6	-5,9	-1,3
Виробництво харчових продуктів перероблення та консервування овочів і фруктів	-0,2	3,1	-7,2	-3,3
виробництво молочних продуктів	8,8	9,9	-5,8	0,9
виробництво інших харчових продуктів	1,6	1,1	-0,1	0,4
Виробництво напоїв	-1,3	-8,6	-11,5	-9,1
дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв	9,2	8,8	-1,3	6,5
виробництво виноградних вин	21,3	19,1	3,4	20,0
виробництво безалкогольних напоїв	2,0	1,4	-2,5	2,9
	-18,3	-3,3	-41,6	-55,7

В харчовій промисловості України наявна низка проблем та невирішених питань, які стримують її ефективний розвиток, серед яких:

- низький рівень технологічної оснащеності як аграрних, так і більшості переробних підприємств області;
- дефіцит енергетичних потужностей;
- значне скорочення виробництва аграрної продукції та збільшення імпорту продовольства;
- недосконалість сучасної законодавчої та нормативно-правової бази, яка регулює питання параметрів якості та безпечності продуктів харчування;
- досить високий рівень якості вітчизняних продуктів харчування супроводжується значними витратами та високим рівнем собівартості продукції, що знижує її конкурентоспроможність на ринку продовольства за ціновим фактором;
- диспропорції в соціально-економічному розвитку між приморськими територіями та аграрними районами. Зниження товарності сільськогосподарського виробництва у приморських регіонах, зростання безробіття, зниження народжуваності,

зростання смертності, зменшення збору доходів до місцевих бюджетів і, як наслідок, зниження показників рівня життя у сільських територіях приморських регіонів.

Вирішення цих проблемних питань є необхідними в найближчій перспективі розвитку галузі. Проте, для досягнення конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на світовому ринку продуктів харчування, сучасний менеджмент рекомендує використовувати стратегії випереджаючого розвитку, які, в більшості основ, базуються на переході на інноваційну модель розвитку переробних підприємств.

Тому, необхідним є втручання з боку держави – через розробку національної експортної політики, яка б забезпечила структурні зміни і сприяла виробництву харчових товарів з високою споживчою цінністю.

Однак, загроза частих змін урядових рішень змушує підприємства обирати власні напрями розвитку, опираючись лише на наявні ресурси і не враховувати національні потреби.

Список використаних джерел

1. Економічний дискусійний клуб. Doing Business-2018. Україна в рейтингу Світового банку легкості ведення бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu>.

2. Економічний дискусійний клуб. Зміна споживчих цін на продовольство в Україні та країнах Європи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/indeksy-spozhyvchyh-cin-v-ukrayini-ta-okremyh-krayinah-svitu-u-travni-2017-roku>.

**ROLE AND INFLUENCE OF GOVERNMENT
ON FOSTERING INNOVATION ACTIVITIES
AT MODERN ENTERPRISES**

V.A. Petryk, student

*Scientific Advisor: N.G. Naumov., Candidate of Philology,
Associate Professor
Zaporizhzhya National University*

In the modern world, competition between companies on the market is constantly growing and becoming more severe. As a result, chances of survival for small and medium-sized businesses are decreasing. In order to remain competitive, companies need to not only minimize costs, but also pay attention to improving the quality of products and services, flexibility, reducing the time spent on production, reliability of delivery, the availability of warranty and after-sales service, etc.

Moreover, leading companies are strongly involved in innovation processes and develop new products, services, methods, techniques and technologies that help to keep them a head above their competitors and generate more profit by entering new markets and satisfying more customers' needs. Such processes are beneficial not only for companies that want to expand and strengthen their positions on the market, but also for innovative development of the country's economy in general.

For many years, in powerful industrialized countries innovation is seen as an important factor in socio-economic development. Governments realize the ever increasing role of innovation which in today's rapidly developing world is vital to keep their economies growing and expanding. Countries develop different forms, methods and ways of financing fundamental research and innovation, in particular financial support for small innovative businesses (including venture capital).

According to the Global Competitiveness Report 2017-2018 the top 10 most innovative economies out of 137 are: Switzerland, USA, Israel, Finland, Germany, Netherlands, Sweden, Japan, Singapore and Denmark. When you get a closer look and analyze how governments

in those countries influence innovation activities you would notice that mostly they have a significant impact on it. For example, in the United States financial resources come from both the state and private firms and organizations. The financing of all projects and innovations in the USA is carried out in the following proportions: 35% – with the federal budget (about \$ 200 billion); 60% – comes from the company's own funds; 5% – with funds of state government and local governments. Universities, colleges and private non-governmental organizations are involved in the financing of research and development activities at the point of 5-6%. Scientific research on the production of new materials by 35% is state-covered. Top-priority areas of investment are technological (biotechnology, energy, electronics, health), as well as aerospace and military. About 75% of research and development in the aerospace industry is carried out on state allocations.

Some of the main tools of innovation policy in Israel include international funding for innovation support as well as granting system for research and development, in which state financially supports projects of commercialization of technologies in different proportions, depending on the project's stage of development.

State support for innovative processes in Western European countries is mainly aimed at:

- stimulation and creation of favorable environment for innovation processes;
- cooperation of colleges, universities and businesses;
- improvement of the intellectual property protection system;
- improvement of information services;
- improvement of antimonopoly legislation.

As you can see, innovation processes in most of highly developed countries are both directly or indirectly encouraged and supported by their governments, which play a significant role in the development of their economies. Each year countries spend huge amounts of money on sparking innovation. Unfortunately, statistic shows that nowadays Ukraine has pretty low level of research and development financing. It has a bad influence on innovation activity in the country and as a matter of fact simply kills motivation of domestic researchers and scientists.

Many valuable and worthy projects cannot come to life due to the lack of financing. The best advice here would be to pay attention to the best world practices of successful innovation stimulating strategies, which could possibly include:

- tax breaks;
- low-interest rate loans for venture business;
- respectable financial support and encouragement;
- involvement of international innovation funds, grants, subsidies, scholarships, etc.

Finally, it's necessary to underline that governments obviously play a crucial role in setting the course of action for individual developers and researchers as well as for businesses by building country's innovation strategy. It is their responsibility to create the most favorable environment for the innovation activity to flourish.

References

1. The Global Competitiveness Report 2017–2018 (<https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>)

2. Chakraborty, A. (2012) 'Innovation – who would dare oppose it?', *The Guardian*, 1 October [online], <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/oct/01/innovation-who-dare-oppose/> (Accessed 01, June 2018).

3. Linton, J.D. (2009) 'De-babelizing the language of innovation', *Technovation*, vol. 29, no. 11, pp. 729–737.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*А.О. Сліпчук, аспірант
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки*

Згідно одного із найважливіших для географії філософських принципів взаємообумовленості, взаємозв'язку та причинності кожне явище чи процес має більш чи менш тривалий період становлення та розвитку [3, С.402]. Сучасний стан трудового потенціалу сформований тривалою історією. Щоб краще зрозуміти сучасні проблеми функціонування трудового потенціалу слід зробити ретроспективний аналіз.

Трудовий потенціал – як демоекономічна категорія та інтегральна оцінка якості населення відображає його трудові можливості, ступінь і якісну специфіку їх реалізації.

Основними подіями, які сформували сучасний стан трудового потенціалу Волинської області були:

- 1) друга світова війна та її наслідки,
- 2) масовий виїзд населення за межі області у 50-80 рр. ХХст.,
- 3) індустріалізація господарства області у 60-80 рр. ХХ ст.,
- 4) інтенсивні урбанізаційні процеси в межах самої області,
- 5) депопуляційні процеси кінця ХХ-початку ХІХ ст.,
- 6) масова закордонна трудова міграція населення Волинської області у кінці ХХ-початку ХІХ ст.

На стан формування сучасного трудового потенціалу є урбанізація території. У 1939 р. Волинська область була слабоурбанізованою аграрною територією. Рівень урбанізації становив 16,4 %. Після війни, у 1950 р. цей показник ще понизився до 14,7 %. Існує закономірність: у несприятливі роки рівень урбанізації знижується, оскільки частина населення виїжджає у сільську місцевість, де вартість життя нижча.

Друга світова війна призвела до надзвичайно інтенсивних міграційних процесів на території Волинської області. Деякі з цих міграцій були тимчасовими і населення пізніше повернулося до місця свого проживання, а деякі були безповоротні.

З кінця 50-х рр. ХХ ст. у Волинській області спостерігалось негативне сальдо міграцій населення. У 1960-х рр. цей показник був порівняно невисокий близько – 2 тис. осіб на рік. У 1970-1980х рр. сальдо міграції населення Волинської області становило у середньому – 4,2 тис. осіб на рік. За період 1970-1990рр. Волинську область залишило 88,9 тис. осіб [2].

Важливим економічним чинником, що призвів до значних трансформацій трудового потенціалу Волинської області була індустріалізація господарства регіону у другій половині ХХ ст. Це призвело до докорінних змін у структурі зайнятості населення (зростання кількості зайнятих у промисловості та сфері послуг), професійному складі кадрів, системі розселення (поява нових та інтенсивний розвиток вже існуючих міських населених пунктів). Найінтенсивніше процеси індустріалізації у Волинській області відбувалися у 50–70 рр. ХХ ст. [1,4].

Впродовж другої половини ХХ ст. рівень урбанізації Волинської області постійно зростав з 14,7 % у 1950 р. до 52,3 % у 1991 р. Відбувся внутрішній перерозподіл населення всередині області. Населення міст зростало насамперед за рахунок інтенсивного міграційного приросту з навколишніх сіл. Іншим моментом було включення сільських населених пунктів до складу міст.

У 90-х роках ХХ ст. трудовий потенціал Волинської області увійшов у якісно нову фазу. Повністю завершився демографічний перехід і, як наслідок, знизилися показники народжуваності та зросли показники смертності населення.

Великою проблемою сучасних досліджень трудового потенціалу є відсутність достовірних статистичних даних про закордонні трудові міграції населення України. Короткотермінові трудові міграції з часом переростають у постійні. Трудові мігранти з часом отримують громадянство країни у якій працюють та залишають Волинську область назавжди. Отже, закордонні трудові міграції призводять до погіршення характеристик трудового потенціалу Волинської області.

Отже, на формування сучасного стану трудового потенціалу Волинської області впливали такі події: друга світова війна та її наслідки, масовий виїзд населення за межі області у

50-80 рр. ХХ ст., індустріалізація господарства області у 60-80 рр. ХХ ст., інтенсивні урбанізаційні процеси в межах самої області, депопуляційні процеси кінця ХХ-початку ХІХ ст., масова закордонна трудова міграція населення Волинської області у кінці ХХ-початку ХІХ ст.

Список використаних джерел

1. Атласі історії та культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк РВВ «Вежа», 2008. – 112 с.
2. Пугач С. О. Міграції населення Волинської області : суспільно-географічний аналіз : монографія / С. О. Пугач. – Луцьк : ПФ «Смарагд», 2012. – 190 с.
3. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Підручник / О. І. Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – 444 с.

Ф'ЮЧЕРСИ ТА ОПЦІОНИ ЯК НАЙБІЛЬШ ЛІКВІДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СПЕКУЛЯТИВНОЇ ТОРГІВЛІ НА БІРЖІ

*А.Д. Швець, студент
О.Б. Білоцерківський, к.т.н., доцент,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

На сучасному етапі розвитку світового ринку найбільш ліквідними фінансовими інструментами для спекулятивної торгівлі на біржі є ф'ючерси. Багато в чому схожим з ними фінансовим інструментом є опціони. Ф'ючерси і опціони – це різновид деривативів, похідних фінансових інструментів. Дериватив є письмовим договором про певні дії по відношенню до базових активів. Відмінність деривативу від звичайного договору полягає в тому, що він сам може бути предметом купівлі-продажу, і, таким чином, є цінним папером. При торгівлі деривативами реального переміщення базових активів не відбувається. Розглянемо основні відмінності між ф'ючерсними та опціонними угодами.

Ф'ючерс – це угода купівлі-продажу конкретного товару за конкретною ціною, зафіксованою у певний момент часу і затверджену учасниками угоди [1]. Покупець ф'ючерсу платить, як правило, не повну вартість ф'ючерсу, а лише 10-15 % (так зване гарантійне забезпечення), але прибуток або збиток за контрактом розраховується з повної вартості угоди. Власник ф'ючерсу має право перепродати свій ф'ючерс до закінчення терміну його дії. В іншому випадку він має виконати по ньому зобов'язання, тобто, наприклад, відвантажити товар або заплатити за нього гроші.

Головна різниця між опціоном та ф'ючерсом полягає в тому, що, купуючи опціон, інвестор купує всього лише право, а не зобов'язання [2]. Здійснюючи опціонну угоду, інвестор сплачує так звану премію опціону. Відмінністю опціону від ф'ючерсу є те, що в подальшому, при настанні дати виконання опціону покупець може або скористатися своїм правом, або ні.

Початок цього ринку дала торгівля сільськогосподарською сировиною для переробних виробництв. Відносини між фермерами та виробниками налагоджувалися на довгий термін, протягом якого ціна на сировину могла коливатися в той або інший бік. Оскільки обидві сторони потребували співробітництва, їм довелося домовлятися заздалегідь про терміни закупівлі сировини за конкретною ціною, укладаючи контракти, що стали прототипами нинішніх ф'ючерсів і опціонів. Коли ринок сільгосппродукції став більш розвиненим, виникла необхідність у механізмах перегляду домовленостей. Вони були розроблені з підвищенням попиту і пропозиції. Наприклад, коли попит на фермерську продукцію досить високий і виробник хоче мати право на її купівлю. За це право він платить, купуючи опціон. У разі, якщо він не знайде інших вигідних варіантів, він може це право здійснити. Якщо знайдені інші варіанти, опціон може бути ним проданий, причому за вищою ціною, ніж купувався. Фермеру ж ця ситуація нічим не загрожує, оскільки попит високий. Якщо ситуація зворотна, і фермери борються за збут своєї продукції, вмикається механізм ф'ючерсного контракту, що зобов'язує зробити покупку у встановлений термін за заздалегідь обумовленою ціною. У разі, якщо у виробника з'являються більш вигідні варіанти, він повинен встигнути перепродати ф'ючерс – можливо, за меншою ціною, ніж придбав. Різниця в цінах при купівлі-продажу ф'ючерсів і опціонів стала основою відповідного ринку, причому з його розвитком фізична наявність товару відійшла на задній план. Зараз базовими активами ф'ючерсів і опціонів можуть бути не тільки сільгосппродукти, але і нафта, чорні і кольорові метали, валюта, цінні папери. Торги на біржі за ф'ючерсами та опціонами набули абстрактний характер і проводяться, щоб встановити орієнтовні ціни на товари. Завдяки їм ми знаємо, скільки коштує на світовому ринку барель нафти або грам золота.

Обравши цей вид торгівлі, ви можете освоїти всі особливості біржової гри. При купівлі-продажу ф'ючерсів і опціонів трейдери намагаються вгадати, як будуть змінюватися ціни на базові активи, і за рахунок цього отримати прибуток. Для цього використовуються різноманітні засоби аналітики, статистика, біржові чутки, інсайдерська інформація, досвід,

інтуїція. Входячи на ринок, необхідно мати уявлення, де йде найбільш жвава торгівля. Наприклад, ціни на нафту можуть бути стабільними, а ціни на зерно – коливатися в той або іншій бік. Вибравши, з якими базовими активами вам цікаво мати справу в даний момент, можна вибирати стратегію торгівлі. Вона може змінюватися в залежності від ситуації на ринку.

Якщо ви розраховуєте, що ціни на ф'ючерси або опціони виростуть, вам вигідно їх купувати для подальшого перепродажу за новою ціною. Дочекавшись періоду швидкого зростання цін, від гри на підвищення можна отримати багаторазову прибуток. Ризик тут полягає в тому, що опціони і ф'ючерси мають терміни дії, і в рамках цих термінів зростання цін можна не дочекатися.

Передбачаючи падіння цін, вигідно зайнятися продажем ф'ючерсів і опціонів. Тут також є ризики. По-перше, ви могли очікувати зростання цін, а вони починають падати, і продавати доводиться за ціною нижче, ніж купували. По-друге, ви можете все продати, а ціни виростуть. Тоді ви недоотримаєте можливий прибуток.

Ринок ф'ючерсів і опціонів більш різноманітний, ніж валютний ринок, а значить надає більше можливостей. Він не завжди приносить величезний та швидкий прибуток, і вимагає професіоналізму, але одночасно дає й більш глибоке розуміння торгових стратегій і досвід, який надалі можна успішно застосовувати і на валютному ринку.

Список використаних джерел

1. Ф'ючерс, Навчальні матеріали онлайн [Електронне джерело] / Режим доступу: <http://pidruchniki.com/10611207/finansi/fyuchers>.
2. Опціон, Навчальні матеріали онлайн [Електронне джерело] / Режим доступу: <http://pidruchniki.com/17761214/finansi/optioni>.

ВИКОРИСТАННЯ ГРЕЙДУВАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

*Л.І. Шилова, к.е.н., доцент
М.І. Амелницька, студент
Донецький національний технічний університет*

На сучасному етапі розвитку економіки України на підприємствах існує багато проблем в системі оплати праці, з якими роботодавці та працівники стискаються систематично: збільшення вартості робочої сили, податкове навантаження на заробітну плату, заборгованість по заробітній платі. Внаслідок цього удосконалення системи оплати праці являється достатньо актуальним завданням.

Тарифна система оплати праці та її форми, що застосовуються сьогодні на багатьох підприємствах, морально застаріли, а саме: не враховують специфіку функціонування підприємства в умовах ринкової економіки, зв'язок між цілями і результатами діяльності підприємства і окремими результатами діяльності кожного працівника на робочому місці. Відповідальність та результати праці працівників. Для вирішення цієї проблеми доцільно скористатися досвідом матеріального стимулювання працівників закордонних підприємств шляхом впровадження на підприємствах країни грейдингової системи оплати праці [1].

За думками провідних фахівців система грейдів досить підходить великим підприємствам і компаніям, оскільки в сучасних умовах господарювання саме для таких компаній потрібно встановити залежність між результатами діяльності окремого працівника і результатами функціонування самої компанії в цілому.

Грейдинг – це процедура чи система процедур з оцінювання і ранжування посад, в результаті яких посади розподіляються по групам, чи, власне, грейдом, відповідно до їх цінності для компанії. Отже, грейд (від англ. grade – ступінь, клас, ранг) – це група посад, які мають приблизно однакову цінність для компанії. Кількість грейдів може варіюватись від 5-7 до 20. Кожному грейду відповідає певний розмір окладу, або «вилка

окладів», яка може періодично переглядатись, але сама система грейдів залишається незмінною [2, С. 44].

Для визначення персонального окладу працівника всередині посадової «вилки» окладів необхідно оцінити потенційну цінність самого працівника для компанії, яка, своєю чергою, залежить від його кваліфікації, досвіду, професійних знань і рівня розвитку професійних компетенцій.

Переваги грейдингу [3, С. 593-594]:

- забезпечує ефективну схему винагороди, зокрема оклади, соціальний пакет, премії;
- оптимізує організаційну структуру підприємства;
- є основою для формування стратегії розвитку персоналу;
- забезпечує незалежне оцінювання співробітників стосовно відповідності посадам, які вони займають;
- дає змогу визначати взаємозалежність рівня доходу працівника на конкретній посаді з відносною цінністю його позиції порівняно з іншими наявними в компанії;
- допомагає керівництву приймати рішення про індексацію заробітної плати відповідно стратегічних вимог розвитку;
- підвищує мотивацію персоналу, стимулює його розвиток;
- забезпечує прозорість перспектив росту для співробітників;
- скорочує плінність кадрів;
- зменшує ефекти «вигорання» співробітників, які знаходяться тривалий час на одній і тій самій посаді.

Недоліки грейдингу [3, С. 593-594]:

- потребує великих розходів на розроблення, впровадження, підтримку в робочому стані;
- до першопочаткової розробки системи грейдів повинна бути залучена велика група експертів;
- підтримка системи в актуальному стані викликає великі складності, оскільки необхідно враховувати і відслідковувати велику кількість елементів і взаємозалежностей;
- розроблення умов переміщення між грейдама викликає різні проблеми (організаційні, фінансові, психологічні тощо);
- існують складності справедливого, об'єктивного оцінювання параметрів, які складно піддаються формалізації;

– є велика вірогідність суб'єктивного підходу як під час розроблення і першопочаткового оцінювання грейдів, так і в процесі регулярних робочих перевірок відповідності персоналу рівню грейду;

– складності забезпечення об'єктивності і прозорості оцінювання викликають емоційні і психологічні проблеми, які знижують мотивацію співробітників.

На основі системи грейдів також розробляється соціальна політика компанії, мотиваційні програми та програми кар'єрного розвитку [4].

Список використаних джерел

1. Беззуб Л.О. Мотивування персоналу за допомогою впровадження системи грейдів/ Л.О. Беззуб. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2012_15/u1215bez.pdf.

2. Кобзиста І.Л. Особливості застосування грейдингової системи оплати праці на підприємствах / І.Л. Кобзиста // Агросвіт. – 2018. – №1. – С. 42-46.

3. Лозовський О. М. Впровадження системи грейдингу на вітчизняних підприємствах / О.М. Лозовський, О.А. Таран, В.С. Таран // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2009. – № 647. – С. 591-596.

4. Рутицкая В. Модель оплаты труда: грейды [Электронный ресурс] / В. Рутицкая. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1006>.

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*І.С. Данілова, старший викладач
Сумський національний аграрний університет*

Для більш чіткого розуміння сутності ефективності інноваційної діяльності та результатів її різнопланового прояву необхідно звернутися до класифікації ефективності інноваційної діяльності, що у подальшому надасть змогу визначити певні критерії та групи показників для оцінки ефективності інноваційної діяльності. У сучасній економічній літературі науковці пропонують багато різних підходів до класифікації ефективності. Варто відзначити, що вчені-економісти по-різному підходять до напрямів, ознак та принципів групування видів ефективності, в тому числі ефективності інноваційної діяльності. Відсутність єдиної, науково обґрунтованої класифікації ефективності та показників інноваційної діяльності, які її характеризують, ускладнює систематизацію цих показників, послідовність їх оцінки, вибір оптимального критерію ефективності.

Так, М.В. Чорна та С.В. Глухова за місцем отримання ефективності виділяє такі її види: локальна, підприємницька, народногосподарська, загальноекономічна, загальнодержавна [1, С. 30]. Т.В. Боярина, досліджуючи поняття ефективності, використовує ознаку «за масштабом діяльності системи» і поділяє ефективність на ефективність економічної сфери та ефективність підприємства [2, С. 274], в інноваційній діяльності дуже важко буде визначити ефективність економічної сфери в цілому, зважаючи на такі складові як соціальна сфера, політична та духовна. М.В. Братанич застосовує ознаку «за рівнем об'єкта господарювання» та виділяє різні види ефективності: від ефективності виробництва окремих видів продукції до ефективності галузі та економіки в цілому [3].

Більшість науковців приділяють увагу економічній, науково-технічній, соціальній, екологічній видам ефективності. Але автори відносять їх до різних класифікаційних ознак або

досліджують не всі види, або долучають інші. Р.В. Скалюк [4, С. 151] визначає дані види ефективності як складові інноваційної діяльності та додають до цього списку ресурсну, фінансову, маркетингову ефективності, останній автор, у свою чергу, розглядає ще податкову, регіональну, етнічно-культурну.

Класифікаційну ознаку «за наслідками» використовують М.В.Чорна, С.В. Глухова, котрі виокремлюють ще організаційну, правову та політичну ефективності [1, С. 31]. О.В. Донець користується ознакою «в залежності від результатів та витрат на інноваційну діяльність» [5, С. 42].

Саме ефект інноваційної діяльності можна визначити як кінцевий результат у вигляді отримання додаткових переваг в результаті здійснення комплексу таких заходів: наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних, які необхідні для впровадження та реалізації інновації.

З критеріїв ефективності інноваційної діяльності можна сформулювати чотири основні групи: економічну, науково-технічну, соціальну та екологічну.

Економічна оцінка ефективності інноваційної діяльності передбачає вирішення цілого комплексу питань, таких як: вибір і обґрунтування стратегічного напрямку досліджень; визначення критеріїв і показників її економічної ефективності; оцінки її впливу на ефективність діяльності підприємства, а також вибір ефективного методу її здійснення.

Способи і методи оцінки ефективності інноваційної діяльності досить широко описані в економічній літературі. Практично всі вони базуються на співвідношенні ефекту і витрат (коефіцієнт економічної ефективності або його зворотна величина - термін окупності витрат) і можливе порівнянням з нормативною величиною. Але кінцевий результат, маючи на увазі саме ефективність інноваційної діяльності, може бути досягнутий різними шляхами і це має важливе значення при комплексній оцінці інноваційної діяльності підприємства.

Кількість і сукупність показників, котрі доцільно використовувати при комплексній оцінці інноваційної діяльності, здебільшого залежить від обсягу виробництва та сфери застосування інновацій. З огляду на вищезазначене, перед керівництвом будь-якого підприємства постає питання оцінки

інноваційної діяльності, яка планується або вже провадиться на підприємстві. Тому при виборі інновацій задля перспективних напрямків діяльності підприємства слід здійснювати різнопланову оцінку інноваційних процесів.

Різнобічна оцінка є необхідним і водночас дуже важким завданням. При цьому виникають аспекти, пов'язані між собою, які треба розглядати окремо.

Список використаних джерел

1. Чорна М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

2. Боярина Т.В. Удосконалення класифікації ефективності на базі системного підходу] / Т.В. Боярина, Ю.Б. Кашубіна // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 271-276.

3. Братанич М.В. Класифікація видів і форм прояву ефективності / М.В. Братанич. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73189.doc.htm

4. Скалюк Р.В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк, О. В. Декалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – №1. – С.149–154.

5. Донець О.В. Зміст економічних категорій «Ефект» та «Ефективність» інноваційної діяльності / О.В. Донець // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – №5/3(13). – С. 42-43.

ОЦІНКА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРИКЛАДІ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Я.С. Кучер, студент

*Науковий керівник: Н.Є. Гришко, к.е.н., доцент
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

Науково-технологічний поступ сьогодення вимагає від підприємств вітчизняного гірничо-металургійного комплексу систематичного оновлення матеріально-технічної бази, що в подальшому дозволить їм виготовляти більш конкурентоспроможну продукцію і, відповідно, займати нові ринкові ніші або ж розширювати вже існуючі, наглядним прикладом чого є тенденції розвитку даної галузі в Німеччині та Китаї, металурги яких перейшли на електросталеплавильне виробництво. Отже, зважаючи на загальносвітову динаміку розвитку промисловості і металургії, зокрема, слід зазначити, що найбільш прийнятним варіантом технічного оновлення виробництв є передача технологій, а саме їх трансфер.

Такий метод покращення виробництва є доречним і для промислових одиниць вітчизняного гірничо-металургійного комплексу, які, до речі, мають не занадто задовільні показники фінансово-господарської діяльності.

Отже, для підтвердження доцільності використання даного методу проведемо оцінку фінансово-економічної ефективності трансферу технологій на металургійних підприємствах України – ПАТ «Запорізький МК «Запоріжсталь», ПАТ «МК «Азовсталь», ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг», ПАТ «Корум Україна».

Відносно ж визначення фінансово-економічної результативності організаційно-економічного забезпечення трансферу технологій даними підприємствами, скористаємося показниками доходного підходу та методом експрес-оцінки [1], але найбільш доречним методом у нашому випадку є метод експрес-оцінки, який враховує чисті грошові потоки (таблиця).

Таблиця – Показники фінансово-економічної ефективності трансферу технологій на металургійних підприємствах, грн.

№ з/п	Підприємства Показник	ПАТ «Запорізький МК «Запоріжсталь»	ПАТ «МК «Азовсталь»	ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»	ПАТ «Корум Україна»
1	Метод прямої капіталізації	454294,272	421219,143	451314,017	451215,902
2	Метод експрес-оцінки	475124,117	475101,138	475520,011	475108,354

Джерело: сформовано автором за даними [2]

Отже, можна зробити висновок, що найкращі показники розвитку, порівняно з іншими аналізованими виробничими об'єктами комплексу, матиме ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Докорінна зміна технології виробництва підприємствами вітчизняного гірничо-металургійного комплексу замість морально- і матеріально застарілого мартену на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» і конвертеру на решті аналізованих, але більш технологічно прогресивних об'єктах комплексу, проводитиметься з використанням електросталеплавильного виробництва за безпосередньої участі відділу трансферу технологій. Отже, введення в експлуатацію нових виробничих потужностей з допомогою їх трансферу є необхідним і значущим для підприємств гірничо-металургійного комплексу. Залучення новітніх технологій через їх трансфер дозволить підприємствам комплексу підвищити ефективність виробництва, розширивши ринки збуту і заощаджувати на споживанні енергоносіїв.

Список використаних джерел

1. Смирнова Н.В. Оптимальні методи оцінювання трансферу технологій на підприємстві / Н. В. Смирнова // Економічна наука. – Київ :КНЕУ. – 2014. – С.75-77.
2. Смирнова Н.В. Організаційно-економічне забезпечення трансферу технологій на підприємствах / Н.В. Смирнова, В.П. Кукоба // Економіка та управління підприємствами. – Київ :КНЕУ. 2016. – С. 216.

ВИКОРИСТАННЯ ПДВ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Ю.Ю. Борисевич, студентка,
Науковий керівник: Т.В. Голобородько, к.е.н., асистент
кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та
адміністрування,
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

Податок на додану вартість (ПДВ) є найбільш поширеною формою універсального акцизу – за винятком США всі розвинені країни застосовують саме цю податкову форму, причому в багатьох з них вона забезпечує основну статтю бюджетних доходів, лідируючи серед податкових надходжень [8].

Податок на додану вартість – це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент) [7]. ПДВ – загальнодержавний податок в Україні. Податковий кодекс [5] містить окремий розділ (Розділ V) під назвою «Податок на додану вартість» (ст. 180–211). Розміри ставок податку визначає Податковий кодекс України. Існують такі ставки: 20 %, 0 %, 7 %.

Для інноваційного розвитку української економіки актуальним рішенням повинно стати не поєднання інструментів організації і фінансування інноваційної політики певної зарубіжної країни, а використання найбільш ефективних механізмів бюджетно-податкового регулювання та стимулювання інноваційної діяльності [6]. Одним із найпоширеніших у світовій практиці напрямів державного управління інноваційною діяльністю є податкове стимулювання. За формою впливу на інноваційну діяльність воно належить до непрямих методів державного управління, а його сутність полягає у відмові держави від частини податкових надходжень в обмін на зростання обсягу інноваційної продукції з урахуванням визначених державою пріоритетів. У свою чергу, зростання обсягів такої продукції приводить до збільшення суми податкових надходжень. За умови, коли останнє перевищує суму наданих податкових пільг, податкове стимулювання стає

економічно вигідним як для суб'єктів інноваційної діяльності, так і для держави [1]. Досить значна кількість публікацій присвячена питанню використання ПДВ як стимулятора розвитку інноваційної діяльності певних галузей.

Наприклад, Боровик П.М. «серед основних напрямів вдосконалення вітчизняного механізму справляння ПДВ, які стимулюватимуть інноваційно-інвестиційні процеси та будуть важливими передумовами для розвитку і економіки загалом, і її аграрного сектору, пропонує звільнення від оподаткування податком на додану вартість частини операцій з реалізації товарів, робіт та послуг, виручка від яких використовується платниками ПДВ з метою фінансування інновацій» [2].

Грицино О. М. розглядає необхідність стимулювання розвитку інноваційної діяльності в Україні, тому пропонує удосконалити механізм оподаткування ПДВ наступним чином: «з бази оподаткування ПДВ виключити місцеві податки і збори. Це дасть змогу уникнути подвійного оподаткування; бази оподаткування інноваційної продукції виключити заробітну плату та/або амортизаційні відрахування. Це дасть змогу зменшити податкове навантаження в частині цього податку на інноваційну діяльність» [3].

Крисоватий І.А. зазначає, що «найважливіші механізми податкового стимулювання інноваційної діяльності за допомогою ПДВ пов'язані зі звільненням від сплати ПДВ окремих видів діяльності, реінвестуванням зібраного податку в основну діяльність, встановленням зниженої ставки податку на окремі інноваційні продукти та звільненням від сплати ПДВ імпорту інноваційної продукції» [4].

Отже, інноваційно-інвестиційна діяльність України потребує змін, оскільки вона відстає у розвитку відносно інших країн. Основним із методів стимулювання інноваційної діяльності є механізм пільгового оподаткування. Доречним є використання саме ПДВ як стимулятора розвитку інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Беліков О.В. Інвестування в інноваційну діяльність. Проблеми та шляхи їх вирішення / О.В. Беліков // Юридична канцелярія. – 2010. – № 3. – С. 22-29.
2. Боровик П.М. Посилення стимулюючого впливу податку на додану вартість на інноваційно-інвестиційні процеси в Україні / П.М. Боровик, О.Ю. Швабовський // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1. – С. 99-103.
3. Грицино О.М. Податок на додану вартість в оподаткуванні інноваційної діяльності / О.М. Грицино // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 9(1). – С. 104-107.
4. Крисоватий І.А. Напрямки вдосконалення податкового стимулювання інноваційних процесів в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13491/1/Напрямки%20вдосконалення%20податкового%20стимулювання%20інноваційних%20процесів%20в%20Україні.pdf>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Свистун Є.М. Податкове регулювання інвестиційно-інноваційного простору України / Є.М. Свистун. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15&passid>.
7. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Київ: Алерта, 2011. – 558 с.
8. Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – Київ: Українська енциклопедія, 1998. – 549 с.

ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

А.С. Болгарова, студентка
Науковий керівник: І.Ю. Зудова, к.е.н.
Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного
університету

Аналіз формування заробітної плати на деяких українських підприємствах показав, що поширені раніше у вітчизняній економіці форми і системи заробітної плати застарівають та виявляються неефективними в нових умовах господарювання. Отриману економічну незалежність на багатьох підприємствах сприйняли як привід для спрощення організації оплати праці.

В системі стимулювання виявлено комплекс факторів економічного характеру, що гальмує трудову активність працівників та негативно впливає на кінцеві результати діяльності підприємства і потенціал в цілому.

Таким чином, існуючі на підприємствах системи оплати праці не відповідають вимогам ринкової економіки. Це приводить до висновку про необхідність вдосконалення організації системи заробітної плати з урахуванням сучасних умов.

Вивченням проблем формування оплати праці і стимулювання персоналу займалися багато зарубіжних і вітчизняних вчених. Істотний внесок у розвиток концепції заробітної плати внесли представники основних економічних шкіл: Дж. М. Кейнс [1], Ф. Кене, Дж. Б. Кларк, А. Маршалл, А. Маслоу, Д. Рікардо, А. Сміт.

Генезис теоретичних і практичних підходів до сутності стимулювання праці в умовах ринкової економіки дозволив виділити ряд принципово різних етапів. В період формування ринкових відносин був переважним обмежувальний підхід до заробітної плати, відповідно до якого вона повинна була задовольняти лише природно нагальні потреби працівників.

З перетворенням ринкової економіки в пануючу систему, стимулювання працівників почало розглядатися в рамках конкурентної взаємодії попиту і пропозиції на працю. При цьому, в процесі формування ціни праці, враховувалися як фізіологічні потреби працівника і непрацюючих членів його сім'ї, так і значущі соціальні потреби.

На сучасному етапі, стимулювання праці набуває все більшої значимості. З одного боку, заробітна плата повинна забезпечувати задоволення всіх сучасних цивілізованих потреб, а з іншого – сприяти повному розкриттю творчого потенціалу працівників [2].

Системи мотивації, що склалися в розвинених країнах як найважливіші складові, включають стимулювання поведінки персоналу спрямоване на підвищення потенціалу і конкурентоспроможності підприємства. Це все більше стає важливим для вітчизняної економіки, яка в даний час характеризується інноваційно-економічним відставанням.

Тому в рамках підвищення потенціалу підприємства необхідно створити механізм інноваційної системи оплати праці, який повинен:

- при реалізації конкурентної стратегії підприємства заохочувати безпосередніх працівників до активізації творчої діяльності, результатом якої буде зростання інтенсивності, продуктивності і якості праці;

- включати систему значущих показників, що відображають трудову, в тому числі інноваційну, активність персоналу в рамках індивідуальної та колективної діяльності;

- орієнтуватися на моделі формування заробітної плати, при яких у всіх контрагентів господарських відносин на рівні підприємства (власників, менеджерів, працівників) склалися б прямі стимули до підвищення потенціалу підприємства.

При створенні системи оплати праці, як однієї з найефективніших складових системи стимулювання на підприємстві, в основу повинні бути покладені такі типи трудових мотивацій, що превалюють над іншими.

На підприємствах, які дотримуються інноваційного шляху розвитку, та ставлять перед собою стратегічні цілі підвищення потенціалу, необхідно усвідомлено формувати штат з

переважанням працівників, мотиваційний профіль яких спрямований на досягнення цілей.

Для таких працівників необхідно будувати механізм оплати праці на основі KPI (key performance indicators) – ключових показників ефективності, в основі яких покладено методику визначення мети й SMART-завдання, а також застосовувати трьохступеневий механізм поточного преміювання працівників, а саме:

– перший ступінь – нараховування премії виконується за рахунок виконання показника, що характеризує діяльність всього підприємства за підсумками звітного періоду;

– другий ступінь – нараховування премії виконується за рахунок виконання ключових показників, що відображають діяльність кожного підрозділу;

– третій ступінь – нараховування премії виконується за відсоток участі окремих працівників у підвищенні потенціалу підприємства.

Таким чином можна зробити висновок, що інноваційна система оплати праці – це застосовний на практиці механізм оплати, заснований на сучасних елементах і формах управління працею, що стимулює працівників підприємства, спрямований на якісне підвищення продуктивності праці і сприяє розвитку потенціалу працівника і підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Кейнс Дж. М. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / Дж. М. Кейнс. – Петрозаводск : Петроком, 1993. – 308 с.
2. Покатаєва О. В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська // Держава та регіони. Науково- виробничий журнал. Серія : Економіка та підприємництво. – 2016. – № 3. – С. 139-141.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

*Н.М. Макар, студентка
Науковий керівник: В.М. Вовк, к.е.н., доцент
Національний університет водного господарства та
природокористування*

На сучасному етапі розвитку економіки України все більшої уваги приділяється увага рівню медицини та охорони здоров'я, адже це одні з головних аспектів, які в майбутньому впливають на продуктивність праці та на стан трудових ресурсів країни в цілому. В свою чергу, рівень медицини залежить від стану конкурентоспроможності медичних закладів та ринкових відносин між лікарем та пацієнтом.

Варто відмітити, що рівень конкурентоспроможності медичних закладів України визначається наступними функціями[1]:

– цільова – характеризується видом виробленого продукту, конкретної медичної послуги, яка визначається відповідно до потреб суспільства, ринку медичних послуг і конкретного пацієнта і співвіднесені з класифікатором хвороб (станів) і класифікатором медичних послуг;

– ліцензійна – забезпечується законодавчим підтвердженням займатися даним видом діяльності відповідно до класифікаторами медичних послуг, міжнародним класифікатором хвороб, професійним класифікатором лікарської діяльності;

– акредитаційна – функція, яка узгоджується, по-перше, з медико-діагностичної групою, до якої віднесено споживач медичних послуг за ступенем необхідного отримання конкретного виду медичної допомоги. По-друге, акредитаційна функція характеризується медико-діагностичної групою, в якій може перебувати потенційний споживач медичних послуг за ступенем платоспроможності;

– деонтологічна – з одного боку, безпосередньо характеризує рівень конкурентоспроможності конкретного медичного закладу (лікарської практики) за ступенем

кваліфікаційних і суб'єктно-особистісних параметрів виробника медичних послуг, рівень його винагороди (частка витрат на заробітну плату в тарифі медичної послуги). З іншого боку, дана функція опосередковано характеризує рівень конкурентоспроможності медичного закладу, сукупність специфічних потреб пацієнтів та рівень їх платоспроможності, що в свою чергу співвідноситься із можливістю оплатити відповідну медичну процедуру;

– економічна – характеризується рівнем попиту на медичну послугу, параметрами, що описують медичну діяльність (система пропозиції медичних послуг), закономірно зумовленим співвідношенням вартості медичної процедури і відповідної розцінкою медичної праці;

– технологічна – реалізується у формі конкретної медичної діяльності. У рамках оцінки конкурентоспроможності виражається в одиницях праці і характеризується ступенем відповідності виконаної медичної процедури потрібної медичної послуги, медичного стандарту і особливостям пацієнта;

– функція результативності – включає в себе інтегровані і структуровані характеристики діяльності медичної установи (лікарської практики), комплексно відображає ступінь конкурентоспроможності.

Вищенаведений перелік функцій дозволяє стверджувати, що саме приватні медичні заклади є найбільш конкурентоспроможними, так як здебільшого саме в них досягається виконання цих функцій. І якщо брати до уваги міжнародний досвід, то в країнах з найбільш розвиненою сферою медицини (серед яких – Німеччина, Чехія, Польща) у результаті здійснення якісних реформаторських перетворень переважну частку в загальному обсязі медичних послуг також отримала приватна медицина. Саме вона нині є основним постачальником амбулаторного обслуговування пацієнтів.

Згідно статистичних даних, в Україні за 2016 р. було видано близько 820 нових ліцензій на медичну практику. З них 260 – юридичним особам та 560 – фізичним особам, переважно лікарям, які ведуть діяльність у приватних кабінетах. Якщо розглядати дану ситуацію в розрізі областей, то традиційно

найбільшу кількість нових приватних медичних закладів та кабінетів відкривають у Києві [2]. У процесі економічних досліджень також було виявлено, що існує чітка закономірність між доходами громадян та їх готовністю обслуговуватися у приватних медичних закладах. Так, громадяни, що мають дохід понад 10 000 грн. на члена сім'ї, віддають перевагу приватним медичним закладам.

Слід відзначити, що для підвищення потенціалу розвитку та конкурентоспроможності медичних закладів України впливає фінансування, яке вже готові надавати іноземні інвестори. Так, приватні німецькі банки та фонди зацікавилися українськими медичними закладами та готові при нульовій ставці рефінансування розглянути моделі, які зможуть їм приносити від 5 % річних і в свою чергу підвищать медичний рівень приватних клінік України.

Проте варто відмітити, що ринок медичних послуг не може розвиватися відокремлено від загального стану економіки в країні. А це в свою чергу означає, що медичні заклади України, особливо державні, потребують радикальних реформ, які позитивно вплинуть на їх конкурентоспроможність, збільшать довіру пацієнтів, а також стануть більш привабливими для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Конкурентоспроможність медичної організації (лікарської практики): методологічні підходи до оцінки і управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusmedserv.com/zdrav/article_105.html

2. Український ринок приватної медицини: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.medexpert.ua/ua/component/k2/29-novyny-rynku/ukrajinskij-rinok-privatnoji-meditsini-realiji-ta-perspektivi>

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ІННОВАЦІЙНОЮ АКТИВНІСТЮ ТА СПРОМОЖНІСТЮ ДО ІННОВАЦІЙ

*І.А. Олексієнко, студентка,
Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник В.В. Дергачова, д.е.н.,
професор, завідувач кафедри менеджменту
КПІ ім. Ігоря Сікорського,*

Сучасні підприємства сприймають інновації як засіб завоювання більш широкого сегменту ринку, або вихід на новий ринок, але у підсумку – збільшення прибутку. Якщо підприємство, що займає лідируючі позиції, не сприятливе до змін в технології виробництва, в системі управління, процесах маркетингу, збуту продукції, воно може втратити свої переваги, поступитися своїми позиціями на ринку, й взагалі може припинити свою діяльність (таблиця).

В залежності від інноваційної активності та спроможності до інновацій пропонується виокремлювати чотири типи підприємств: інноваційно-активні підприємства з високим рівнем спроможності до впровадження інновацій, інноваційно-активні підприємства з низьким рівнем спроможності до впровадження інновацій, інноваційно-пасивні підприємства з високим рівнем спроможності до впровадження інновацій, інноваційно-пасивні підприємства з низьким рівнем спроможності до впровадження інновацій. Для кожного з типу підприємств визначено напрями управлінських дій стосовно реалізації інноваційної стратегії розвитку. Для підприємств першого типу управлінські дії повинні бути спрямовані на організацію системи контролю та аналізу реалізації інноваційної стратегії розвитку. Підприємствам другого типу доцільно розробляти заходи щодо підвищення інноваційної спроможності, підприємствам третього типу - розробляти заходи щодо підвищення інноваційної активності, підприємствам четвертого типу необхідно зосередитися на виявленні та усуненні впливу факторів, що гальмують інноваційний розвиток підприємства.

Таблиця – Типи підприємств та напрями управлінських дій залежно від рівня інноваційної активності та спроможності до інновацій (побудовано автором)

Тип підприємства	Спроможність до впровадження інновацій	Інноваційна активність	Управлінські дії щодо реалізації інноваційної стратегії розвитку
Інноваційно-активні підприємства з високим рівнем спроможності до впровадження інновацій	Висока	Висока	Розробка та впровадження системи контролю та аналізу результатів реалізації стратегії розвитку
Інноваційно-активні підприємства з низьким рівнем спроможності до впровадження інновацій	Низька	Висока	Розробка та впровадження заходів щодо підвищення інноваційної спроможності
Інноваційно-пасивні підприємства з високим рівнем спроможності до впровадження інновацій	Висока	Низька	Розробка та впровадження заходів щодо підвищення інноваційної активності
Інноваційно-пасивні підприємства з низьким рівнем спроможності до впровадження інновацій	Низька	Низька	Виявлення та усунення впливу факторів, що гальмують інноваційний розвиток

Розробка і провадження інновацій вимагає взаємоузгодженості організаційних, соціально-економічних й виробничо-технологічних змін на підприємстві. Оскільки різні підприємства мають різну здатність та можливість здійснення трансформаційних процесів, необхідна розробка методики оцінювання їх активності та спроможності до впровадження інновацій (інноваційної спроможності).

Ознайомлення з роботами вітчизняних учених [1, 2] показує, що для оцінювання рівня інноваційної активності і спроможності (IAC) доцільно використовувати наступні параметри: інноваційну компетентність персоналу ($I_{КП}$), забезпеченість підприємства ресурсами для розроблення і впровадження інновацій ($З_p$), спроможність підприємства на організаційні зміни (C_{O3}).

Якщо кожен параметр оцінювати за п'яти бальною шкалою, загальний рівень інноваційної активності і спроможності буде визначатися за формулою:

$$IAC = I_{КП} + З_p + C_{O3} .$$

Таким чином, загальний рівень інноваційної активності і спроможності являє собою суму балів трьох показників. Відносний рівень інноваційної активності і спроможності в частках одиниці визначається як відношення фактичного значення IAC до 15 (максимально можлива сума балів).

Відносний рівень інноваційної спроможності у відсотках можна розрахувати поділивши IAC на 15 і помноживши на 100 %.

Список використаних джерел

1. Бутенко Д.С. Оцінка результативності інноваційної діяльності підприємства: дис. канд. ек. наук: 08.00.04 / Бутенко Дар'я Сергіївна; М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т. – Харків, 2012. – 228 с.
2. Тарасенко І.О. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління/ І.О. Тарасенко, О.М. Королько, К.С. Белявська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №9 (99). – С. 133-141.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

*О.І. Дойкова, бакалавр
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

В економічній літературі розуміння оборотні кошти зустрічаються з початку минулого століття. В залежності від етапів розвитку термін «оборотні кошти» може трактуватись по-різному. Поняття «оборотні кошти» було поширено в умовах адміністративно-командної системи, що мало доволі вузьке значення. Фінансування поточних витрат підприємства та розрахунково-платіжне обслуговування кругообігу коштів вважається основним призначенням. До змісту обігових коштів включали грошові суми потрібну для придбання сировини, сплати податків, виплати заробітної плати та оплата других операційних витрат.

Багато різних підходів існує у сучасній економічній літературі до визначення економічної сутності визначення «обігові кошти». Оборотні кошти – це сукупність грошових засобів підприємства, необхідних для формування та забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів і фондів обігу [1].

Забезпечення ефективного використання оборотних коштів підприємства, у сучасних умовах функціонування підприємств, є гарантом його успіху на ринку. Нераціональне використання обігових коштів призводить до зниження ефективності функціонування промислових підприємств

Збоїв у виробничо-господарській, комерційній діяльності та фінансових труднощів відбуваються в наслідку недостатньої кількості обігових коштів підприємства. Замість того їх надлишок, тобто створення більше нормативних запасів, ніж потрібно, зумовлює вилученню грошових коштів з обігу.

Результативне використання оборотних коштів є важливим завданням підприємства і повинно забезпечуватись прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу. Кругообіг коштів підприємства починається з моменту оплати ним сировино-матеріальних та інших ресурсів та

закінчується поверненням цих коштів у виді виручки від реалізації готової продукції [2]. Такими заходами можуть бути такі, що представлено в таблиці.

Таблиця – Заходи прискоренням оборотності обігових коштів на стадіях кругообігу

<p>1) на стадії створення виробничих запасів:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – впровадження економічно обґрунтованих норм; – оптимальний вибір постачальників та використання прямих тривалих зв'язків із ними; – ліквідація понаднормативних запасів сировино-матеріальних ресурсів; – раціональне використання матеріальних ресурсів у виробництві та недопущення їх втрат; – створення сучасної складської системи із засобами механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт; – налагодження ефективної роботи транспорту;
<p>2) на стадії незавершеного виробництва:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – скорочення тривалості виробничого циклу внаслідок впровадження – нових техніки і технологій; – розвитку стандартизації та уніфікації; – використання у виробництві більш дешевих ресурсів та конструктивних матеріалів; – збільшення частки продукції, яка користується підвищеним попитом; – удосконалення форм організації виробництва на підприємстві, наприклад, використання кооперованих зв'язків, спеціалізації підрозділів та ін.
<p>3) на стадії обігу</p>	<ul style="list-style-type: none"> – раціональна організація збуту продукції через своєчасність підготовки – удосконалення системи логістики; – прискорення документообігу; – удосконалення системи розрахунків за реалізовану продукцію, – дотримання договірної платіжної дисципліни; – збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок виконання замовлень по прямих зв'язках; – використання маркетингових важелів активізації продажу, наприклад, реклами, стимулювання збуту.

На наш час, щоб збільшити обсяги виробництва і реалізації продукції без залучення підприємством додаткових фінансових ресурсів, кожне підприємство самостійно обирає найбільш задовільні шляхи прискорення оборотності обігових коштів, що дає змогу зекономити певні суми.

Список використаних джерел

1. Примак Т.О. Економіка підприємства: навч. посіб. / Примак Т.О. – 4-те вид., стер. – Київ: Вікар, 2006. – 219 с.
2. Економіка підприємства: підручник. / І.М. Бойчик. – Київ: Кондор-Видавництво, 2016. – 192 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РІЗНИХ НАПРЯМКІВ АУТСОРСИНГУ В БАНКАХ

*Н.Д. Маслій, к.е.н., доцент
Д.В. Водяник, здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

Поняття «аутсорсинг» досить міцно увійшло в банківську діяльність – у сфері інформаційних технологій, дистанційного обслуговування, повернення проблемних боргів і забезпечення інфраструктури банку використання послуг сторонніх компаній є вже традиційним. При цьому напрямки банківської підтримки банки передавати на аутсорсинг не поспішають.

Існують такі напрямки аутсорсингу щодо забезпечення діяльності банку як: послуги інкасації, маркетингові та юридичні послуги, послуги зі зберігання документів, бухгалтерії та інші послуги наведені на рис. 1.

Рис. 1 – Основні види аусорсингу в банках в Україні
Джерело: згруповано авторами на основі [1-3]

Як показали дослідження аутсорсинг в банках достатньо поширений і кожен з напрямків має свої переваги та недоліки:

Інкасація – найрозвиненіший з розглянутих нами напрямків аутсорсингу. В даний час послуги банкам і їх клієнтам в основному надають інші банки, в достатній мірі володіють необхідними знаннями норм чинного законодавства і правил здійснення даного виду діяльності. В рамках аутсорсингу здійснюються міжбанківські перевезення цінностей, а також обслуговування відділень, пунктів обміну валют, банкоматів і клієнтів.

Маркетинг – в цілому цей напрямок поки що розвивається, ефективно використовується банками для організації і розміщення реклами, маркетингових досліджень і аналізу ринку, організації деяких видів продажів, інтернет-маркетингу та інше.

Юридичне супроводження – сторонні компанії надають банкам послуги з постійного юридичного супроводу в режимі реального часу, а також разові консультаційні, правові та юридичні послуги, представництво інтересів в різних організаціях, судах, участь у веденні переговорів.

Бухгалтерія – сторонні компанії доволі рідко надають банкам послуги з комплексного бухгалтерського супроводу діяльності від ведення первинного обліку до складання звітності, але вже досить часто – разові інформаційно-консультаційні послуги, а також ведення бухгалтерського обліку окремих блоків (наприклад, внутрішньобанківський облік).

Зберігання документів – досить новий напрямок аутсорсингу, який передбачає передачу сторонній організації функції зберігання паперових документів, в т.ч. доставку коробів з документами в місця зберігання та їх повернення клієнту, зберігання і обробка коробів, надання кімнати для роботи з документами і знищення документів.

ІТ супроводження – розробка і підтримка прикладного програмного забезпечення, підтримку апаратних засобів, обслуговування банкоматів, оптимізація своїх бізнес-процесів [4].

Таким чином, впровадження аутсорсингу в банківську діяльність є перспективним для розвитку фінансової системи України. Впровадження аутсорсингу надасть можливість банкам заощаджувати ресурси та концентруватися на основних бізнес-процесах.

Список використаних джерел

1. Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://bank.gov.ua/>.
2. Financialclub.[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://finclub.net/ua/analytics/sitkompanii-vidberut-u-bankiv-hroshovi-potoku.html>.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://minfin.com.ua/banks/rating/>.
4. Задорожнюк Н.О. Міжнародний досвід розвитку ІТ-аутсорсингу / Н.О. Задорожнюк, О.В. Пустовий, А.О. Щевель // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту, серія: Економічні науки, Вип. 27., Ч. 1. – 2017. – С. 26-29.